BİLİMKURGU DİZİSİ

ISAAC ASIMOV

ROBOT ÖYKÜLERİ ANTOLOJİSİ

ROBOT ÖYKÜLERİ ANTOLOJİSİ

ISAAC ASIMOV

US KİTAPLARI
BİLİMKURGU DİZİSİ · 1

ISAAC ASIMOV

ROBOT ÖYKÜLERİ ANTOLOJİSİ

Çevirmen ve Editör
Dr. Özlem Kurdoğlu

Sanat Yönetmeni
Murat Öneş

Yayına Hazırlayan
Sultan Polat

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince
ORPAS Ltd. Şti'ye aittir.
Tanıtım amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında,
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İsmet İnönü Cad. Ankara Palas Aş. NO:77 D. 4 Gümüşsuyu
T: 0212 292 54 44 47 F: 0212 292 55 54

ISBN 975-94602-1-9

1. Basım Kasım 1999

Baskı
Çınar Matbaacılık A.Ş.

Çınar Ofset, Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi D. Blok, 2. Bodrum, No. 1 Topkapı-İSTANBUL
Tel.: (0 212) 567 27 26 (Pbx) Faks.: (0 212) 577 49 83

İçindekiler

Robot Al-76 Başıboş Kalıyor.....15

İstem Dışı Zafer 37

Birinci Yasa 73

Bir Araya Gelelim 81

Memnuniyetiniz Garantilidir 109

Risk 133

Lenny 175

Bakış Açısı 199

Bir yazarın en büyük kabusunu öğrenmek ister misiniz? Peki öyleyse, kayda değer şöhret sahibi bir yazar düşünün, kendini bir Büyük Adam olarak bilen birini. Ona bir eş ihsan edin, bir küçük kadın, ve onun da içinde bir parça yazarlık olsun. Tabii bu o büyük, muhteşem kocasınınkinin yanında hiçbir şey sayılmaz; ne kendi gözünde, ne dünyanın gözünde, ve (en önemlisi) ne de *adamın* gözünde.

Düşünün ki, bir sohbet sonucunda küçük kadın, sohbet konusu hakkında bir roman yazmayı öneriyor. Ve Büyük Adam iyi huylu bir gülümsemeyle, "Elbette, canım," diyor. "Hiç durma, yaz bakalım."

Kadın yazıyor, yazdığı yayınlanıyor, ve tamamiyle devasa bir yankı uyandırıyor. Ve o günden sonra, Büyük Adam'ın Büyüklüğü evrensel olarak kabul görüyor olsa da, daha iyi tanınan daima küçük kadının romanı oluyor- öyle ünlü oluyor ki, başlık İngiliz dilinde bir deyim haline geliyor.

Normal ölçülerde egosantrik bir profesyonel yazar için bu kimbilir ne dehşet verici bir durum olurdu.

Üstelik bunu ben uydurmuyorum. Bu gerçek bir öykü. Bunlar gerçekten oldu.

Büyük Adam, Percy Bysshe Shelley idi; yani İngiliz dilinin muhteşem lirik şairlerinden biri. Yirmiiki yaşındayken Mary Wollstonecraft Godwin ile birlikte kaçtı, ve olay her ne kadar romantik sayılsa da bir parça düzen dışıydı, zira Shelley o sırada evli bir adamdı.

Olayın halka yansıma biçimi yüzünden İngiltere dışına çıkarak daha rahat ettiler, ve 1816 yazında İsviçre'deki Geneva Gölü kıyısında, aynı derecede büyük bir şair olan ve aynı kötü üne sahip bir beyefendiyle, yani George Gordon, namı diğer Lord Byron ile birlikte kaldılar.

O sıralarda bilim dünyası yeşermekteydi. 1791'de

İtalyan fizikçi Luigi Galvani, kurbağa kaslarının aynı anda iki değişik metalle dokunulduğunda kasıldıklarını keşfetmişti, ve ona göre canlı dokular "hayvan elektriği" ile doluydu. Bu teoriye bir başka İtalyan fizikçi, Alessandro Volta tarafından itiraz edilmişti. Volta, canlı ya da bir zamanlar yaşamış doku olmadan da, farklı metallerin yan yana gelmesiyle elektrik akımı üretilebileceğini göstermişti. O ilk pili icat etmişti, ve İngiliz kimyager, Humphrey Davy, çalışmaya devam ederek 1807 ve 1808'de eşi görülmedik güçte bir pil üretti. Bunun yardımıyla, elektrik çağı öncesi kimyagerleri için imkan dışında kalan çok çeşitli kimyasal reaksiyonları gerçekleştirdi.

Elektrik böylece güç ifade eden bir sözcük oldu, ve Galvani'nin "hayvan elektriği" Volta'nın araştırmalarıyla çabucak yerle bir edildiği halde, halk arasında sihirli bir deyim gibi kalmaya devam etti. Elektriğin yaşamla olan etkileşimine karşı ilgi oldukça yoğundu.

Bir akşam, Byron, Shelley ve Mary Godwin'den oluşan küçük bir grup, elektrik yardımıyla yaşam oluşturma olasılığı üzerinde konuştular, ve Mary'nin aklına bu konuda fantastik bir öykü yazabileceği fikri geldi. Byron ve Shelley onayladılar; aslında onlar da küçük arkadaş grupları içinde başbaşa eğlenmek amacıyla fantastik romanlar yazabileceklerini düşünmüşlerdi.

Bunu gerçekleştiren ise yalnızca Mary oldu. O yılın sonunda ilk Mrs.Shelley intihar etti, ve böylece Shelley ve Mary evlenip İngiltere'ye dönebildiler. İngiltere'de, 1817'de, Mary Shelley'nin romanı bitti ve 1818'de basıldı. Konusu genç bir bilimciyle, bir anatomi öğrencisiyle ilgiliydi. Bu öğrenci laboratuvarında bir beden oluşturmuş ve elektrik yoluyla buna yaşam aşılamayı başarmıştı. Bu varlık (ona isim verilmemişti) ikibuçuk metre boyunda, canavarsı birşeydi, ve korkunç yüzü tüm görenlere korku krizleri geçirtiyordu.

Canavar, insan toplumunda kendine yer bulamıyor ve üzüntü içinde bilimciye ve onun tüm sevdiklerine saldırıyordu. Bilimcinin tüm akrabaları (eşi dahil) birer birer yok ediliyor, ve sonunda kendisi de ölüyordu. Canavar vahşi dünyaya doğru, olasılıkla pişmanlıktan ölmek üzere, yürüyüp gidiyordu.

Roman büyük yankı uyandırdı, ve büyük yankı uyandırmaktan asla vazgeçmedi. Genel olarak hangi Shelley'nin insanların üzerinde daha çok etki bıraktığına dair hiçbir kuşku yoktu. Elbette ki edebiyat öğrencileri için asıl Shelley, Percy Bysshe olabilir. Ama sokakta insanları durdurup onlara hayatlarında *Adonais*'i, *Ode to the West Wind*'ı, ya da *The Cenci*'yi duyup duymadıklarını sorun. Belki duymuşlardır, ama büyük olasılıkla tersi çıkacaktır. Sonra onlara hiç *Frankenstein*'ı duyup duymadıklarını sorun.

Zira *Frankenstein* Mrs.Shelley'nin romanının, ve canavarı yaratan genç bilimcinin adıydı. O günden beri, yaratıcısını yok eden birşey yaratan herkesi ve herşeyi tanımlamak için *Frankenstein* sıfatı kullanılagelmiştir. "Bir Frankenstein canavarı yarattım" şeklindeki ünlem öylesine klişeleşmiştir ki, günümüzde ancak espri amaçlı kullanılır olmuştur.

Frankenstein başarısını, en azından belli ölçüde, insanlığın dinmeyen korkularından birinin yeniden ifadesi olduğu için kazanmıştır- tehlikeli bilgiye karşı olan korkunun. Frankenstein yeni bir Faust idi, insanlara göre olmayan bilgilerin peşindeydi, ve kendi Mefistovari ceza meleğini yaratmıştı.

Ondokuzuncu yüzyılın başlarında, Frankenstein'ın yasak bilgiyi günahkarca işgalinin doğasında tam olarak ne olduğu açıkça belliydi. İnsanın ilerleyen biliminin ölü maddeye yaşam aşıladığı düşünebilirdi; ama insanın yapabileceği hiçbir şey bir ruh yaratamazdı, zira bu Tanrı'nın kendi özel alanıydı. Bu yüzden Frankenstein en fazla ruhsuz bir zeka yaratabilirdi, ve böyle bir heves kötüydü, en kötü cezayı da hakediyordu.

Ondokuzuncu yüzyıl ilerlerken, insanın ilerleyen bilgisi ve yoğunlaşan bilimine karşı duran teolojik "yapmayacaksın" bariyeri zayıfladı. Endüstri devrimi yayılıp derinleşti, ve Faust motifi yerini geçici olarak ilerleme konusundaki sarsılmaz inanca ve kaçınılmaz olarak yaklaşan bir bilim-aracılığıyla-ütopya'ya bıraktı.

Yazık ki bu rüya, Birinci Dünya Savaşı tarafından yerle bir edildi. O korkunç tahribat, bilimin pekala insanlığın düşmanı olabileceğini açıkça göstermişti. Yeni patlayıcılar bilim sayesinde üretiliyor, uçaklar ve havagemileri bilim sayesinde yapılıp o patlayıcıları cephe-

nin arkasındaki, daha önceleri güvenli olabilecek alanlara taşıyordu. Özellikle siperlerin o korkunç dehşetini, zehirli gazı mümkün kılan da bilimdi. (Bilimin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Faustvari rolü, Ikinci Dünya Savaşı'ndaki ve Soğuk Savaş'daki rolü yanında pek önemsiz kalmıştı. Hidrojen bombası ve bakteriyolojik savaş, zehirli gaz saldırılarını basit birer rahatsızlık durumuna düşürdüler.)

Sonuç olarak Kötü Bilimadamı, ya da en iyi haliyle Budalaca Günahkar Bilimadamı, Birinci Dünya Savaşı sonrası bilimkurgusunda sabit karakter haline geldi.

Savaştan hemen sonraki günlerde bu motifin son derece dramatik ve etkili bir örneği ortaya çıktı, ve konusu yine sözde-yaşamın yaratılması çevresinde dönüyordu. Çekoslovak yazar Karel Capek'in *R.U.R.* adlı piyesiydi bu. 1921'de yazılmış ve 1923'de İngilizce'ye çevrilmişti. R.U.R. harfleri, Rossum'un Evrensel Robotları'nı temsil ediyordu. Frankenstein gibi Rossum da yapay adamlar yaratmanın sırrını bulmuştu. Bunlara, "işçi" anlamına gelen Çekçe bir kelime olan "robot" adı verilmişti, ve sözcük İngiliz diline girerek sıkıca tutundu.

Robotlar, adlarından da anlaşıldığı gibi, işçi olmak için yaratılmışlardır, ama herşey ters gider. İnsanoğlu, motivasyonunu kaybederek neslini sürdürmekten vaz geçer. Devlet adamları robotları savaşta kullanmayı öğrenir. Robotların kendileri isyan çıkarır, insanlıktan geri kalanı yok eder ve dünyayı ele geçirirler.

Bir kere daha bilimsel Faust, yarattığı Mefistovari şey tarafından yok edilmiştir.

1920'lerde bilimkurgu ilk defa popüler bir sanat biçimi haline gelmekteydi, ve artık Verne veya Wells gibi nadir ustaların elindeki yaratıcılık şaheserlerinden

ibaret değildiler. Özellikle bilimkurguya yönelik dergiler çıktı, ve "bilimkurgu yazarları" edebi sahnede kendilerini gösterdiler.

Bilimkurgunun beylik kurgularından biri de robotun icadıydı- genelde metalik, ruh veya duygu taşımayan bir yaratık olarak tarif ediliyordu. Pek iyi bilinen girişimlerin ve Frankenstein ile Rossum'un uğradıkları sonun etkisi altında, kurgu üzerinde çevrimlenebilecek bir tek gidişat var gibi görünüyordu. -Robotlar yaratılıyor ve yaratıcılarını yok ediyorlardı; robotlar yaratılıyor ve yaratıcılarını yok ediyorlardı; robotlar yaratılıyor ve yaratıcılarını yok ediyorlardı—

1930'larda ben bir bilimkurgu okuyucusu haline geldim, ve kısa sürede bu sıkıcı, yüzlerce kere tekrarlanıp eskimiş masaldan bıktım. Bilimle ilgili bir insan olarak, bilimin tamamiyle Faustvari biçimde değerlendirilmesine pek içerliyordum.

Bilginin tehlikesi vardır, evet, ama buna yanıt bilgiden uzaklaşmak mı olmalı? Öyleyse maymunsu yaşama geri dönmeye ve insanlığın asıl özünü gözden çıkarmaya hazır mıyız? Yoksa bilginin kendisi, getirdiği tehlikeye karşı bir bariyer olarak mı kullanılmalı?

Diğer bir deyişle, Faust gerçekten de Mefisto'yla yüzleşmeli, ama Faust *yenilmek zorunda değil!*

Bıçaklar güvenli biçimde tutulmaları için saplı üretilir, merdivenlerin trabzanı vardır, elektrik kabloları yalıtılır, düdüklü tencerelerin güvenlik kapakları vardır- üretilen her araçta, tehlikeyi en aza indirmek için düşünce seferber edilmiştir. Bazen elde edilen güvenlik, evrenin ya da insan zihninin doğasındaki sınırlamalar dolayısıyla yetersiz kalır. Ama yine de, gösterilen çaba ortadadır.

Öyleyse bir robotu da yalnızca yeni bir araç olarak düşünün. Bu, Herşeye Gücü Yeten'e ait alanın bir başka araçtan daha fazla (ya da daha az) günahkarca işgaline neden olmayacaktır. Bir makine olarak, kuşkusuz ki bir robot, kullanım güvenliği mümkün olduğunca düşünülerek tasarlanacaktır. Eğer robotlar insanların düşünce işlevlerini taklit edebilecek kadar ilerilerse, tabii ki onların bu düşünce işlevlerinin doğası insan mühendisler tarafından tasarımlanacak, ve iç yapıya nöbetçiler yerleştirilecektir. Güvenlik kusursuz olmayabilir (kusursuz olan ne var ki?), ancak insanın elinden geldiği ölçüde sağlanmış olacaktır.

Bütün bunları aklımda tutarak 1940'da kendi robot öykülerimi yazmaya başladım- ama bunlar yeni bir türde öykülerdi. Benim robotlarımdan biri, sırf Faust'un suçunu ve cezalandırılmasını bir can sıkıcı defa daha sergilemek için, asla, asla öyle budalaca yaratıcısına saldırmayacaktı.

Saçma! Benim robotlarım mühendislerce tasarımlanmış makinelerdi, kâfirler tarafından yaratılmış sahte-adamlar değil. Benim robotlarım, yapıldıkları andan itibaren "beyinlerinde" var olan rasyonel yollara göre tepkiler verirlerdi.

Yine de kabul etmeliyim ki, ara sıra, ilk denemelerimde, robotu bir eğlence figüründen daha fazla birşey olarak düşünmüyordum. Onu tamamen zararsız, sadece tasarımlandığı işi yapmaya meraklı bir yaratık olarak canlandırıyordum. İnsanlara zarar verme yeteneği yoktu, ancak sık sık insanların kurbanı durumuna düşüyordu, zira bir tür Frankenstein kompleksine (bazı öykülerimde bu eğilimi adlandırdığım isimle) yakalanmış bu

kişiler, zavallı makineleri ölümcül ve tehlikeli yaratıklar olarak algılamakta ısrar ediyorlardı.

Bunun bir örneği, ilk defa *Amazing Stories*'in Şubat 1942 sayısında yayınlanan "Robot AL-76 Başıboş Kalıyor" adlı öykümdür.

ROBOT AL-76 BAŞIBOŞ KALIYOR

Üzerinde "Genel Müdür" yazılı kapıdan içeri hışımla giren Jonathan Quell'in gözleri, çerçevesiz gözlüklerin ardında endişeyle kıpırdanmaktaydı.

Elindeki katlanmış gazeteyi masanın üzerine gürültüyle atarak, soluk soluğa konuştu. "Şuna bir baksana patron!"

Sam Tobe ağzındaki puroyu bir yanağından diğerine aktararak baktı. Eli tıraşsız çenesine giderek boylu boyunca sıvazladı. "Cehennemin dibi!" diyerek patladı. "Neden bahsediyor bunlar?"

Quell gereksizce açıkladı. "Beş adet AL robotu gönderdiğimizi söylüyorlar."

"Altı tane gönderdik," dedi Tobe.

"Elbette, altıydı! Ama diğer taraftakilerin eline sadece beşi geçmiş. Bize seri numaralarını gönderdiler, ve AL-76 aralarında yok."

Tobe kalın gövdesini ayağa kaldırırken sandalyesi geriye doğru devrildi. Adam sanki yağlanmış tekerlekler üzerindeymişçesine kapıdan geçti.

Bundan beş saat sonraydı ki -yani toplantı odalarından vakum bölmelerine dek tüm tesisin altı üstüne getirildikten, ve ikiyüz personelin her birinin fena halde ifadesi alındıktan sonra- ter içindeki, darmadağın hale gelmiş olan Tobe, Schenectady'deki merkez tesise bir acil durum mesajı gönderdi.

Merkez tesiste, paniğe yakın birşey ani olarak patlak verdi. Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nin tarihinde ilk defa bir robot dış dünyaya kaçmıştı. Şirket'in lisanslı fabrikaları dışında Arz üzerinde herhangi bir yerde robot bulunmasının kanunen yasak olması, o kadar da önemli değildi. Kanunla her zaman için uygun biçimde yüzleşilebilirdi. Asıl sorun araştırmanın matematikçilerinden birinin yaptığı açıklamayla ilgiliydi.

Şöyle diyordu adam: "O robot Ay'da bir Disinto işletmek için yaratılmıştı. Pozitronik beyni Ay'daki çevre ve ortama göre ayarlanmıştı, *yalnızca* Ay ortamına göre! Arz üzerindeyken asla hazırlıklı olmadığı bilmemkaç milyon çeşit duyusal uyarıyla karşılaşacak. *Ne tür* tepkiler verebileceğini tahmin etmek imkansız. Tamamiyle imkansız!" Ve birden ıslanmış olan alnını elinin tersiyle silmişti.

Bir saat içinde bir stratouçak Virginia tesislerine doğru yola çıkmıştı. Verilen emirler basitti.

"Bulun o robotu, hem de hemen!"

AL-76 şaşkınlık içindeydi! Aslında şaşkınlık duygusu, hassas pozitronik beyninin kaydettiği tek algıydı. Hepsi kendini bu acayip ortamda buluverdiğinde başlamıştı. Bunun nasıl olduğunu bilemiyordu artık. Herşey birbirine girmişti.

Bastığı yerler yeşildi; çevresi yüksek ve tepelerinde daha fazla yeşillik taşıyan kahverengi sütunlarla doluydu. Üstelik gökyüzü siyah olması gerektiği halde maviydi. Güneş normal görünüyordu, yuvarlak ve sarı ve sıcak- ama yerde olması gereken, üzeri pudramsı toz kaplı süngersi kayalar neredeydi? Peki ya uçuruma benzeyen büyük krater halkaları?

Yalnızca yerdeki yeşil ve gökteki mavi vardı. Onu çevreleyen seslerin hepsi pek garipti. Beline kadar çıkan akarsuyun içinden geçmişti. O da maviydi ve soğuktu ve ıslaktı. Ve insanların yanından geçerken, ki onlara zaman zaman rastlamıştı, üzerlerinde giymiş olmaları gereken uzay elbiselerinin olmadığını görmüştü. İnsanlar onu gördüklerinde bağırmış ve kaçmışlardı.

Bir adam silahıyla ona nişan almış ve kurşun ıslık çalarak başının yanından geçmişti- ve sonra o adam da kaçmıştı.

Sonunda yolu Randolph Payne'in ormanda, Hannaford kasabasının hemen iki mil dışındaki kulübesine düştüğünde, ortalıkta ne kadar zamandır dolaşmakta olduğuna dair hiçbir fikri yoktu. Randolph Payne'in kendisi -bir elinde tornavida, diğer elinde bir boru, ve dizlerinin arasında yıpranmış bir elektrik süpürgesinin enkazıyla- kapının dışına çömelmişti.

Payne o sırada kendi kendine mırıldanıyordu, zira doğal halindeyken gamsız ruhlu biriydi- tabii kulübesinde olduğu zamanlarda. Hannaford'da daha saygın bir evi de vardı, ama o ev daha çok karısının oturduğu bir yerdi.

Sessizce, ama içtenlikle esef duyduğu bir durumdu bu. Ama belki de, rahatça sigarasını tüttürebileceği ve elektrikli ev aletlerini yeniden çalışır hale getirmek konusundaki hobisiyle ilgilenebileceği 'özel lüks köpek kulübesine' çekilme şansı bulduğu zamanlarda, belli bir rahatlama ve özgürlük duygusuna kavuştuğu söylenebilirdi.

Bir hobi olarak çok fazla birşey sayılmazdı bu, ama bazen biri elinde bir radyo ya da alarmlı saatle çıkagelirdi, ve bunun içini kurcalamak için aldığı para, eşinin cimri ellerinden geçip kendisine kırıntılar halinde ulaşmak zorunda olmayan tek paraydı.

Örneğin bu elektrik süpürgesi, ona kolay bir altı kafa getirecekti.

Bunu düşündüğünde şarkı söylemeye başladı, gözlerini kaldırdı, ve birden ter içinde kaldı. Şarkı boğulup kaldı, gözleri yerinden uğradı, ve biraz daha terledi. Ayağa kalkmaya çalıştı -çılgın gibi koşmaya hazırlanmak için- ama bacaklarını gerekli işbirliğine ikna edemedi.

Ve sonra AL-76 onun yanına çömelmiş, soruyordu. "Söylesene, diğerlerinin hepsi birden niye kaçtı öyle?"

Payne hepsinin neden kaçmış olduğunu gayet iyi biliyordu, ama diyaframından yükselen homurtu bunu göstermedi. Robottan milim milim uzaklaşmaya çalışıyordu.

AL-76 dertli bir tonda anlatmaya devam etti. "Aralarından biri bana ateş bile etti. Birkaç santim aşağıyı tuttursaydı omuz plakamı sıyırtmış olacaktı."

"A-aklını kaçırmış o-olmalı," diye kekeledi Payne.

"Bu olası." Robotun sesi gizli birşey konuşurmuş gibi bir hal aldı.

"Baksana, herşeye ne oldu böyle?"

Payne aceleyle çevresine bakındı. Robotun, görünüşü bu kadar ağır biçimde ve vahşice metalik birşey için fazlasıyla yumuşak bir ses tonuyla konuşması onu şaşırtmıştı. Aynı zamanda bir yerlerden, robotların beyinsel olarak insanlara zarar verme yetisinden yoksun olduklarını duyduğunu anımsayıverdi. Bir parça sakinleşti.

"Hiçbir şey olmadı."

"Olmadı mı?" AL-76 suçlayan gözlerle onu süzdü. "*Sende de* baştan aşağı bir gariplik var. Uzay elbisen nerede senin?"

"Uzay elbisem yok."

"Öyleyse neden ölü değilsin?"

Bu Payne'i duraklattı. "Şeyy- bilmiyorum."

"Gördün mü!" dedi robot, zafer kazanmış gibi. "Herşeyde bir gariplik var. Mount Copernicus nerede? Ay Üssü 17 nerede? Ve benim Disinto'm nerede? İşimin başına geçmek istiyorum ben." Pek rahatsız olmuş gibi bir hali vardı, ve sözüne devam ederken sesi titredi. "Bana Disinto'mun nerede olduğunu söyleyecek birilerini bulmak için saatlerdir dolaşıyorum, ama hepsi kaçışıp duruyor. Şimdiye kadar büyük olasılıkla programın epeyce gerisine düştüm, ve Bölüm Yöneticisi bu işe fena halde bozulacak. Bu çok hassas bir durum."

Payne beyninin kendini içinde bulduğu sarhoşluktan çıkıp yavaşça toparlandı ve sordu. "Baksana, senin adın ne?"

"Seri numaram AL-76."

"Pekala, Al benim için yeterli. Şimdi, Al, eğer sen Ay Üssü 17'yi arıyorsan, orası Ay'da olmalı, öyle mi?"

AL-76 başını düşünceli düşünceli salladı. "Elbette. Ama onu ne kadar aradıysam da—"

"Ama o Ay'da. Burası Ay değil."

Şaşırma sırası robottaydı. Ölçüp biçerek bir an boyunca Payne'e baktı ve sonra yavaşça konuştu. "Burası Ay değil de ne demek? Tabii ki Ay burası. Çünkü eğer burası Ay değilse, başka nedir peki? Haydi yanıtla bunu."

Payne gırtlağından gülünç bir ses çıkararak hızla soludu. Robota doğru parmağını uzattı ve salladı. "Bak," dedi- ve sonra yüzyılın parlak fikri beyninde çakıverdi, ve sözünün sonu boğuk bir "şu işe bak!" ile geldi.

AL-76 ona sansürlük bir bakış attı. "Bu bir yanıt değil. Medeni bir soru sorduğumda medeni bir yanıt almaya hakkım var sanırım."

Payne'in onu dinlediği yoktu. O hâlâ kendi kendine şaşmaktaydı. Herşey gün gibi açıktı işte. Bu robot Ay

için üretilip her nasılsa Arz'da başıboş kalmıştı. Doğal olarak iyice kafası karışmıştı, zira pozitronik beyni özellikle Ay ortamı için donatılmış ve dünyasal ortamı onun için tamamiyle anlamsız kılmıştı.

Ve şimdi bir şekilde robotu burada tutabilse iyi olacaktı- tabii Petersboro'daki fabrikanın adamlarıyla bağlantı kuruncaya kadar. Robotlar epey para ederdi. Bir zamanlar duyduğuna göre en ucuzları 50.000 dolara maloluyordu, ve bazıları milyonları buluyordu. Ödülü düşünebiliyor musun!

Dostum, hey, şu işe bak, *alacağın ödülü düşünebiliyor musun!* Ve bunun her bir senti kendine ait olacaktı. Mirandy'ye tek bir ortası renkli nikelin çeyreğini bile koklatmak zorunda kalmayacaktı. Cehennem alevlerinin dibine kadar, *hiçbirini*!

Sonunda ayağa kalktı. "Al," dedi, "sen ve ben dostuz! Arkadaşız! Seni kardeşimmişsin gibi seviyorum." Elini uzattı. "El sıkışalım!"

Robot uzatılan eli metal bir pençesinin içine alıp yumuşakça sıktı. Pek iyi anlayamamıştı ama. "Bu bana Ay Üssü 17'ye nasıl gideceğimi anlatacağın anlamına mı geliyor?"

Payne'in keyfi bir parça kaçar gibi oldu. "Y-yok, tam olarak öyle değil. Aslına bakarsan, seni o kadar sevdim ki, bir süre burada benimle kalmanı istiyorum."

"Oh hayır, bunu yapamam işte. Çalışmaya başlamam gerekiyor." Başını iki yana salladı. "Geçen her saat, her dakika kotanın gerisine düşmekte olsan kendini nasıl hissederdin? Çalışmak istiyorum. Çalışmak *zorundayım*."

Payne bir yandan ekşi ekşi zevklerin tartışılmayacağını düşünerek konuştu. "Pekala, öyleyse sana birşey

anlatacağım- çünkü görünüşünden zeki biri olduğunu anlayabiliyorum. Senin Bölüm Yöneticinden emirler aldım, ve o seni bir süre burada tutmamı istiyor. Yani o seni alacak birilerini gönderene kadar."

"Ne için?" diye sordu AL-76 şüpheyle.

"Söyleyemem. Bu gizli bir devlet sırrı." Payne içinden robotun bunu yutması için hararetle dua ediyordu. Bazı robotların gayet akıllı olduklarını biliyordu, ama bu seferki daha eski modellerden birine benziyordu.

Payne dua ederken AL-76 de durumu değerlendirmekteydi. Soyut düşünceler yürütmek, robotun Ay üzerinde bir Disinto işletmeye ayarlanmış beyninin yapabildiği en iyi şey değildi gerçi, ancak yine de kaybolduğundan beri AL-76 düşünme işlevinin gittikçe güçlendiğini farkediyordu. Yabancı çevrenin onun üzerinde değişik bir etkisi olmuştu.

Bir sonraki söylediği oldukça cin fikirli birşey sayılabilirdi. "Bölüm Yöneticimin ismi ne?" diye sordu kurnazca.

Payne yutkundu ve hızla düşündü. "Al," dedi acı çeker gibi bir ifadeyle, "bu kadar şüpheyle beni incitiyorsun. Sana onun adını *söyleyemem*. Ağaçların kulağı vardır."

AL-76 yanındaki ağacı duygusuzca inceledi. "Hayır, yok."

"Biliyorum. Demek istediğim, her yerde casuslar var."

"Casuslar mı?"

"Evet. Bilirsin, Ay Üssü 17'yi yok etmek isteyen *kötü* kişiler."

"Niye ki?"

"*Kötü* oldukları için. Ve *seni* de yok etmek istiyor-

lar, ve işte bu yüzden bir süre burada kalman gerek, böylece seni bulamazlar."

"Ama- ama bir Disinto'm olmak zorunda. Kotamın gerisine düşmemeliyim."

"Olacak, olacak," diye söz verdi Payne içtenlikle, ve aynı içtenlikle robotun tek yönlü düşünme biçimine lanet etti. "Yarın ondan bir tane gönderecekler. Evet, yarın." Fabrikadaki adamları buraya çağırıp yüz dolarlıklardan oluşan güzel, yeşil bir yığına kavuşmak için bol bol zaman tanıyacaktı bu.

Ancak AL-76, kendisini çevreleyen bu garip dünyanın düşünce mekanizması üzerinde yarattığı rahatsız edici baskı altında gittikçe daha inatçı hale geliyordu.

"Olmaz," dedi. "Hemen şimdi bir Disinto'm olması gerekiyor." Kaskatı bir halde eklemlerini uzatarak aniden ayağa kalktı. "Onu biraz daha arasam iyi olacak."

Payne onun ardından fırlayarak soğuk, sert dirseğini yakaladı. "Dinle," diye bağırdı, "Kalmak zorundasın-"

Ve robotun zihninde birşey tıkladı. Onu çevreleyen tüm gariplik toplanıp tek bir globül haline geldi, patladı, ve geride ilgi çekici ölçüde artmış bir verimle çalışan bir beyin bıraktı. Robot hızla Payne'e döndü. "Bak sana ne diyeceğim. Buraya bir Disinto kurabilirim- ve onu burada çalıştırırım."

Payne şüpheyle duraksadı. "Öyle birşey kurabileceğimi sanmıyorum." Kurabilirmiş gibi yapmasının işe yarayıp yaramayacağını düşündü.

"Önemli değil." AL-76 beyninin pozitronik veriyollarının yeniden şekillenerek bir kalıba girdiğini neredeyse hissediyor, garip bir heyecan yaşıyordu. "*Ben* bir tane kurabilirim. Payne'in lüks köpek kulübesine bakarak konuştu. "Burada ihtiyacım olacak her şeyin var."

Randolph Payne gözlerini kulübesini doldurmuş olan çer çöpün üzerinde gezdirdi: içleri boşalmış radyolar, tepesiz bir buzdolabı, paslı otomobil motorları, kırık bir gaz ocağı, millerce uzunlukta aşınmış kablo, ve hepsine birden bakıldığında, yaklaşık elli ton ağırlıkta, her hırdavatçının horgörüyle burnunu çekerek bakacağı kadar karmakarışık bir eski metal yığını.

"Var mı?" dedi güçsüzce.

İki saat sonra, iki şey hemen hemen aynı anda gerçekleşti. Bunların ilki, Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nin Petersboro şubesinden Sam Tobe'un, Hannaford'lu Randolph Payne tarafından vizifonla aranmasıydı. Konu kayıp robotla ilgiliydi, ve Tobe, gırtlağının derinliklerinden gelen bir hırlamayla, konuşmanın yarısında bağlantıyı kesip bundan böyle gelen tüm aramaların düğme deliklerini idare eden altıncı asistan başkan yardımcısına yönlendirilmesini emretti.

Tobe'un bu davranışı pek anlaşılmaz birşey değildi. Geçmiş hafta boyunca, Robot AL-76 gözden tamamen kaybolmuş olduğu halde, Birliğin her yerinden onun nerede olduğuna dair raporlar yağmıştı. Günde ondört adet geldikleri olmuştu- hem de genelde ondört farklı eyaletten.

Tobe bundan fena halde gına getirmiş durumdaydı, ve üstelik genel prensipler açısından yarı çılgın vaziyetteydi. Arz'daki her itibar sahibi robotikçi ve matematiksel fizikçi robotun zararsız olduğuna yemin ettiği halde, ortada Meclis soruşturması söylentileri bile dolaşıyordu.

Genel müdürün kafası bu haldeyken, bir an durup bazı şeyleri aklına getirmesinin üç saat sürmesinde şa-

şılacak pek birşey yoktu. Şu Randolph Payne nasıl olup da robotun Ay Üssü 17 için hazırlandığını biliyordu; hatta ona bakılırsa, robotun seri numarasının AL-76 olduğunu nereden öğrenmişti? Bu detaylar Şirket tarafından açıklanmış değildi.

Adam yaklaşık bir buçuk dakika daha bunları düşündükten sonra fırlayıp harekete geçti.

Ancak konuşmayla hareket arasında geçen üç saat zarfında, ikinci olay gerçekleşti. Randolph Payne, konuşmanın aniden kesilmesini tesis yetkilisinin genel şüpheciliğine bağlayarak pek doğru bir tanıda bulunmuş, ve kulübesine elinde bir fotoğraf makinesiyle dönmüştü. Sonuçta bir fotoğrafla burun burunayken hiçbir itirazları olamazdı, ve onlar nakitle birlikte tıpış tıpış gelmeden önce gerçeğini göstermeye hiç niyeti yoktu.

AL-76 kendi işleriyle meşguldü. Payne'in kulübesindekilerin yarısı yaklaşık bir hektarlık alana yayılmıştı. Hepsinin ortasında çömelmiş olan robot, radyo tüpleriyle, demir parçalarıyla, bakır tellerle ve geri kalan hırdavatla uğraşıp duruyordu. Karnının üzerine boylu boyunca uzanarak güzel bir resim çekmek için makinesini odaklayan Payne'e bakmamıştı bile.

İşte bu noktada Lemuel Oliver Cooper yoldaki virajı döndü, ve manzarayı farkeder etmez olduğu yerde çakılıp kaldı. Gelmesinin nedeni, ekmek dilimlerini kuvvetle, ama hiç kızarmamış olarak dışarı fırlatmak gibi rahatsız edici bir alışkanlık geliştirmiş olan arızalı bir kızartma makinesiydi. *Kaçma* nedeni ise çok daha belirgindi. Gelirken yavaş, hafif neşeli bir bahar sabahı yürüyüşü temposundaydı. Dönüşteki hızı ise, her lise koşu antrenörünün kaşlarını kaldırarak dudaklarını beğeniyle kıvırmasını sağlardı.

Cooper -eksi şapkası ve kızartma makinesi-, hızında tespit edilebilir hiçbir azalma olmadan Şerif Saunders'in bürosuna daldı ve doğruca duvara yapıştı.

Nazik eller onu kaldırdı, ve adam soluk alabilir hale gelecek kadar sakinleşmeden önce yarım dakika kadar konuşmaya çalıştı, ancak tabii ki bundan sonuç alamadı.

Ona viski verdiler, yelpazelediler, ve konuşabildiğinde ağzından çıkanlar şöyleydi: "-canavar-iki metre boyunda-kulübe tamamen yerle bir- zavallı Rannie Payne—" ve saire.

Öyküyü adamın ağzından parça parça alabildiler: kocaman metal bir canavar vardı, iki metre boyundaydı, hatta belki üç veya dört, orada, Randolph Payne'in kulübesinde; ve Randolph Payne'in kendisi karnının üzerine yatmıştı, "zavallı, kan içinde, parçalanmış bir ceset halindeydi"; canavar o sırada sırf yıkıcılık olsun diye kulübenin altını üstüne getirmekle meşguldü; hatta Lemuel Oliver Cooper'a da saldırmıştı, ve o, Cooper, kılpayı kurtulabilmişti.

Şerif Saunders heybetli göbeğinin üstündeki kemeri ani bir hareketle çekip sıktı. "Bu Petersboro fabrikasından kaçan o robot. Geçen Cumartesi onunla ilgili bir uyarı gelmişti. Hey, Jake, gidip Hannaford İlçesinde ateş edebilen her adamı topla ve göğüslerine birer şerif yardımcısı rozeti yapıştır. Onları öğlen saatinde buraya getir. Ve dinle, Jake, bundan önce dul Bayan Payne'in evine uğrayıver, ve ona kötü haberi nazikçe bildir."

Anlatılana göre Miranda Payne, olup bitenlerin kendisine anlatılması üzerine, saygın bir dula yakışacak biçimde uzayıp giden kalp parçalayıcı bir yas feryadı koparmadan önce, sadece kocasının hayat sigortasının güvende olduğundan emin olacak, ve ona iki kat miktarı

çıkarttırmadığı için kendi aptallığına dair birkaç anlamlı sözcük sarfedecek kadar duraksamıştı.

Birkaç saat sonra Randolph Payne -kendi korkunç parçalanış ve can verişinden habersiz olarak- fotoğraflarının tamamlanmış negatiflerini tatmin olmuş biçimde izlemekteydi. Çalışmakta olan bir robotu gösteren bir seri olarak hayal gücüne bıraktıkları hiçbir şey kalmamıştı. Üzerlerine pekala şöyle notlar düşülebilirdi: "Düşünceli Bir Halde Vakum Tübüne Bakan Robot," "İki Kabloyu Ayıran Robot," "Tornavidayı Kaynaklayan Robot," "Buzdolabını Büyük Bir Şiddetle Parçalayan Robot," ve saire.

Artık geriye sadece fotoğrafları karta basma işlemi kaldığından, biraz sigara içip AL-76 ile çene çalmak için derme çatma karanlık odanın perdesinin ardından dışarı çıktı.

Bunu yaparken, neyse ki komşu ormanların sömürge zamanından kalma bir altıpatlar kalıntısından, bizzat şerif tarafından taşınan portatif makineliye kadar herşeyle silahlanmış gergin çiftçilerle bıcır bıcır kaynaştığından haberi yoktu. Ona bakılırsa, yarım düzine robotikçinin Sam Tobe'un liderliğinde, saatte yüzyirmi milden daha yüksek bir hızda, sırf onunla tanışma zevki ve şerefi için Petersboro'dan gelen otoyolda tozu dumana kattıkları gerçeğinden de tamamen habersizdi.

Herşey böylece bir tepe noktasına doğru titreyerek tırmanırken, Randolph Payne tatmin duygusuyla içini çekti, bir kibriti pantolonunun arkasına sürterek yaktı, piposunu üfledi, ve eğlenerek AL-76'ya baktı.

Robotun epeyce kaçık birşey olduğu bir süredir belli olmuştu. Randolph Payne'in kendisi de evde yapılmış zamazingolar konusunda uzmandı, zira o türden, tüm

görenlerin göz yuvarlaklarını yerinden uğratmadan gün ışığına çıkarılamayacak çok şey yaptığı olmuştu; ama AL-76'nin derleyip çattığı bu acayip şeyle uzaktan yakından ilgisi olan hiçbir şeyi aklına bile getirmemişti.

Bu şey günün Rube Goldberg'lerini kıskançlık krizlerine sokup öldürebilirdi. Picasso'ya (buna tanık olacak kadar yaşayabilseydi) fena halde geçilip geride bırakıldığı şeklindeki acı gerçek yüzünden sanatı bıraktırırdı. Yarım millik alan içindeki her neğin memelerindeki sütü ekşitirdi.

Aslında, bu şey basbayağı tüyler ürperticiydi!

Payne'in bir defasında ikinci el bir traktöre bağlandığını gördüğü birşeyi andıran, kocaman ve paslı demir temel üzerinde duruyordu. Yampirik, sarhoş sarmallar halindeki kablolardan, tekerlerden, tüplerden ve sayısız isimsiz acayipliklerden oluşan şaşkınlık verici bir karmaşanın arasından yükseliyor; her sinlikle meymenetsiz görünen bir megafon düzenlemesiyle son buluyordu.

Payne megafon bölümünün içine bir göz atma isteği duydu, ama bundan çekindi. Çok daha mantıklı makinelerin aniden ve şiddetle patladıklarını görmüştü.

"Hey, Al," diye seslendi.

Robot başını kaldırdı. Karnının üzerinde dümdüz yatmış, ince bir metal parçacığını yerine sokmaya uğraşıyordu. "Ne istiyorsun, Payne?"

"Nedir bu?" Bunu pis ve çürümekte olan, üçer metre uzunluğunda çomaklar arasında dikkatle tutulan birşeyden bahseder gibi bir ses tonuyla sormuştu.

"Kurduğum Disinto- böylece çalışmaya başlayabileceğim. Bu standart modelin geliştirilmiş bir şekli." Robot kalktı, tangırtıyla dizlerini silkeledi, ve yaptığına gururla baktı.

Payne ürperdi. Bu muydu "geliştirilmiş" hali? Orjinalini Ay'daki kaya kovuklarında saklamalarına şaşmamalıydı. Zavallı uydu! Zavallı ölü uydu!

Ölümden beter bir kaderin nasıl olduğunu hep bilmek isterdi. Şimdi öğrenmişti işte.

"Çalışacak mı?" diye sordu.

"Tabii."

"Nereden biliyorsun?"

"Bu şart. Onu ben yaptım, öyle değil mi? Şimdi bir tek şeye ihtiyacım var. Fenerin var mı?"

"Sanırım bir yerlerde olacak." Payne kulübeye girip kayboldu ve neredeyse hemen geri döndü.

Robot alt kapağı söküp işe koyuldu. Beş dakika içinde bitirmişti bile. Geriye bir adım atıp konuştu. "Herşey hazır. Şimdi çalışmaya başlayacağım. Eğer istersen seyredebilirsin."

Payne bu önerinin yüce gönüllülüğünü ölçmeye çalışırken durakladı. "Güvenli mi bu?"

"Bir bebek bile işletebilir onu."

"Oh!" Payne güçsüzce gülümsedi ve yakındaki en kalın ağacın ardına geçti. "Devam et," dedi. "Sana güvenim sonsuz."

AL-76 kabusa benzeyen hırdavat yığınına işaret ederek, "İzle!" dedi. Elleri çalışmaya başladı—

Hannaford İlçesi, Virginia'nın savaş düzenine girmiş çiftçileri, yavaşça daralan bir çember halinde Payne'in kulübesini sarmaktaydılar. Damarlarında kahraman sömürgeci atalarının kanı dolaşaraktan -ve sırtlarındaki tüyler diken diken olaraktan- ağaçtan ağaca geçerek sinsice yaklaşıyorlardı.

Şerif Saunders emrini yaydı. "İşaret verdiğimde ateş açın- ve gözlere nişan alın."

Jacob Linker -dostları arasındaki adıyla Sırık Jake, kendine verdiği adla Şerif Yardımcısı- adama sokuldu. "Sence bu makine adam tüymüş olabilir mi?" Sesindeki hevesli umudu bastırmayı pek başaramamıştı.

"Bilemem," diye homurdandı şerif. "Ama sanmıyorum. Öyle olsaydı onunla ormanda karşılaşırdık, ama onu görmedik."

"Ama ortalık çok sessiz, ve bana Payne'in yerine yaklaşıyormuşuz gibi geliyor."

Bu hatırlatmaya hiç gerek yoktu. Şerif Saunders'in gırtlağında öyle kocaman bir yumru vardı ki, ancak üç taksitte yutabilmişti. "Yerine dön," diye emretti, "ve parmağını tetikte tut."

Artık açıklığın kıyısına gelmişlerdi, ve Şerif Saunders gözlerini yumdu, birinin ucuyla ağacın arkasından dışarıyı görecek şekilde uzandı. Hiçbir şey görmedi, durakladı, sonra bu kez gözlerini açarak tekrar denedi.

Aldığı sonuç doğal olarak daha iyiydi.

Tam olarak gördüğü manzara, ona arkasını dönmüş iri bir makine adamdı. Nereden geldiği belli olmayan, hele amacı hiç anlaşılmayan, dehşet verici, hıçkırıklı bir zamazingo üzerine eğilmişti. Şerifin gözden kaçırdığı tek şey, Randolph Payne'in, kendi ağacından sonra kuzey-kuzeybatı yönündeki üçüncü ağacı kucaklamış halde titreyen gövdesiydi.

Şerif Saunders açıklığa adımını attı ve makineli tüfeğini kaldırdı. Hâlâ geniş sırtının manzarasını sergilemekte olan robot, yüksek bir sesle -bilinmeyen bir kişiye veya kişilere hitaben- "İzle!" dedi, ve şerif ateş açılması için genel bir emir vermek üzere ağzını açarken, metal parmaklar bir düğmeye basıverdi.

Bundan sonra olup bitenlerin asla yeterli tarifi alınamadı, hem de yetmiş adet tanığın varlığına rağmen. Bu yetmiş kişiden hiçbirinin, izleyen günler, aylar ve yıllar içinde, şerifin ateş emri vermek üzere ağzını açmasından sonraki birkaç saniye hakkında söyleyecek birşeyi olamadı. Bu konuda soru sorulduğunda yalnızca elma yeşili bir renge giriyor ve sendeleyerek uzaklaşıyorlardı.

Ancak belirgin kanıtlara dayanarak, olup bitenlerin genel bir açıklaması şöyle yapılabilirdi.

Şerif Saunders ağzını açtı; AL-76 bir düğmeye bastı. Disinto çalıştı, ve yetmişbeş ağaç, iki ambar, üç inek ve Duckbill Dağının tepeden itibaren dörtte üçü incelmiş atmosfere uçuverdi. Denebilir ki bunların hepsi, bir önceki yılın karlarına karışıp gittiler.

Şerif Saunders'in ağzı bundan sonraki belirsiz bir süre boyunca açık kaldı, ancak buradan hiçbir şey -ne ateş emri, ne de başka herhangi bir sözcük- çıkamadı. Ve sonra—

Ve sonra, havada bir kıpırdanma, arka arkaya yankılanan bir gür-gür-gürültü, Randolph Payne'in kulübesini merkez alarak atmosfere yayılan bir seri eflatun şimşek, ve müfreze üyelerinin hepsinin ortalıktan toz oluşu geldi.

Çevreye saçılmış çok sayıda silah vardı; şerifin patentli nikel kaplı, ekstra-hızlı-taramalı, tutukluk-yapmama-garantili, portatif makinelisi dahil. Yaklaşık elli adet şapka, birkaç çiğnenmiş puro, ve heyecan sırasında salıverilmiş birtakım şeyler- ama ortada tek bir insanoğlu yoktu.

Sırık Jake hariç, oradaki insanların hiçbiri üç gün boyunca insan içine çıkmadı. Onun bu konuda istisna teşkil etmesini sağlayan ise, kayan yıldız hızındaki uçu-

şunun, Petersboro fabrikasından gelen ve oldukça yüksek hızlarıyla ormanın *içine* hücum etmekte olan yarım düzine adam tarafından kesintiye uğratılmasıydı.

Sırık Jake'i durduran, onun kafasını kendi karın boşluğuna çarpmış bir halde başarıyla yakalayan Sam Tobe olmuştu. Adam soluk alabilir hale geldiğinde sordu. "Randolph Payne'in yeri nerede?"

Sırık Jake, camlaşmış gözlerini bir an için odakladı. "Dostum," dedi,"benim gitmediğim yönü izlemen yeterli."

Ve sonra mucizevi bir şekilde ortadan kayboldu. Belki ufuktaki ağaçları teğet geçerek küçülmekte olan şu nokta o olabilirdi, ama Sam Tobe bundan tam olarak emin değildi.

Bu müfreze konusundaki tüm soruları yanıtlıyordu; ama hâlâ Randolph Payne konusu vardı, ki onun da tepkileri biraz farklılık kazanmıştı.

Randolph Payne için, düğmeye basılmasından ve Duckbill Dağının kaybolmasından sonraki beş saniyelik aralık tamamiyle karanlıktan ibaretti. Başlangıçta ağaçların dibinde durmuş, kalın ot yığınlarının ötesini dikizlemekteydi; olayın sonunda ise en tepedeki dalların birinden çılgınca sallanır durumda kalmıştı. Müfrezeyi yatay düzlemde uzaklaştıran itici gücün aynısı onu da düşey düzleme göndermişti.

Köklerden tepeye onbeş metrelik uzaklığı nasıl olup da aştığını bilemiyordu -tırmanmış, sıçramış, ya da uçmuş olabilirdi- ve bu zerre kadar bile umurunda değildi.

Bildiği şuydu ki, geçici olarak mülkiyetinde olan bir robot tarafından maddi kayıp meydana getirilmişti. Tüm ödül alma hayalleri kayboldu ve yerlerini halk öfkesi, bağıran ve linç etmek isteyen kalabalıklar, mahkemeye verilmeler, cinayet suçlamaları, ve Mirandy Pay-

ne'in söyleyeceklerine dair titreme verici kabuslar aldı. En kötüsü de Mirandy Payne'in söyleyecekleriydi.

Çılgınca ve boğuk bir sesle bağırıyordu şimdi. "Hey, sen robot, o şeyi parçala, duydun mu beni? Yok et onu! Onunla herhangi bir ilgim olduğunu tamamen unut! Seni tanımıyorum ben, anladın mı? Bu konuda tek kelime bile söylemeyeceksin. Unut bunu, duydun mu?"

Emirlerinin bir işe yaramasını beklediğinden değildi bu; yalnızca refleksif bir hareketti. Bilmediği şey ise şuydu ki, bir robot insandan gelen bir emri, bir başka insana zarar getirecek içerikte olmadığı sürece, daima yerine getirirdi.

Böylece AL-76, Disinto'sunu kırpıntı ve moloz yığını haline getirmek üzere sakin ve metodlu bir şekilde işe koyuldu.

O tam en son santimetreküpü ayağının altında ezerken, Sam Tobe ve takımı olay yerine vardı. Robotun gerçek sahiplerinin gelmiş olduğunu sezen Randolph Payne, ağaçtan tepesi üstüne indi ve ayakları önde olarak bilinmeyen bölgelere doğru yola çıktı.

Ödülünü almak için beklememişti.

Austin Wilde, Robotik Mühendis, Sam Tobe'a dönerek konuştu. "Robottan birşey öğrenebildiniz mi?"

Tobe başını iki yana salladı ve gırtlağının derinliklerinden homurdandı. "Hiçbir şey. Tamamen sıfır. Robot fabrikayı terkettiğinden sonra olan herşeyi unutmuş. Unutması için *emir* almış olmalı, yoksa bu derece bomboş kalamazdı. İçinde debelendiği o hurda yığını neydi öyle?"

"Yalnızca o işte. Hurda yığını! Ama herhalde robot paramparça etmeden önce o bir Disinto idi, ve robota

onu parçalama emrini veren herifi gebertmek isterdim- mümkünse yavaş yavaş işkence ederek. Şuna bak!"

Bir zamanlar Duckbill Dağı olan şeyin eteklerinden bir parça yukarı çıkmışlardı- tam olarak belirtmek gerekirse, zirvenin biçilip atıldığı noktadaydılar; ve Wilde elini hem toprağın, hem de kayanın kesilip mükemmel düzgünlükte ortaya çıktığı yüzeye koydu.

"*Ne* Disinto ama," dedi. "Dağı temelinden götürmüş."

"Robota bunu kurduran neymiş?"

Wilde omuzlarını silkti. "Bilmiyorum. Bulunduğu ortamla ilgili bir faktör -ne olduğunu bilmenin hiçbir yolu yok- onun Ay tipi pozitronik beyninde bir tepkime yaratıp hurdalardan bir Disinto kurmasına yol açmış. Aynı faktöre tekrar rastgelmek için ancak milyarda bir şansımız var, ve robotun kendisi de bunun ne olduğunu unuttu. O Disinto'yu asla elde edemeyeceğiz."

"Boşversene. Önemli olan şimdi robotun elimizde olması."

"Sana öyle geliyor." Wilde'ın sesinde yakıcı bir keder vardı. "Ay'daki Disintolarla işin oldu mu hiç? Onlarca elektronik domuz misali enerji tüketiyorlar, ve bir milyon volttan fazla potansiyel biriktirmeden çalışmaya bile başlamıyorlar. Ama *bu* Disinto farklı çalışıyordu. Kalıntıları mikroskopla taradım, ve enerji kaynağı namına bulabildiğim tek şeyi görmek ister misin?"

"Neydi?"

"Sadece bu! Ve bunu nasıl yaptığını asla bilemeyeceğiz.

Ve Austin Wilde elini kaldırıp bir Disinto'nun yarım saniyede bir dağı eritmesini sağlayan enerji kaynağını gösterdi- *iki adet kalem pil!*

Bir sonraki örneğin mizah dozu daha düşüktür, ancak yine de robotların hâlâ pek de ciddiye alınmadıkları bir örnektir. Öykü bir başka öyküden yola çıktı -o robotlar hakkında değildi-, ve robot öyküsü bunun için devam niteliği taşıdı.

Astounding Science Fiction'un 1941 Ekim sayısında "Son Değil" adlı bir öyküm yayınlanmıştı. Öyküde, Ganymede'deki (Jupiter'in uydularının en büyüğü) insan kolonistler Jupiter üzerindeki yaşam biçimleriyle radyo bağlantısı kuruyorlardı. Bu yaşam formlarının çılgınlık derecesinde düşman oldukları ortaya çıkıyordu, ve Arzlılar kendi güvenlikleri açısından Jupiterlilerin uzay yolculuğu yapma yeteneğini kazanmalarından korkmaya başlıyorlardı.

Şüphesiz, Jupiter'in yerçekimi öylesine yüksek ve atmosferi öyle yoğundur ki, her zamanki maddelerden yapılmış uzay gemileri uzay boşluğundayken o atmosferi içeride tutamaz, ya da o yerçekimine karşı koyarak yükselemez. Ancak insan teknolojisi güç alanlarını geliştirmiştir, ve eğer Jupiterliler de aynısını yaparlarsa, bu durumda gezegenlerinin yüzeyinden madde yerine tamamiyle enerjiden oluşan duvarların arkasında yükselebilirlerdi.

Bu noktayı araştırmak gerekiyordu, ancak hiçbir insanoğlu Jupiter'in olağanüstü uygunsuz koşullardaki yüzeyine yapılacak bir yolculuktan sağ çıkamazdı.

Ancak her ne kadar insanlar bunu yapamıyorsa da, onlar tarafından üretilen robotlar pekala yapabilirdi. Bunu düşünerek "İstem Dışı Zafer"i yazdım, ve bu öykü ilk olarak Super Science Stories'in Ağustos 1942 sayısında yayınlandı.

İSTEM DIŞI ZAFER

Uzay gemisi hava sızdırıyordu, hem de deyim yerindeyse tıpkı kalbur gibi.

Öyle de olması gerekiyordu. Aslında zaten herşey bu fikir üzerine kurulmuştu.

Tabii ki sonuç olarak, Ganymede'den Jupiter'e yolculuk sırasında, gemi uzay boşluğunun ta kendisiyle, olabileceği kadar tıka basa doluydu. Ve gemide herhangi bir ısıtma cihazı da bulunmadığından, bu uzay boşluğu normal ısısında, yani mutlak sıfırın biraz üzerindeydi.

Bu da plana dahildi. Isı ve havanın yokluğu gibi ufak şeyler bu gemideki kimseyi rahatsız etmiyordu.

Jupiter atmosferinin ilk boşluğa yakın esintileri, Jüpiter yüzeyinin birkaç bin mil üzerinden itibaren geminin içine sızmaya başladı. Aslında tamamen hidrojenden oluşuyordu, ancak belki özenli bir gaz analiziyle eser miktarda helyum da saptanabilirdi. Basınç göstergeleri göğe doğru tırmanmaya başladı.

Gemi Jupiter üzerinde dönen bir spiral çizerek aşağıya düşerken, göstergelerdeki yükseliş hızlanarak devam etti. Birbirini izleyen, her biri çok daha yüksek düzeylere çıkan basınçlar için tasarlanmış sayaçların okları bir milyon atmosfer civarına ulaşana kadar kıpırdandı, ki bu noktada sayılar anlamlarını büyük ölçüde kaybediyordu. Termoçiftler tarafından kaydedilen ısı yavaşça ve düzensizce yükseldi, ve sonunda sıfırın altında yetmiş santigrad civarında sabitlendi.

Gemi yavaşça yolunun sonuna doğru, hidrojeni sıvı yoğunluğuna sıkıştıracak kadar bir araya toplaşmış gaz moleküllerinin oluşturduğu labirenti ağır ağır yararak ilerledi. Amonyaktan oluşan inanılmaz enginlikte okyanuslardan gelen amonyak buharı, korkunç atmosferi doldurmuştu. Bin mil yukarıda esmeye başlamış olan rüzgar, fırtına kelimesinin yetersizce tarif edebildiği bir tempoya yükselmişti.

Asya'nın belki yedi katı büyüklüğündeki, epeyce geniş bir Jupiter adasına inmelerinden çok daha önce, Jupiter'in pek de hoş bir gezegen olmadığı açıkça belli olmuştu.

Ancak yine de mürettebatın üç üyesi farklı düşünüyordu. Buranın oldukça hoş bir yer olduğundan emindiler. Ancak bu üç tayfa tam olarak insan değildi. Üstelik tam olarak Jupiterli de değillerdi.

Onlar yalnızca robottular, ve Jupiter için Arz'da tasarlanmışlardı.

ZZ Üç konuştu. "Pek ıssız bir yere benziyor."

ZZ İki onun yanına gitti ve rüzgarın dövdüğü araziyi ciddi bir tavırla süzdü. "Uzakta bazı yapılar var," dedi. "Yapay oldukları gayet belirgin. Burada yaşayanların bize gelmesini beklememizi öneririm."

Odanın diğer tarafında ZZ Bir konuşmaları dinledi, ancak yanıt vermedi. Üçü arasında ilk üretilen oydu, ve yarı deneysel bir örnekti. Sonuç olarak, iki arkadaşından biraz daha az konuşuyordu.

Fazla beklemeleri gerekmedi. Garip tasarımlı bir hava aracı başlarının üzerinde bir kavis çizdi. Onu başkaları izledi. Sonra bir dizi yer aracı yaklaştı, pozisyon aldılar, birtakım organizmalar salgıladılar. Bu organizmalarla birlikte belki de silah olabilecek çeşitli hareket-

siz aksesuarlar geldi. Bunlardan bazıları tek bir Jupiterli tarafından, bazıları birçoğu tarafından donanılmıştı, ve bazıları, belki de Jupiterlileri içlerinde taşıyarak, kendi güçleriyle hareket ediyorlardı.

Robotlar hangısının ne olduğunu bilmiyorlardı.

"Şimdi etrafımızı çevrelediler," dedi ZZ Üç. "Mantıklı barışçıl hareket olarak yapılması gereken, açıklığa çıkmak olacak. Kabul mü?"

Kabuldü, ve ZZ Bir ağır kapıyı ittirip açıverdi. Kapı çift olmadığı gibi, özellikle hava geçirmez de değildi.

Onların kapıda görünmeleri, çevreleyen Jupiterliler arasında heyecanlı bir kıpırdanma başlatan bir sinyal olmuştu. Hareketsiz aksesuarların en irilerinin bir çoğuna bazı müdahalelerde bulunuldu, ve ZZ Üç,berilyum-iridyum-bronz gövdesinin dış kabuğunda meydana gelen ısı artışını farketti.

ZZ İki'ye bir göz attı. "Hissediyor musun? Sanıyorum bize ısı enerjisi gönderiyorlar."

ZZ İki hayretini belirtti. "Neden acaba?"

"Bu kesinlikle bir tür ısı ışını. Şuna bak!"

Işınlardan biri belirsiz bir nedenle sarsılarak hedeften öteye kaymıştı, ve etki hattı parıldayan bir saf amonyak dereciğiyle kesişti- ve derecik anında kaynar hale geliverdi.

Üç, ZZ Bir'e döndü. "Lütfen bunu not alır mısın, Bir?"

"Tabii." Rutin sekreterlik işleri ZZ Bir'e düşüyordu, ve not alma yöntemi de içindeki kesin hafıza dökümüne aklında bir ekleme yapmak şeklindeydi. Jupiter'e yolculuk boyunca, gemideki her önemli aygıtın saatler boyunca yaptığı her kaydı zaten toparlamıştı. Uzlaşmacı bir tavırla ekledi. "Bu tepkilerinin nedeni olarak ne koyayım? İnsan ustalar bunu bilmekten hoşlanırlar herhalde."

"Neden yok. Daha doğrusu," diyerek kendini düzeltti Üç, "görünür bir neden yok. Işının en yüksek ısısının yaklaşık artı otuz santigrad olduğunu söyleyebilirsin."

İki söze karıştı. "İletişim kurmayı deneyelim mi?"

"Zaman kaybı olur," dedi Üç. "Jupiter ve Ganymede arasında geliştirilen radyo-klik şifresini bilen Jupiterli sayısı birkaç taneden fazla olamaz. Bunlardan birini çağırmaları gerekecek, ve o geldiğinde bağlantıyı nasılsa sağlayacak. Bu arada onları gözlemleyelim. Ben samimiyetle belirtirim ki onların hareketlerini anlamıyorum."

Anlayabilmeleri de hemen mümkün olmadı. Isı radyasyonu sona erdi, başka aygıtlar ön cepheye getirilip çalıştırıldılar. Çok sayıda kapsül, izleyici durumdaki robotların ayaklarının dibine, Jupiter'in çekim gücü altında hızla ve olanca ağırlıklarıyla düştü. Poflayarak açıldılar ve içlerinden mavi bir sıvı çıktı, buharlaşarak hızla küçülen havuzlar oluşturdu.

Kabus halindeki rüzgar, buharları üfleyerek uzaklaştırdı, ve buharların gittiği yerlerdeki Jupiterliler kaçışarak çekildiler. İçlerinden biri fazla yavaş kaldı, kendini çılgınca sağa sola attı, ve sonra tamamen hareketsiz kaldı.

ZZ İki eğildi, havuzlardan birine parmağını batırdı, ve damlayan sıvıya baktı. "Sanırım bu oksijen," dedi.

"Oksijen olduğu doğru," diye onayladı Üç. "Bu iş gittikçe daha garipleşiyor. Yaptıkları kesinlikle tehlikeli bir işlem olmalı, zira sanırım oksijen bu yaratıklar için zehir etkisi yapıyor. Aralarından biri öldü!"

Bir duraklama oldu, ve sonra daha basit yapısı zaman zaman daha direkt düşünce üretimine yol açan ZZ Bir ağır ağır konuştu. "Galiba bu garip yaratıklar pek çocuksu bir biçimde bizi yoketme girişiminde bulunuyor."

Bu fikirden pek etkilenen İki yanıt verdi. "Biliyor musun Bir, galiba haklısın!"

Jupiterlilerin harekatında hafif bir duraklama olmuştu, ve şimdi de yeni bir yapı oraya taşınıyordu. Üzerinde göğe, Jupiter'in geçit vermez çamursu atmosferine doğru dönmüş ince bir çubuk vardı. O tamamiyle inanılmaz rüzgarın içinde, açıkça hatırı sayılır bir yapısal dayanıklılık anlamına gelecek biçimde eğrilmeden duruyordu. Ucunda birşey çaktı, ve atmosferin derinliklerini gri bir sis halinde aydınlatan bir ışık çıkardı.

Bir süre için robotlar ısrarla üzerlerinde dolaşan ışınların içinde kaldılar, ve sonra Üç düşünceli düşünceli konuştu. "Yüksek gerilimli elektrik! Oldukça da hatırı sayılır güçte. Bir, sanırım haklısın. Sonuçta insan ustalar da bize bu yaratıkların tüm insanlığı yok etmek istediklerini söylemişlerdi, ve bir insana zarar verme düşünceleri taşımak gibi çılgınca bir kusur sahibi organizmalar"-sesi bunun düşüncesiyle titredi-"bizi yok etme girişiminde bulunmaktan da herhalde hiç çekinmez."

"Bu derece sapkın kafalara sahip olmak utanç verici," dedi ZZ Bir. "Zavallı şeyler!"

"Bence bu çok üzüntü verici birşey," diye doğruladı İki. "Haydi gemiye geri dönelim. Şimdilik yeterince şey gördük."

Öyle yaptılar, ve oturup beklediler. ZZ Üç'ün söylediği gibi, Jupiter pek geniş bir gezegendi, ve Jupiterlilerin ulaşım olanaklarının gemiye bir radyo dili uzmanı getirmesi zaman alabilirdi. Ancak sabır, robotlar için maliyetsiz ve bol bulunur bir erdemdir.

Aslında kronometreye bakılırsa, uzman gelene kadar Jupiter kendi ekseni etrafında üç kez döndü. Tabii ki güneşin doğup batması, üçbin mil kalınlığındaki sıvı

yoğunluklu gazın dibinde bulunan ölü karanlığın içinde hiçbir fark yaratmıyordu, ve bu yüzden gece ve gündüzden bahsedilemezdi. Ama bu önemli değildi, zira ne Jupiterliler, ne de robotlar görme işlemini görünür ışık radyasyonu aracılığıyla yapmıyordu.

Bu otuz saatlik zaman aralığı boyunca çevredeki Jupiterliler saldırılarına sabırla ve ısrarlı bir aman vermezlikle devam ettiler, ve ZZ Bir bu konuyla ilgili olarak epeyce not aldı. Gemiye geçen saat sayısı kadar çeşitlilikte güçlerle saldırıldı, ve robotlar her girişimi dikkatle gözlemlediler, tanıyabildikleri silahları analiz ettiler. Hepsini tanımaları ise mümkün olmadı.

Ama insan ustalar gayet iyi iş çıkarmıştı. Geminin ve robotların yapımı onbeş yıl sürmüştü, ve öz yapıları bir tek tamlamayla ifade edilebilirdi: kaba güç. Saldırı hiçbir işe yaramaksızın harcanıp gitti, ve ne geminin, ne de robotların etkilenmiş gibi bir hali yoktu.

"Sanırım bu atmosfer ellerini kollarını bağlıyor," dedi Üç. "Atomik parçalayıcı kullanamıyorlar, zira tek yapabildikleri bu çorbamsı atmosferde bir delik açıp kendi kendilerini havaya uçurmak olurdu."

"Kuvvetli patlayıcı da kullanmadılar," dedi İki, "ve bu iyi. Bize zarar veremezlerdi elbette, ama biraz sağa sola fırlayabilirdik."

"Kuvvetli patlayıcılar söz konusu bile olamaz. Gaz yayılımı olmadan patlayıcı yapamazsın, ve bu atmosferde gaz yayılımı gerçekleşemez."

"Bu çok iyi bir atmosfer," diye mırıldandı Bir. "Onu sevdim."

Bu da doğaldı, zira o buna uygun yapılmıştı. ZZ robotları, Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nin çıkardığı, görünüşünde insanı andıracak

hiçbir şey olmayan ilk robotlardı. Alçak boylu ve tıknazdılar, ve ağırlık merkezleri yere otuz santimden daha yakındı. Her birinin altı bodur ve kalın bacağı vardı, ve Arz çekiminin ikibuçuk katındaki yerçekiminde tonlarca ağırlık kaldıracak biçimde tasarımlanmışlardı. Refleksleri, yerçekimindeki artışı kompanse etmek üzere, Arz normallerinin bir o kadar katı hızdaydı. Bilinen her türlü aşındırıcı maddeye, artı hangi şartlar altında olursa olsun, bin megatonluk atom bombası gücüne ulaşmadığı sürece bilinen herhangi bir patlatıcı güce karşı dayanıklı bir berilyum-iridyum-bronz alaşımından yapılmışlardı.

Daha fazla tariften kurtulmak gerekirse, tahrip edilmeleri imkansızdı, ve öylesine etkileyici biçimde güçlüydüler ki, üretilip de Şirket robotikçilerinin seri numaralarıyla ilgili lakap takacak mecali bulamadığı tek model robotlar onlardı. Bir tek parlak genç adam Sissy Bir, İki ve Üç lakabını önermişti, ama sesi pek yüksek çıkmamış, ve öneri bir daha asla tekrarlanmamıştı.

Bekleyişin son saatleri, Jupiterlilerin görünüşüne dair uygun bir tarif biçimi bulmak üzere düşünceli bir tartışmayla geçmişti. ZZ Bir, yaratıkların antenli olduklarına ve merkezi simetrilerine dair not düşmüştü- ve orada takılıp kalmıştı. İki ve Üç ellerinden geleni yaptılar, ancak yardımcı olamadılar.

"Standart bir referans noktası olmadan hiçbir şeyi tarif edemezsin," diye açıkladı Üç en sonunda. "Bu yaratıklar benim bildiğim hiçbir şeye benzemiyor- beynimin pozitronik veriyollarının tamamen dışında kalıyorlar. Bu gama alıcısı olmayan bir robota gama ışınını tarif etmeye çalışmak gibi birşey."

Tam o sırada seri saldırı bir kez daha durdu. Robotlar dikkatlerini geminin dışına çevirdiler.

Bir grup Jupiterli şaşılacak kadar değişken hareketlerle ilerliyordu, ancak ne kadar dikkatle yapılırsa yapılsın hiçbir gözlem, kendilerini öne itmek için kullandıkları metodu tam olarak anlamaya yetecek gibi değildi. Antenlerin, nasıl kullandıkları da belirsizdi. Bazen dikkate değer bir kayma hareketine geçiyor, ve sonra belki de rüzgarın hızıyla yüksek hızlara erişiyorlardı, zira hareketleri rüzgar yönündeydi.

Robotlar, üçbuçuk metre ötede duraklayan Jupiterlileri karşılamak üzere dışarı çıktılar. Her iki taraf da sessiz ve hareketsiz kaldı.

"Bizi izliyor olmalılar," dedi ZZ İki, "ama nasıl olduğunu bilmiyorum. Aranızda ışığa duyarlı herhangi bir organlarını göreniniz var mı?"

"Bilemiyorum," diye homurdanarak yanıtladı Üç. "Bunların hiçbir yerinde mantıklı birşey göremiyorum."

Jupiterli grubun arasından aniden metalik klik sesleri duyuldu, ve ZZ Bir sevinerek, "Bu radyo dili," dedi. "Haberleşme uzmanını buraya getirmişler."

Öyleydi, ve onu getirmişlerdi. Yirmibeş yıldan fazla bir süre boyunca Jupiterli yaratıklar ve Ganymede'deki Arzlılar tarafından zahmetle geliştirilerek, hatırı sayılır elastikiyette bir iletişim yöntemi haline getirilen karmaşık nokta-çizgi sistemi, sonunda karşı karşıya görüşme için kullanıma konuyordu.

Şimdi tek bir Jupiterli önde kalmış, diğerleri geri çekilmişlerdi. Konuşan oydu. Klik sesleri, "Nereden geliyorsunuz?" diye sordu.

ZZ Üç, aralarında kafa yapısı en gelişmişi olarak, robot grubunun sözcülüğünü doğallıkla üstlendi. "Jupiter'in uydusu, Ganymede'den geliyoruz."

Jupiterli devam etti. "Ne istiyorsunuz?"

"Bilgi. Dünyanız incelemeye ve bulgularımızı geri götürmeye geldik. Eğer işbirliğinizi sağlayabilirsek—"

Jupiterli klik sesleri konuşmayı böldü. "Sizler yok edilmelisiniz!"

ZZ Üç durakladı ve iki arkadaşına düşünceli düşünceli mırıldandı. "İnsan ustalarımızın bahsettiği tavırların ta kendisini sergiliyorlar. Fazlasıyla olağan dışılar."

Klik diline dönerek basitçe sordu. "Neden?"

Görünüşe göre Jupiterli baz soruları yanıtlanamayacak kadar uygunsuz buluyordu. "Tek bir dönüş süresi zarfında çekip giderseniz," dedi, "canınızı bağışlarız-tabii bizim kendi dünyamızdan çıkıp Ganymede'deki Jupiter-dışı haşaratı yok edeceğimiz zamana kadar."

"Şunu belirtmek isterim ki," dedi Üç, "Ganymede'de ve iç gezegenlerde bizler—"

Jupiterli araya girdi. "Bizim astronomimizde Güneş ve dört uydumuz vardır. İç gezegen diye birşey yok."

Üç, konuyu bıkkınlıkla geçiştirdi. "Pekala öyleyse, Ganymede'li olan bizler diyelim. Jupiter üzerinde hiçbir planımız yok. Dostluk önermeye hazırız. Yirmibeş yıl boyunca halkınız Ganymede'deki insanlarla özgürce iletişim kurdu. Birdenbire insanlara karşı savaş açmak için bir neden var mı?"

"Yirmibeş yıl boyunca biz Ganymede'de yaşayanları Jupiterliler olarak düşündük," diyen soğuk bir yanıt geldi. "Öyle olmadıklarını, ve aşağı hayvanlara Jupiterli zekasıyla aynı seviyedelermiş gibi davrandığımızı anladığımızda, bu onursuzluğu yok etmek için birtakım adımlar atmak zorunda kaldık."

Yaratık yavaş yavaş, zorlanarak sözlerini bitirdi. "Biz Jupiterliler hiçbir haşaratın varlığının verdiği rahatsızlığa katlanmayacağız!"

Jupiterli bir şekilde geriye doğru adım atıyor, rüzgara karşı harekete geçiyordu, ve görünüşe göre karşılıklı konuşmanın sonu gelmişti.

Robotlar geminin içine geri döndüler.

"Kötü görünüyor, değil mi?" dedi ZZ İki. Düşünceli düşünceli devam etti. "İnsan ustaların söylediği gibi. Son derece gelişmiş bir üstünlük kompleksine sahipler, ve bu kompleksi rahatsız eden herkese ve herşeye karşı uç noktada tahammülsüzler."

"Tahammülsüzlük," diye açıkladı Üç, "kompleksin doğal bir sonucu. Sorun şu ki, bu duygularının ucu oldukça sivri. Silahları var- ve bilimsel ilerlemeleri muhteşem."

"Jupiterlilerin emirlerini gözardı etmemiz için özel talimat verilmiş olmasına hiç şaşmıyorum şimdi," diye patladı ZZ Bir. "Bunlar berbat, tahammülsüz, güya üstün varlıklar!" Robotlara özgü bir sadakat ve inançla, haraketle ekledi. "Hiçbir insan usta böyle şeyler yapmaz."

"Her ne kadar doğru olsa da," dedi Üç, "bu konumuzun dışında. İnsan ustaların büyük tehlike altında oldukları gerçeği hâlâ geçerli. Burası muazzam bir dünya, ve bu Jupiterliler sayıları ve kaynakları bakımından tüm Yerüssü İmparatorluğu'ndaki insanların yüz katı veya daha fazlasına sahipler. Güç alanlarını bir uzay gemisi gövdesi olarak kullanabilecekleri noktaya kadar ilerletmeyi başarırlarsa -yani insan ustaların çoktan yaptıkları gibi- sisteme istedikleri gibi yayılıverirler. Bu yönde ne derece ilerledikleri, başka ne silahlara sahip oldukları, ne tür hazırlıklar yaptıkları gibi soruların yanıtları hâlâ bilinmiyor. Bizim görevimiz işte bu bilgiyle geri dönmek elbette, ve bir sonraki adımımıza karar versek iyi olacak."

"Bu zor olabilir," dedi İki. "Jupiterliler bize pek yardımcı olmayacak." O noktada bu açıklama oldukça hafif kalmıştı.

Üç bir süre düşündü. "Bana öyle geliyor ki tek yapmamız gereken beklemek," diye açıkladı. "Bizi yok etmeye çalıştıkları süre otuz saati buldu, ve henüz bunu başaramadılar. Ellerinden gelenin en iyisini yaptıkları şüphesiz. Üstünlük kompleksleri rezil olmamakla ilgili bitip tükenmez bir mecburiyet içerir, ve bize verilen ültimatom bu vakanın da duruma uyduğunu kanıtlıyor. Bizi yok etmek ellerinden gelseydi, gitmemize asla izin vermezlerdi. Eğer biz burayı terketmezsek, bizi zorla gönderemediklerini kabul etmektense, kalmamızı kendi amaçları için istiyormuş gibi numara yapacakları kesin."

Yine beklemeye koyuldular. Gün geçti. Seri silahlı saldırı devam etmedi. Robotlar gezegeni terketmediler. Blöf görülmüştü. Ve işte robotlar bir kere daha Jupiterli radyo-dili uzmanıyla karşı karşıyaydılar.

ZZ modelleri espri anlayışıyla donatılmış olsalardı, durum onları epeyce eğlendirecekti. Şimdiki halde ise, yalnızca ağırbaşlı bir tatmin duygusu içindeydiler.

"Kararımız şudur," dedi Jupiterli. "Gücümüzü kendi gözlerinizle görmeniz için, çok kısa bir süre boyunca kalmanıza izin verilecek. Dahasonra Ganymede'e dönecek ve haşarat arkadaşlarınıza bir güneş dönüşlük süre içinde uğramaları kaçınılmaz olan korkunç sonu anlatacaksınız."

ZZ Bir aklından Jüpiter'in yörüngedeki bir turunun oniki Arz yılı sürdüğüne dair not aldı.

Üç kayıtsızca yanıtladı. "Teşekkürler. Size en yakın şehre kadar eşlik edebilir miyiz? Öğrenmek istediğimiz çok şey var." Sonradan aklına gelmiş gibi ekledi. "Tabii gemimize dokunulmaması gerekiyor."

Bunu bir tehdit gibi değil, rica gibi söylemişti, zira hiçbir ZZ modeli asla kavgacılık etmezdi. En ufak bir kızgınlık gösterebilecekleri tüm kapasite yapılarından dikkatle elenmişti. ZZ'ler gibi engin bir güce sahip model robotlar söz konusuyken, Arz'da testlerle geçen yıllar boyunca güvenlik sağlanabilmesi için kesin ve devamlı biçimde iyi huylu kalmaları şarttı.

Jupiterli, "Sizin haşarat taşıyan geminizle ilgilenmiyoruz," dedi. "Hiçbir Jupiterli ona yaklaşıp kendini kirletmez. Bize eşlik edebilirsiniz, ama hiçbir şekilde bir Jupiterliye üçbuçuk metreden fazla yaklaşmayacaksınız, yoksa anında yok edilirsiniz."

Rüzgarın içine dalarlarken, "Burunları epeyce havada, değil mi," dedi İki, neşeli bir fısıltıyla.

Şehir, inanılmaz bir amonyak gölünün kıyılarındaki bir liman kentiydi. Dıştan gelen rüzgar, yerçekiminin de etkisiyle oluşan hararetli bir hızla, sıvı yüzeyde patlayan öşkeli, köpüklü dalgaları kamçılıyordu. Liman fazla büyük veya etkileyici sayılmazdı, ve mimarinin büyük kısmının yeraltında olduğu oldukça belliydi.

"Buranın nüfusu ne kadar?" diye sordu Üç.

Jupiterli yanıtladı. "Burası on milyonluk küçük bir kasaba."

"Anlıyorum. Bir, bunu not al."

Bir söyleneni mekanik biçinde yaptı, ve sonra tekrar hayranlıkla bakmakta olduğu göle döndü. Üç'ü dirseğinden çekti. "Baksana, sence burada balıkları var mıdır?"

"Ne fark ederdi ki?"

"Bence bilmemiz gerek. İnsan ustalar bize bulabileceğimiz herşeye bakmamızı emretti." Robotların arasında en basiti Bir'di, ve bu yüzden emirleri en doğrudan anlamıyla alan da yine oydu.

"Eğer istiyorsa, bırak Bir gidip göz atsın," dedi İki. "Çocuğun eğlenmesine izin vermemizin hiçbir zararı olmaz."

"Pekala. Zamanını boşa harcamadığı sürece itiraza gerek yok. Buraya balıklar için gelmedik- ama gidebilirsin, Bir."

ZZ Bir büyük bir heyecanla fırladı ve hızla plajdan geçip amonyağın içine gürültüyle, sıvı sıçratarak daldı. Jupiterliler dikkatle zliyordu.

Doğal olarak, biraz önceki konuşmalardan hiçbir şey anlamamışlardı. Radyo dili uzmanı klik sesleriyle konuştu. "Görünüşe göre arkadaşınız, büyüklüğümüz karşısında umutsuzluğa kapılarak yaşamını sonlandırmaya karar verdi."

Üç şaşırarak yanıtladı. "Öyle birşey yok. Amonyak içinde yaşayan organizmaları incelemek istiyor, tabii varsa." Özür dileyen bir tonda ekledi. "Arkadaşımız bazen pek meraklı olur, ve bizim kadar zeki olduğu pek söylenemez, ki bu sadece onun bir şanssızlığı. Bunu anlıyoruz. Onu elimizden geldiğince hoş tutmaya çalışıyoruz."

Uzun bir duraklama oldu, ve Jupiterli fikrini belirtti. "Boğulacak."

Üç kayıtsızca yanıtladı. "Böyle bir tehlike yok. Bizler boğulmayız. O döner dönmez şehre girebilir miyiz?"

O anda kıyıdan birkaç yüz metre uzaklıkta bir sıvı püskürtüsü görüldü. Çılgın bir fıskiye gibi yukarı fırladı, ve rüzgarın sürüklediği sisin içinde hızla aşağı düştü. Sonra bir fışkırma daha, bir tane daha, derken kıyıya doğru ardında iz bırakarak gelen çılgın bir beyaz köpük yığını, gittikçe küçülerek yaklaştı.

İki robot bunu şaşkınlık içinde izlediler, ve Jupiterlilerin kesin hareketsizliği onların da izlemekte olduklarını gösteriyordu.

Sonra ZZ Bir'in başı yüzeyde beliriverdi, ve robot yavaş yavaş karaya çıktı. Ancak birşey peşine takılmıştı! Dişler, pençeler ve sivri kemiklerden başka hiçbir şeyi yokmuş gibi görünen, muazzam büyüklükte bir organizmaydı bu. Sonra yaratığın robotu kendi gücüyle izlemediğini, ama ZZ Bir tarafından kıyıdan bu yana sürüklenmekte olduğunu gördüler. Yaratıkta gözle görülür bir gevşeklik vardı.

ZZ Bir oldukça çekingen biçimde yaklaştı ve haberleşmeyi kendi eline aldı. Endişeli bir halde Jupiterliye bir mesaj tuşladı. "Böyle olduğu için çok üzgünüm, ama bu şey bana saldırdı. Ben sadece onunla ilgili notlar alıyordum. Umarım değerli bir yaratık değildir."

Hemen yanıt alamadı, zira yaratık görüntüye ilk girdiğinde Jupiterli cephesinde çılgınca bir kaçışma başlamıştı. Cephe yavaş yavaş yeniden oluştu, ve dikkatli bir gözlemle yaratığın gerçekten de ölmüş olduğu anlaşıldığında disiplin sağlanabildi. Aradan en cesurları cesedi merakla dürtüklemekteydiler.

"Umarım arkadaşımızı affedersiniz," dedi ZZ Üç alçakgönüllülükle. "Bazen fena halde sakarlaşır. Bizim kesinlikle hiçbir Jupiterli yaratığa zarar verme niyetimiz yok."

"O bana saldırdı," diye açıkladı Bir. "Hiçbir kışkırtma olmadan bana ısırık attı. Bakın!" Ve çentikli bir kırıkla son bulan altmış santimlik bir diş gösterdi. "Bunu omuzumda kırdı, ve neredeyse orada çizik bırakacaktı. Uzaklaştırmak için sadece küçük bir tokat attım- ve ölüverdi. Üzgünüm!"

Jupiterli sonunda konuşabildi, ancak klik sesli konuşması fena halde kekelemekteydi. "Bu vahşi bir yaratıktır, kıyıya bu kadar yakında nadiren bulunur, ama tam burada göl derindir."

Üç hâlâ kaygısını yansıtarak açıkladı. "Eğer onu yiyecek olarak kullanabiliyorsanız, biz sizin için memnuniyetle—"

"Hayır. Biz kendi yiyeceğimizi haşar- yani başkalarının yardımı olmadan da bulabiliriz. Onu siz kendiniz yiyin."

Bunun üzerine ZZ Bir, tek kolunun basit bir hareketiyle yaratığı kaldırıp denize geri fırlattı. Üç kayıtsızca, "Nazik ikramınız için teşekkür ederiz," dedi, "ama biz yiyecek kullanmayız. Bizler tabii ki yemek yemiyoruz."

İkiyüz civarında silahlı Jupiterli tarafından eşlik edilen robotlar, yeraltı şehrine giden bir dizi rampadan geçtiler. Yüzeyin üzerinde küçük ve pek de etkileyici olmayan bir görüntü sergileyen şehir, aşağıdan muazzam bir megalokent halinde görünüyordu.

Uzaktan kumandayla kullanılan yer taşıtlarına bindirildiler -zira hiçbir dürüst, kendine saygılı Jupiterli, haşaratla aynı taşıtta yer alarak üstünlüğünü tehlikeye atamazdı- ve şehrin merkezine doğru korku verici bir hızla götürüldüler. Etrafı, kentin bir uçtan diğerine elli mil boyunca uzandığına, ve Jupiter'in kabuğuna doğru en az sekiz millik derinliğe indiğine karar verecek kadar gördüler.

ZZ İki konuştuğunda sesi hiç de memnun olmuş gibi değildi. "Eğer bu Jupiter'in ilerlemesinin bir örneğiyse, insan ustalarımıza götürecek pek umut verici bir raporumuz olmayacak. Sonuçta Jupiter'in engin yüzeyinde rastgele bir yere indik, ve nüfusun yeterince toplandığı bir merkezin yakınına gelme olasılığımız bine karşı birdi. Burası, radyo uzmanının da söylediği gibi, yalnızca bir kasaba olmalı."

"On milyon Jupiterli," dedi Üç dalgın dalgın. "Tüm nüfusları trilyonlara varıyor olmalı, ki bu yüksek, çok

yüksek, Jupiter için bile. Büyük olasılıkla tamamiyle şehirleşmiş bir uygarlıkları var, ve bu da bilimsel gelişmelerinin muazzam olduğu anlamına gelir. Eğer güç alanlarına sahiplerse—"

Üç ün bir boynu yoktu, zira güçlülük sağlama açısından ZZ modellerinin başları gövde üzerinde sıkıca perçinlenmiş, hassas pozitronik beyinler ikibuçuk santım kalınlığında iridyum alaşımından üç ayrı tabaka ile koruma altına alınmıştı. Ama olsaydı, herhalde başını sıkıntıyla iki yana sallardı.

Şimdi açık bırakılmış bir alanda durmuşlardı. Her tarafta, tıpkı benzer şartlar altında Arz'daki herhangi bir kalabalığın olacağı kadarmeraklı Jupiterlilerle dolup taşan sokaklar ve yapılar görebiliyorlardı.

Dil uzmanı yaklaştı. "Bir sonraki çalışma periyoduna kadar istirahate çekilme zamanım geldi. Bizim için büyük zahmete malolduğu halde sizlere kalacak yer ayarlayacak kadar ileri gittik, zira elbette ki daha sonra yapının yıkılıp tekrar yapılması gerekecek. Ancak yine de bir süre için uyumanıza izin verilecek."

ZZ Üç, bir kolunu sallayarak itirazını belirtti ve yanıtını tuşladı. "Size teşekkür ederiz, ancak kendinizi zahmete sokmamalısınız. Bizce burada kalmanın hiçbir sakıncası yok. Eğer uyumak ve dinlenmek istiyorsanız, lütfen hiç çekinmeyin. Sizi bekleriz. Bize gelince," kayıtsız bir tonla, "bizler uyumayız."

Jupiterli hiçbir şey söylemedi, ama eğer bir yüzü olsaydı, orada belirecek ifade ilginç olabilirdi. O gitti, ve robotlar taşıtta kaldı. Çevrelerini sık aralıklarla dağılmış, iyice silahlanmış Jupiterli mangaları muhafız olarak sarmıştı.

Bu muhafızlardan oluşan safların iki yana ayrılıp dil uzmanının geçmesine izin vermesi, saatler sonra gerçekleşti. Uzman, yanında gelen diğer Jupiterlileri tanıttı.

"Merkezi hükümetin lütfederek sizinle konuşmaya kabul buyuran iki memuru benimle gelmiş bulunuyor."

Memurlardan birinin dili bildiği anlaşılıyordu, zira ondan gelen klik sesleri dil uzmanının konuşmasını sertçe kesti. Memur robotlara seslendi. "Haşarat! Yer taşıtından çıkın ki sizi görelim."

Robotlar buna dünden razıydılar, ve Üç ile İki taşıtın sağ tarafından atlarken, ZZ Bir sol tarafın içinden fırlayıp geçti. İçinden geçme sözcüğü özellikle kullanılmıştır, zira Bir, geçilebilmesi için yan tarafın bir bölümünü alçaltan mekanizmayı çalıştırmayı ihmal ettiğinden, yan tarafı, artı iki teker ve bir de aksı kendiyle birlikte götürdü. Taşıt çöküverdi, ve ZZ Bir yıkıntıya utanç dolu bir sessizlik içinde bakarak ayakta kalakaldı.

Sonunda klik seslerini kullanarak nezaketle konuştu. "Çok üzgünüm. Umarım pahalı bir taşıt değildi."

ZZ İki özür diler bir ifadeyle ekledi. "Arkadaşımız sık sık sakarlıklar yapar. Onu hoş görmelisiniz." ZZ Üç taşıtı tekrar eski haline getirmek istercesine bir hareket yaptı.

ZZ Bir kendini affettirmek için yeniden açıklamayı denedi. "Taşıtın yapıldığı madde pek dayanıksızdı. Gördünüz mü?" Yedibuçuk santim kalınlığında, metal sertliğindeki plastikten bir metre karelik bir plakayı her iki eliyle kaldırdı ve bir parça basınç uyguladı. Plaka anında ikiye ayrılıverdi. "Bunu hesaba katmalıydım," diye kabullendi Bir.

Jupiterli hükümet görevlisi biraz daha az sertlikte uslupla, "Taşıtın zaten yok edilmesi gerekecekti," dedi,

"yani sizin varlığınızla kirlendikten sonra." Durakladı, ve sonra konuştu. "Yaratıklar! Biz Jupiterliler, daha aşağı hayvanlarla ilgili bayağıca meraklar taşımayız, ancak bilimcilerimiz gerçekleri araştırırlar."

"Kesinlikle aynı fikirdeyiz," dedi Üç keyifle. "Biz de öyle yapıyoruz."

Jupiterli onu duymazdan geldi. "Anlaşılan kütle-duyusu organından yoksunsunuz. Uzak nesnelerden nasıl haberdar oluyorsunuz?"

Üç'ün ilgisi kabardı. "Halkınızın direkt olarak kütleye karşı duyarlı olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?"

"Buraya sizin hakkımızda soracağınız soruları -küstahça soruları- yanıtlamak için gelmedim."

"Sanıyorum ki bu durumda düşük özkütleli nesneler sizin için saydam gibi olacak, radyasyon yokluğunda bile." İki'ye döndü. "Bu onların görme biçimi. Atmosferleri onlar için uzay kadar berrak."

Jupiterlinin klik sesleri yine başladı. "İlk sorumu derhal yanıtlayacaksınız, yoksa sabrım bitecek ve yok edilmeniz için emir vereceğim."

Üç hemen yanıtladı. "Bizler enerjiye duyarlıyız, Jupiterli. Kendimizi tüm elektromanyetik skalanın istediğimiz bir noktasına göre ayarlayabiliriz.

Şu anda uzun mesafeli görüşümüz kendi yaydığımız radyo-dalga radyasyonu ile sağlanıyor, ve yakın mesafeli görüşümüz—" Durakladı ve İki'ye sordu. "Gama ışını için şifrelenebilecek hiçbir kelime yok, değil mi?"

"Bildiğim kadarıyla hayır," diye yanıtladı İki.

Üç, Jupiterliye açıklamaya devam etti. "Yakın mesafede, isminin radyo dilinde karşılığı olmayan başka bir radyasyon aracılığıyla görüyoruz."

"Vücudunuz neden yapılma?" diye sordu Jupiterli.

İki fısıldadı. "Bunu sormasının nedeni büyük olasılıkla kütle duyusunun derimizi aşıp içerimizi görememesi. Yüksek yoğunluktan, biliyorsun ya. Ona söylememiz gerekir mi?"

Üç kararsızca yanıtladı. "İnsan ustalarımız herhangi bir konuyu sır olarak saklamamız gerektiğini söylememişlerdi." Jupiterliye dönerek radyo dilinde konuştu. "Çoğunlukla iridyumdan oluşuyoruz. Geri kalanı bakır, kalay, biraz berilyum, ve eser miktarda diğer maddelerden."

Jupiterliler geri çekildi. Tarifi tamamiyle imkansız vücutlarının değişik bölümlerindeki anlaşılmaz kıvrılıp bükülmeler, hiçbir ses çıkarmadıkları halde, karşılıklı konuşma halinde oldukları hissini veriyordu.

Ve sonra görevli memur döndü. "Ganymede varlıkları! Size büyük başarılarımızın küçük bir parçasını sergileyebilmemiz için fabrikalarımızdan bazılarını gezdirme kararı alınmıştır. Daha sonra dönmenize izin verilecek, ve böylece siz de diğer haş- yani dış dünyanın diğer yaratıkları arasına umutsuzluk yayacaksınız."

Üç, İki'ye doğru konuştu. "Psikolojik durumlarının etkisine dikkatini çekerim. Üstünlüklerini sonuna kadar vurgulamak zorundalar. Hâlâ onurlarını kurtarma amaçlı hareket ediyorlar." Ve radyo dilinde ekledi. "Bu fırsat için size teşekkür ederiz."

Ancak onur kurtarma kısmı, robotların kısa sürede farkettikleri gibi, yeterince etkiliydi. Demonstrasyon bir tura dönüştü, tur ise bir Büyük Gösteri haline geldi. Jupiterliler herşeyi gösterdiler, herşeyi açıkladılar, tüm soruları hevesle yanıtladılar, ve ZZ Bir yüzlerce umutsuzluk verici not aldı.

O güya önemsiz bir tek kentin savaş potansiyeli, tüm Ganymede'inkinin birkaç katıydı. Bunun gibi on kent daha olsa, toplam verimleri tüm Yerüssü İmparatorluğu'nunkini aşardı. Üstelik bunun gibi on kentin gücü, tüm Jupiter'in harcayabileceği gücün yanında tırnak parçası bile olamazdı.

Bir'in dürtmesi üzerine Üç ona döndü. "Ne oldu?"

ZZ Bir ciddiyetle yanıtladı. "Eğer güç alanları varsa, insan ustalar çoktan kaybetmiş demektir, değil mi?"

"Korkarım öyle. Neden sordun?"

"Çünkü Jupiterliler bizi bu fabrikanın sağ kanadında gezdirmiyorlar. Güç alanları orada geliştiriliyor olabilir. Bunu yapıyorlarsa sır olarak saklamak isteyeceklerdir. Araştırsak iyi olacak. Biliyorsun, asıl önemli nokta bu."

Üç, Bir'i sıkıntıyla süzdü. "Belki de haklısın. Herhangi birşeyi ihmal etmeye gelmez."

Büyük çelik bir fabrikaya gelmişlerdi şimdi, ve saniyede yirmi tanesi imal edilen, otuz metrelik, amonyağa dayanıklı, silikon-çelik alaşımı kirişlere bakıyorlardı. Üç sakin sakin sordu. "O kanatta neler var?"

Hükümet görevlisi fabrika yöneticilerine danıştı ve açıkladı. "Orası yüksek ısı bölümü. Değişik işlemler yaşamla bağdaşmayacak büyüklükte sıcaklıklar gerektiriyor, ve hepsi dolaylı yoldan idare edilmek zorunda."

Onları ısı yaydığı hissedilen bir bölüme götürerek saydam bir maddeyle çevrelenmiş ufak, yuvarlak bir alan gösterdi. Benzerlerinin oluşturduğu sıra içinden bir tanesiydi bu, ve çorbamsı atmosferden, sıra sıra parlayan döküm kazanlarının sisli kırmızı ışığı görülebiliyordu.

ZZ. Bir, şüphe ifade eden bakışlarını Jupiterlinin üzerine dikti ve klik sesleriyle konuştu. "İçeri girip çevreye bir baksam olur mu? Bu şey çok ilgimi çekiyor."

"Çocukluk ediyorsun, Bir," dedi Üç. "Doğruyu söylüyorlar. Pekala, mutlaka burnunu sokmak zorunda hissediyorsan yap bakalım. Ama fazla oyalanma; yola devam etmemiz gerekiyor."

"İçerideki ısı miktarından hiç haberiniz yok sizin," dedi Jupiterli. "Öleceksiniz."

"Oh, yok canım," diye açıkladı Bir kayıtsızca. "Isı bizi rahatsız etmez."

Jupiterliler arasında bir görüşme oldu, ve fabrikanın aktivitesi bu normal dışı aciliyete göre yönlenirken aceleci bir karışıklık sahnesi yaşandı. Isı emici maddelerden oluşan paravanlar kuruldu, ve sonra bir kapı açıldı, daha önce dökümhane çalışırken yerinden asla kıpırdamamış bir kapı. ZZ Bir girdi ve kapı ardından kapandı. Jupiterli görevliler izlemek için saydam bölgelere doluştular.

ZZ Bir en yakın döküm kazanına gidip dışına tık tık vurdu. İçini rahat görebilmek için boyu fazla kısa olduğundan, kabın içindeki erimiş metal sıvı kenarlarını yalayıncaya kadar kazanı eğdi. Merakla içine baktı, sonra elini içine sokup içeriğini test etmek üzere bir süre karıştırdı. Bunu hallettikten sonra elini çekti, kor halindeki metalik damlaları silkeledi, ve gerisini de altı bacağından birine siliverdi. Kazanların oluşturduğu sıra boyunca yavaşça yürüdü, sonra çıkmak istediğini ifade eden bir işaret yaptı.

O kapıdan çıktığında Jupiterliler epeyce uzağa çekildiler ve robotun üzerine bir amonyak yağmuru fışkırttılar. Amonyak tısladı, kaynadı ve buharlaştı, ta ki robotun ısısı yine katlanılabilir düzeye getirilene kadar.

ZZ Bir, amonyak duşuna karşı kayıtsız kalarak konuştu. "Doğruyu söylüyorlarmış. Orada güç alanı yok."

Üç, "Gördüğün gibi-" diyerek söze başlayacak oldu, ancak Bir sabırsızca araya girdi. "Ama oyalanmanın yararı yok. İnsan ustalar bize her şeyi araştırmamızı söyledi, işte o kadar."

Jupiterliye döndü, klik seslerini kullanarak en ufak duraksama göstermeksizin sordu. "Dinle, Jupiter bilimi güç alanları geliştirdi mi?"

Damdan düşer gibi konuşmak, elbette ki, Bir'in daha az gelişmiş beyinsel yeteneklerinin doğal sonuçlarından biriydi. İki ve Üç bunu biliyorlardı, ve soruyu onaylamadıklarını belirtmekten kaçındılar.

Jupiterli memur, ona Bir'in -erimiş metale daldırmış olduğu- eline aptal aptal bakıyormuş ifadesi veren, garip biçimde kasılıp kalmış halinden yavaşça sıyrılarak gevşedi. Yavaş yavaş konuştu. "Güç alanları mı? İlginizi çeken asıl konu bu, öyle mi?"

Evet," dedi Bir, üzerine basa basa.

Jupiterlinin kendine güveninde ani ve belirgin bir artış oldu, ve klik sesleri daha bir keskinleşti. "Gel öyleyse, haşarat!"

Bunun üzerine Üç, İki'ye, "Görüyorum ki yine haşarat olduk," dedi. "Buna bakılırsa, önümüzdeki kötü haber olsa gerek." Ve İki keyifsizce onayladı.

Şimdi götürüldükleri yer, kentin en uzak sınırlarıydı -Arz'da olsa banliyö adı verilecek bölgeler- ve birbirini tamamlar biçimde yakın duran bir dizi yapıdan birine girdiler. Burası kabaca Arz'daki bir üniversiteye denk düşebilirdi.

Ancak hiçbir açıklama yapılmıyordu, ve yapılması için bir talep de yoktu. Jupiterli memur hızla yolu gös-

terdi, ve robotlar en kötüsünün gerçekleşmek üzere olduğuna kesinlikle emin bir halde onu izlediler.

ZZ Bir, açık bir duvar bölümünün önünde, diğerleri buranın önünden geçip gittikten sonra durdu. "Nedir bu?" diye sordu.

Oda dar, alçak sıralarla donatılmıştı, ve Jupiterliler bunların üzerinde sıralanmış garip aygıtları kullanmaktaydılar. Aygıtların en dikkat çeken kısımları, ikibuçuk santim uzunluğundaki güçlü elektromıknatıslardı.

"Nedir bu?" diye sordu Bir yine.

Jupiterli döndü ve sabırsızlığını'beiırtti. "Burası öğrenciler için bir biyoloji laboratuvarı. Orada seni ilgilendirecek hiçbir şey yok."

"Ama ne yapıyorlar?"

"Mikroskopik yaşamı inceliyorlar. Daha önce hiç mikroskop görmedin mi?"

Üç, açıklamak için söze karıştı. "Gördü, ama bu türünü değil. Bizim mikroskoplarımız enerjiye duyarlı organlara göre yapılmıştır ve ışınımlı enerjinin kırılmasıyla çalışırlar. Sizin mikroskoplarınızın kütle artırımı yoluyla çalıştığı anlaşılıyor. Oldukça ustalıklı."

"Örneklerinizden birkaçını incelememin sakıncası var mı?" dedi ZZ Bir.

"Bu ne işe yarayacak? Duyusal eksiklikleriniz yüzünden bizim mikroskoplarımızı kullanamazsınız, ve bu sadece bizi yaklaştığınız örnekleri gereksiz yere yok etmeye mecbur bırakacak."

"Ama bir mikroskopa ihtiyacım yok ki," diye açıkladı Bir şaşkınlıkla. "Kendimi mikroskopik görüş için kolaylıkla ayarlayabilirim."

En yakın sıraya yürüdü, odadaki öğrenciler kirlenmeyi engellemek için çekilerek köşeye doluştular. ZZ

Bir, bir mikroskopu elinin tersiyle yana itip lama dikkatle baktı. Şaşırmış bir halde çekildi, sonra bir diğerini denedi... bir üçüncüyü... sonra bir dördüncüyü. Geri gelip Jupiterliye seslendi. "Bunların canlı olmaları gerekiyordu, değil mi? Yani o minik kurtçuk gibi şeyleri söylüyorum."

"Elbette," dedi Jupiterli.

"Bu çok garip- ben onlara baktığımda ölüyorlar!"

Üç ani bir feryatla iki arkadaşına, "Gama ışını radyasyonumuzu unuttuk," dedi. "Haydi buradan çıkalım, Bir, yoksa odadaki en ufak mikroskopik yaşam parçasını bile canlı bırakmayacağız."

Jupiterliye döndü. "Korkarım varlığımız, daha zayıf yaşam biçimleri için ölümcül. Gitsek iyi olacak. Örnekleri yenilemenin çok zor olmadığını ümit ediyoruz. Hem bu arada, siz de bizim çok yakınımızda durmasanız iyi olur, yoksa radyasyonumuz sizi de kötü etkileyebilir. Şimdilik kendinizi iyi hissediyorsunuz, değil mi?"

Jupiterli gururlu bir sessizlikle yolu göstermeye devam etti, ama robotlarla arasında daha önce tuttuğu uzaklığı o noktadan sonra ikiye katladığı farkediliyordu.

Robotlar kendilerini gepgeniş bir odada bulana kadar başkaca konuşma olmamıştı. Tam ortasında iri metal külçeler, hiçbir destek -daha doğrusu, gözle görülür hiçbir destek- olmaksızın, güçlü Jupiter çekimine karşı havada durmaktaydılar.

Jupiterlinin klik sesleri duyuldu. "İşte size son zamanlarda mükemmelleştirilmiş, formunun doruğunda bir güç alanı. O balonun içi vakumlu, ve bu halıyle atmosferimizin tüm ağırlığını, artı iki büyük uzay gemisine denk miktarda metalin yükünü çekebiliyor. Buna ne diyeceksiniz?"

"Artık uzay yolculuğunun sizin için imkanı dahilinde olduğunu," dedi Üç.

"Kesinlikle. Hiçbir metal ya da plastik, atmosferimizi boşluğa karşı muhafaza edebilecek güçte değil, ama bir güç alanı bunu yapabilir- ve bir güç alanı balonu bizin uzay gemimiz olacak. Bir yıl içinde bunlardan yüzbinlercesini üreteceğiz. Daha sonra Ganymede'e hücum ederek evrendeki hakimiyetimizi sorgulamaya kalkan o haşarat cinsi, sözde zeki yaratıkları yok edeceğiz."

Üç, hafif bir itirazla konuşacak oldu. "Ganymede'deki insanlar asla böyle bir şeye kalkış—"

"Sessizlik!" diyerek terslendi Jupiterli. "Şimdi dönün ve onlara gördüklerinizi anlatın. Onların zayıf güç alanları -sizin geminize yerleştirilmiş olan gibileri- bize karşı koyamayacak, zira bizim en küçük gemimiz sizinkinin gücünün ve boyutlarının yüz katına sahip olacak."

"Öyleyse yapacağımız başka birşey yok," dedi Üç, "ve söylediğiniz gibi, bu bilgiyle birlikte döneceğiz. Bize gemimize dönüş yolunu gösterirseniz, size veda edeceğiz. Ancak bu arada, yalnızca kayıtlara geçmesi açısından, anlamadığınız birşey var. Ganymede insanları güç alanlarına elbette ki sahip, ama bizim kendi gemimizde bunlardan yok. Biz onlara ihtiyaç duymayız."

Robot döndü ve arkadaşlarına izlemelerini işaret etti. Bir an için konuşmadılar, sonra ZZ Bir üzgün üzgün mırıldandı. "Bu yeri yok etmeye çalışamaz mıyız?"

"Yararı olmaz," dedi Üç. "Bizi sayı farkıyla alteder-ler. İşe yaramaz. On Arz yılı içinde insan ustalar için herşey bitecek. Jupiter'e karşı durmak imkansız. Çok kalabalıklar. Jupiterliler yüzeylerine bağlı kaldıkları sürece insanlar güvendeydiler. Ama şimdi güç alanlarına sahipler— Tek yapabileceğimiz, haberi vermek. Belki

saklanma yerleri hazırlayarak, az sayıda insan, kısa bir süre için hayatta kalabilir."

Şehir arkalarında kalmıştı. Gölün yanındaki açık ovadaydılar şimdi, ve gemileri ufukta koyu renkli bir nokta gibiydi. Birden Jupiterli konuştu:

"Yaratıklar, şimdi siz güç alanı kullanmadığınızı mı söylüyorsunuz?"

Üç ilgisizce yanıtladı. 'Buna ihtiyacımız yok."

"Öyleyse geminiz içerideki atmosfer basıncı yüzünden patlamadan uzay boşluğunda nasıl kalabiliyor?" Ve antenlerinden biriyle, metre kare başına ondört milyon tonluk bir güçle bastıran Jupiter atmosferine doğru sessiz bir işaret yaptı.

"Eh, bu çok basit," diye açıkladı Üç, "Gemimiz hava geçirmez değil. İçerideki ve dıştaki basınçlar birbirine eşitleniyor."

"Uzayda bile mi? Geminizin içinde boşluk mu oluyor? Yalan bu!"

"Gemimizi inceleyebilirsiniz. Güç alanı yok, ve hava geçirmez değil. Bunda bu kadar şaşıracak ne var ki? Bizler soluk almayız. Enerjimiz direkt olarak atomik güçle sağlanır. Hava basıncının varlığı ve yokluğu bizim için pek farketmez, ve boşlukta epeyce rahat edebiliriz."

"Ama mutlak sıfır!"

"Önemli değil. Biz kendi ısımızı düzenleriz. Dışımızdaki ısı bizi ilgilendirmez." Durakladı. "Eh, gemimize kendi başımıza dönebiliriz. Hoşçakalın. Ganymede insanlarına mesajınızı vereceğiz- sonuna kadar savaş!"

Ama Jupiterli "Bekleyin!" dedi, "geri döneceğim." Döndü ve kente doğru ilerledi.

Robotlar ardından baktılar, sonra sessizce beklediler.

Geri dönmesi üç saati buldu, ve geldiğinde soluksuz kalacak kadar acele içindeydi. Robotlardan her zaman-

ki gibi on feet uzaklıkta durdu, ama sonra ilginç bir biçimde sürünerek ufak ufak yaklaşmaya başladı. Kauçuğa benzeyen gri cildi onlara neredeyse dokunacak yakınlığa gelmeden konuşmadı, ve sonra radyo dilinin sesi, kısık ve pek saygılı bir tonda duyuldu.

"Saygıdeğer beyler, merkez hükümetimizin başıyla bağlantı halindeydim. Kendisi şu anda tüm gerçekleri öğrenmiş bulunuyor, ve sizi temin ederim ki Jupiter'in tek isteği barıştır."

"Affedersiniz, anlayamadım?" dedi Üç şaşkın şaşkın.

Jupiterli aceleyle devam etti. "Ganymede ile iletişimi yeniden başlatmaya hazırız, ve uzaya açılmaya kalkışmak için hiçbir girişimde bulunmamaya memnuniyetle söz veririz. Güç alanımız yalnızca Jupiter yüzeyinde kullanılacak."

"Ama—" diyecek oldu Üç.

"Hükümetimiz, Ganymede'deki saygıdeğer insan kardeşlerimizin göndermek lütfunda bulunacakları başka elçileri de ağırlamaktan mutluluk duyacaktır. Eğer şimdi siz saygıdeğer beyler barış yemini etmeye tenezzül buyurursanız—" Pullu bir anten onlara doğru uzandı, ve Üç, epeyce afallamış bir halde, bunu tutup kavradı. İki ve Bir de kendilerine uzanan iki anteni daha benzer biçimde tuttular.

Jupiterli vakur bir tavırla konuştu: "Bundan böyle Jupiter ve Ganymede arasında sonsuz barış olacak."

Bir kalbur gibi hava kaçıran uzay gemisi yine uzaydaydı. Basınç ve ısı yine sışırdaydı, ve robotlar iri olsa da hızla ufalmakta olan küreyi, Jupiter'i izlemekteydiler.

"Kesinlikle samimiler," dedi ZZ İki, "ve bu pek memnunluk verici, yani böyle yüzseksen derece fikir değiştirmeleri, ama yine de anlamıyorum."

"Fikrim şu ki," dedi ZZ Bir, "Jupiterliler tam zamanında kendilerine geldiler ve bir insan ustaya zarar verme fikrindeki inanılmaz kötülüğü anladılar. Bu çok doğal birşey."

ZZ Üç içini çekti. "Bakın, bu sadece bir psikoloji sorunu. O Jupiterliler bir mil kalınlığında üstünlük kompleksiyle kaplıydı, ve bizi yok edemeyince gururlarını kurtarmak zorunda kaldılar. Tüm gösterimleri, tüm açıklamaları, yalnızca bir tür şişinmeydi; bizi etkileyerek kendi güçleri ve üstünlükleri karşısında gereken şekilde küçük düşmüş hissetmemizi sağlamak için düzenlenmişlerdi."

"Bütün bunları anlıyorum," dedi İki, "ama—"

Üç devam etti. "Ama yanlış yönde etki yarattı. Bütün başarabildikleri, kendilerine bizim daha güçlü olduğumuzu kanıtlamak oldu. Biz boğulmuyor, yemek yemiyor veya uyumuyorduk, erimiş metal bizi etkilemiyordu. Varlığımızın baskısı bile Jupiter'deki yaşam için ölümcüldü. Son kozları ise güç alanıydı. Ve *bizim* onu hiçbir şekilde gereksinmediğimizi, mutlak sıfır derecede ve boşlukta yaşayabildiğimizi öğrendiklerinde, dirençleri iyice kırıldı." Durakladı ve filozofça ekledi. "Öylesi bir üstünlük kompleksi kırıldığında, sonuna kadar kırılır."

Diğer ikisi bunu düşündüler, ve sonra İki konuştu. "Ama hâlâ anlamlı görünmüyor. Bizim ne yapıp yapamadığımızı niçin umursasınlar ki? Biz yalnızca robotuz. Savaşmak zorunda oldukları biz değiliz."

"İşte bütün sır burada, İki," dedi Üç yumuşakça. "Bu ancak biz Jupiter'i terkettikten sonra aklıma geldi. Biliyor musun ki bir hata sonucu, tamamen istem dışı olarak, onlara yalnızca birer robot olduğumuzu söylemeyi ihmal ettik?"

"Bize hiç sormadılar ki," dedi Bir.

"Kesinlikle. Böylece bizim insan olduğumuzu sandılar, ve diğer tüm insanların da bizim gibi olduklarını!"

Bir kere daha dönüp Jupiter'e düşünceli düşünceli baktı. "Vazgeçmeye karar vermelerine hiç şaşmamalı!"

Robotik Yasaları

Ne Robot AL-76, ne de Robot ZZ-3 benim asıl düşünce akımımı temsil ediyorlardı. Aslına bakılırsa, doğru başlangıcı ilk robot öyküm olan ve Super Science Stories'in Eylül 1940 sayısında yayınlanan "Robbie ile yapmıştım. (Öykü, editörün seçtiği, şahsen zevksizce bir seçim olduğunu düşündüğüm "Garip Oyun Arkadaşı" başlığı altında çıkmıştı.)

"Robbie" oldukça ilkel bir model robotla ilgiliydi. Konuşma yeteneği olmayan bir modeldi bu. Çocuk bakıcılığı görevini yerine getirmek üzere tasarlanmıştı, ve bu görevi takdire değer biçimde yapıyordu. İnsanlara karşı bir tehdit oluşturmaktan, yaratıcısını yok etmekten ya da dünyayı yönetmeye kalkışmaktan son derece uzaktı, ve yalnızca tasarlandığı şeyi yapmak için çabalıyordu. (Bir otomobil uçma isteğine kapılır mı? Bir elektrik ampulü daktiloda yazmaya kalkışır mı?)

Bu yolu 1940'larda yazdığım sekiz öyküde daha izledim, ve hepsi de Astounding Science Fiction'da yayınlandı. Bu öyküleri şöyle sıralayabiliriz:

"Mantık", Nisan 1941
"Yalancı!", Mayıs 1941
"Dönme Dolap", Mart 1942
"Tavşanı Yakalamak", Şubat 1944
"Paradoksal Kaçış", Ağustos 1945
"Kanıt", Eylül 1946
"Küçük Kayıp Robot", Mart 1947

"Kaçınılır Çarpışma", Haziran 1950

Bu sekiz öykü, artı "Robbie", bir araya toplanarak "Ben, Robot" başlığı altında, Gnome Yayınları tarafından 1950'de yayınlandı. (Çevirenin notu: "Ben, Robot", Türkiye'de de çeşitli tarihlerde tekrar basılarak yayınlanmıştır: 1976 Milliyet Yay., 1983-Deniz Yay., 1992-AltIn Kitaplar, 1997-Beyaz Yay.) Her zamanki yeniden basım ve yabancı yayımlardan sonra tüm baskıların tükenmesine izin verildi, ve daha sonra Doubleday & Company'nin "İyi Birşey"i görünce tanıyan öncü ruhlu beyefendileri, 1963'de yeni bir baskı hazırlayarak çıkardılar.

Benim aklı başında, Mefistovari yaklaşımdan uzak robotlarım, aslında eşine rastlanmadık yenilikte değillerdi. 1940'dan önce de ara sıra bu tip robotlar olmuştu. Gerçekten de, örneğin Iliad'da, mantıklı bir amacı sorunsuz ve tehlikesizce yerine getirmek üzere tasarlanmış bazı robotlar bulabiliriz. Bu destanın XVIII. Kitap'ında Thetis, Hephaistos adlı demirciler tanrısını ziyaret eder. Amacı, oğlu Achilles için kutsiyetle dökülmüş zırhı almaktır. Hephaistos sakattır ve zorlukla yürümektedir. Thetis ile olan karşılaşmasını (W.H.D.Rouse'un çevirisinde) tarif eden bir pasaj vardır:

"Sonra o... iki hizmetçi kızın desteğiyle, kalın bir sopaya dayanıp dışarıya doğru aksayarak yürüdü. Bunlar tıpkı yaşayan kızlara benzeyecek şekilde altın madeninden yapılmışlardı; kafalarında akıl vardı, konuşabiliyor ve kaslarını kullanabiliyorlardı, yün eğirip örebiliyorlar, işlerini yapabiliyorlardı..."

Kısaca, onlar robottu.

Ve yine de her ne kadar ben, pek de kısa olmayan 2500 yıllık bir gecikmeyle, bu alandaki ilk kişi olmasam

bile, öykülerime yeterli tutarlıkta arkaplanı yerleştirmeyi başarabildim, ve "modern robot öykülerini" yaratmış olmakla ilgili bir şöhret kazanmış oldum.

Derece derece, her öyküyle, konu üzerindeki fikirlerimi geliştirdim. Robotlarım platin-iridyum süngerinden beyinlere sahiptiler, ve "düşünme yolları" pozitronların oluşma ve yok olmalarıyla belirlenen patikalar üzerinden işaretliydi. (Hayır, bunun nasıl yapıldığını bilmiyorum.) Sonuç olarak benim yaratıklarım "pozitronik robotlar" adıyla tanındılar.

Robotlarımın pozitronik beyinlerinin tasarımlanması için yeni, büyük ve karmaşık bir teknoloji dalının oluşması gerekiyordu, ki ben buna "robotik" adını vermiştim. Bu bana "fizik" ya da "mekanik" kadar doğal bir terim gibi görünmüştü. Ancak bunun icadedilmiş bir kelime olduğu, ve Kısaltılmamış Webster's sözlüğünün ne ikinci, ne de üçüncü baskısında bulunmadığı ortaya çıkarak beni epeyce şaşırttı.

Hepsinin en önemlisi, "Uç Robotik Yasası" adını verdiğim şeyi kullandım, ve bu robot beyinlerinin temel tasarımını, yani diğer herşeyin çevresinde oluşturulduğu temel tasarımı kelimelerle tarif etmek amacıyla kurulmuştu.

Bu yasalar şöyleydi:

1. Bir robot insana zarar veremez, ya da hareketsiz kalarak insanın zarar görmesine meydan veremez.

2. Bir robot insanlar tarafından verilen emirleri yerine getirmelidir, ancak verilen emrin Birinci Yasa ile çeliştiği durumlar hariç.

3. Bir robot kendi varlığını korumalıdır, ancak bunun için yapacakları Birinci ya da Ikinci Yasa ile çelişmediği sürece.

Görünüşe göre, modern bilimkurgudaki robot öykülerinin doğasını değiştirmek konusunda en büyük katkıyı (ilk defa "Dönme Dolap"da açıkça belirtilmiş olan) bu robotik yasaları sağlamış. Daha iyi bilimkurgu dergilerinin sayfaları arasında, yaratıcısına-karşı-saldırıya-geçen tipi eski türden robotlar ender bulunuyor, hem de sırf böyle birşey Birinci Yasaya ters düşeceği için. Birçok robot öyküleri yazarı, bu üç yasayı tam olarak belirtmeseler de doğal kabul ediyor, ve okurun da aynı şeyi yapacağını düşünüyorlar.

Aslında bana söylenene göre, eğer gelecek yıllarda herhangi bir şekilde anımsanacak olursam, bu üç robotik yasası sayesinde olacak. Bu bir açıdan beni rahatsız ediyor, zira kendimi bir bilimci olarak düşünmeye alışkınım, ve varolmayan bir bilimin varolmayan temeli ile anımsanmak bir parça utandırıcı. Yine de eğer robotik benim öykülerimde tarif edilen mükemmellik noktasına günün birinde gerçekten ulaşırsa, belki Üç Yasa'ya benzer birşey de gerçekleşebilir, ve bu durumda ben de gerçekten rastlanmadık (ve ne yazık ki ölümümden sonra gelecek) bir zafer kazanmış olurum.

Pozitronik robot öykülerim iki gruba giriyor; Dr. Susan Calvin ile ilgili olanlar ve olmayanlar. Olmayanlar genelde, deneysel robotları devamlı alan testinden geçiren ve bunlarla başları aynı sıklıkta derde giren Gregory Powell ve Mike Donovan ı konu alıyor. Üç Yasa'da yeni öyküler için gereken çatışmaları ve bilinmeyenleri sağlamaya yetecek kadar belirsizlik mevcut, ve neyse ki Üç Yasa yı oluşturan altmış küsur kelimeye farklı açılardan bakarak yeni birşeyler çıkarmak her zaman için mümkün oldu.

"Ben, Robot" daki dört öykü, Powell ve Donovan ile

ilgiliydi. O kitap yayınlandıktan sonra, onlar gibi tek bir öykü daha yayınlanmıştı, daha doğrusu sadece Donovan ile ilgili bir öykü. Bir kere daha robotlarım pahasına komik oluyordum, ancak bu kez öyküyü anlatan ben değil, Donovan dı, ve onun yaptıklarından dolayı ben sorumlu tutulamam.

"Birinci Yasa" adlı öykü, Fantastic Universe Science Fiction'un Ekim 1956 sayısında yayınlandı.

BİRİNCİ YASA

Mike Donovan boş bira bardağına baktı, sıkıntı hissetti, ve yeterince gevezelik dinlemiş olduğunu düşündü. Yüksek sesle lafa girdi. "Eğer garip robotlardan bahsediyorsak, bir keresinde Birinci Yasayı çiğneyen birine rastlamıştım."

Ve bu tamamiyle imkansız olduğundan olsa gerek, herkes konuşmayı kesip döndü ve Donovan'a baktı.

Donovan koca ağzını açtığına hemen pişman oldu ve konuyu değiştirdi. "Dün iyi bir fıkra duydum," dedi sohbet havasında, "şey hakkında—"

Donovan'ın yanındaki sandalyede oturan MacFarlane, "Yani bir insana zarar veren bir robot tanıdığını mı söylüyorsun?" dedi. Birinci Yasaya karşı gelmek anlamına gelen şey elbette ki buydu.

"Bir bakıma," dedi Donovan. "Duyduğum o fıkra şey hakkında—"

"Anlat bize şunu," diye emretti MacFarlane. Diğerlerinin birkaçı bira bardaklarını sertçe masaya indirdiler.

Donovan durumu idare etmeye çalıştı. Hızlıca düşünerek, "olay on yıl kadar önce Titan'da oldu," dedi. "Evet, yirmibeşteydi. Titan için özel tasarlanmış üç tane yeni model robotu getiren kargo elimize daha yeni geçmişti. MA modellerinin ilkiydiler. Onlara Emma Bir, İki ve Üç diyorduk." Yeni bir bira için parmaklarını şıklattı ve garsonun ardından ciddi ciddi baktı. Bakalım, şimdi ne olacak.

"Hayatımın yarısı boyunca robotikle uğraştım, Mike," dedi MacFarlane. "MA diye bir seriyi de hiç duymadım."

"Çünkü ondan sonra- yani size anlatacaklarımdan sonra MA'ları seri üretimden hemen kaldırdılar. Anımsamadın mı?"

"Hayır."

Donovan aceleyle sözüne devam etti. "Robotları hemen çalıştırdık. O zamana kadar Üs fırtına mevsimi sırasında tamamen işe yaramaz halde kalıp bekliyordu, ve fırtına mevsimi Titan'ın Satürn çevresindeki dönüş süresinin yüzde sekseni boyunca devam eder. Korkunç kar yağışları sırasında Üssü sadece yüz metre ötenizde olsa bile bulamazsınız. Pusulalar işe yaramaz, çünkü Titan'da manyetik alan yoktur.

"Bu MA robotlarının marifeti ise yeni tasarımlanmış bir vibro-dedektörle donatılmış olmalarıydı. Böylece neyin içinden olursa olsun direkt Üsse gidecek bir yol bulabilirlerdi, ve bu da maden çalışmalarının dönüş periyodu boyunca sürebilmesi anlamına gelecekti. Tek kelime bile söyleme, Mac. Vibro-dedektörler de piyasadan çekildi, ve onları hiç duymamış olma nedenin de işte bu." Donovan öksürdü. "Askeri sır işte, anlarsın ya."

Sözüne devam etti. "Robotlar ilk fırtına mevsimi boyunca iyi çalıştı, ve sonra sakin mevsimin başlangıcında, Emma İki garip davranmaya başladı. Köşelere kaçıp duruyor, balyaların altına saklanıyor, dışarı çıkmak için ikna edilmesi gerekiyordu. Sonunda Üsten tamamen uzaklaştı ve geri dönmedi. Onun yapımında bir hata olduğuna karar verdik ve diğer ikisiyle işimize devam ettik. Yine de eksiğimiz vardı, yani sonuçta bir robot içerideydik, ve sakin mevsimin sonunda birinin

Kornsk'a gitmesi gerektiğinde, robotsuz olarak şansımı denemek için ben gönüllü oldum. Yeterince güvenli görünüyordu; fırtınalar iki günden önce gelmeyecekti, ve ben en fazla yirmidört saat içinde geri dönecektim.

"Rüzgar esmeye, hava kötüleşmeye başladığında ben geri dönüş yolundaydım- henüz Üsten on küsur mil uzaktım ama. Rüzgar parçalamadan önce hava taşıtımı hemen yere indirdim, burnumu Üs yönüne çevirip koşmaya başladım. Alçak yerçekiminde o mesafeyi pekala koşarak alabilirdim, ama bakalım düz bir çizgide koşabilecek miydim? Sorun buydu işte. Yeterinden fazla hava stoğum vardı ve elbisemdeki ısı bobinleri gayet iyi çalışıyordu, ama bir Titan fırtınasında on mil, bitmek bilmez birşeydir.

"Sonra, kar akıntıları herşeyi koyu renkli, yapışkan bir alacakaranlığa çevirdikten, Satürn bile sönükleşip güneş sadece soluk bir gamze haline geldikten sonra, olduğum yerde durdum ve rüzgara karşı yaslandım. Tam önümde küçük, koyu renkli bir nesne vardı. Onu zar zor görebiliyordum, ama ne olduğunu biliyordum. Bir fırtına enciğiydi bu, bir Titan fırtınasına dayanabilecek tek canlı, ve herhangi bir yerde rastlanabilecek en vahşi canlı. Bana saldırsa uzay elbisemin beni koruyamayacağını biliyordum, ve o kötü ışıkta ya hedefi onikiden vurmayı beklemeliydim, ya da hiç ateş etmemeliydim. Bir kere ıskalasam yaratık tepeme binerdi.

"Yavaş yavaş geri gittim, ve gölge de beni izledi. Yaklaştı, ve ben dualar ederek silahımı kaldırıyordum ki, birden üzerime daha büyük bir gölge düştü. Rahatlayarak bir bağırtı koyuverdim. Kayıp MA robotu Emma Iki'ydi bu. Ona ne olduğunu hiç merak etmemiştim, ya da olanların nedeni üzerinde hiç durmamıştım. Sadece

avazım çıktığı kadar bağırıp "Emma, bebek," dedim, "şu fırtına enciğinin canına oku, sonra beni Üsse geri götür."

"Bana sanki hiç duymamışçasına baktı ve bağırdı. 'Efendim, ateş etmeyin. Ateş etmeyin.'

"Çılgın gibi depar atarak o fırtına enciğine koştu.

"'O lanet enciğin icabına bak, Emma,' diye bağırdım. Gerçekten de onu yakaladı. Dümdüz kucakladı onu, ve *yürümeye devam etti.* Sesim kısılana kadar bağırdım, ama asla geri dönmedi. Beni fırtınada ölüme terketti."

Donovan dramatik bir ifadeyle durakladı. "Tabii ki Birinci Yasayı bilirsiniz: Bir robot insana zarar veremez, ya da hareketsiz kalarak insanın zarar görmesine meydan veremez! Eh, Emma İki o fırtına enciğiyle birlikte ortadan toz oldu ve beni ölüme terketti. Birinci Yasayı çiğnemiş oldu.

"Şansım varmış ki oradan sağ çıkabildim. Yarım saat sonra fırtına sakinleşti. Prematür bir esintiydi, ve geçiciydi. Bu bazen olur. Üsse doğru tabanları yağladım ve ertesi gün fırtınalar gerçekten başladı. Emma İki benden iki saat sonra döndü, ve o zaman esrar aydınlandı elbette, ve MA modelleri anında piyasadan çekildi."

MacFarlane açıklama bekliyordu. "Peki neymiş bu işin aslı?"

Donovan onu ciddi bakışlarla süzdü. "Benim ölüm tehlikesi altında bir insan olduğum doğru, Mac, ama o robot için benden de, Birinci Yasadan da önce gelen başka birşey vardı. Bu robotların MA serisinden olduklarını unutma, ve özellikle bu MA robotunun ortadan kaybolmadan bir süre önce yalnız kalabileceği kuytu yerler aradığını unutma. Sanki kendisine özel -ve kişi-

sel- birşey olmasını bekler gibiydi. Görünüşe göre, gerçekten de özel birşey olmuştu."

Donovan'ın gözleri saygılı bir ifadeyle yukarıya döndü ve sesi titredi. "O fırtına enciği aslında fırtına enciği değildi. Emma İki onu geri getirdiğinde ona Küçük Emma adını verdiK. Emma İki onu benim silahımdan korumak *zorundaydı*. Birinci Yasa bile, anne sevgisinin kutsal bağlarıyla karşılaştırıldığında nedir ki?"

"Ben, Robot" sonrası yılların diğer bir kısa öyküsü ise, çok eski günlerden beri ilk defa Susan Calvin'i de, Powell-Donovan ekibini de konu almayan ilk öykü olması bakımından farklıydı. "Bir Araya Gelelim" adlı bu öykü, Infinity Science Fiction'ın Şubat 1957 sayısında yayınlandı.

Farklı olduğu bir konu daha vardı. Yayınlanmasından birkaç yıl sonra tekrar baskı için bir istek aldım, ve (hastalık derecesinde iyi huylu olduğumdan) "Tabii!", deyiverdim. Sonunda yeniden basılmış öykünün bulunduğu dergi sayısı elime geçtiğinde, derginin dantel-fırfır kullanmayan bayan stilini kutsal kabul eden örneklerden biri olduğu ortaya çıktı.

Tanrı bilir, kutsal şekillere herhangi bir itirazım yoktur, ama bu olay kafamda yanıtlanmamış bir soru bıraktı. "Bir Araya Gelelim" cinsellik içermediği gibi, içinde bayan karakter de yok. Öyleyse dergi neden onu istemiş olabilir ki?

Belki de (diyorum kendi kendime,) bunun iyi bir öykü olduğunu düşündükleri içindi.

Belki de öyle yaptılar. En azından, umarım öyledir.

BİR ARAYA GELELİM

Yüz yıldır bir tür barış ortamı sürmekteydi, ve insanlar başka nasıl olunabileceğini unutmuşlardı. Sonunda bir tür savaşın başladığını farketseler bile, nasıl tepki göstereceklerini herhalde bilemeyeceklerdi.

Nitekim Elias Lynn, Robotik Bürosu Şefi, bunu *kendisi* farkettiğinde nasıl tepki vermesi gerektiğinden emin olamadı. Robotik Bürosunun yönetim birimi, yüz yaşına ulaşmış merkezileşme-karşıtı eğilime uygun biçimde, Cheyenne'deydi, ve Lynn haberi Washington'dan getirmiş olan genç Güvenlik memurunu şüpheyle süzmekteydi.

Elias Lynn iri bir adamdı, ve hafif fırlak duran soluk mavi gözleriyle neredeyse çekici sayılabilecek bir çirkinliği vardı. İnsanlar bu gözlerin bakışı altında genelde rahat edemezlerdi, ancak Güvenlik memuru istifini bozmamıştı.

Lynn ilk tepkisinin kuşkuculuk olması gerektiğine karar vermişti. Hay cehennemin dibi, hem de nasıl kuşkuculuk! Buna kesinlikle inanamıyordu!

Koltuğunda kendini bırakarak arkasına yaslandı ve "Bilginin doğruluğundan ne kadar eminsiniz?" diye sordu.

Kendini Ralph G. Breckenridge olarak tanıtmış ve buna uygun belgeleri göstermiş olan Güvenlik memuru, üzerinde gençliğin yumuşaklığını taşıyan bir tipti;

dolu dudaklar, kolayca kızaran tombul yanaklar, ve dürüst bakışlı gözler. Giysileri Cheyenne'e uygun değildi, ancak Güvenlik'in geri kalan herşeyin tersine hâlâ merkezi kaldığı, her tarafında klimaların çalıştığı Washington için gayet normaldi.

Breckenridge kızararak yanıtladı. "Bu konuda hiçbir şüphe yok."

"Sizinkiler sanırım Onlar ile ilgili herşeyi biliyor," dedi Lynn. Sesine karışan hafif alaylı tona engel olamamıştı. Düşmandan bahsederken yazıdaki büyük başharfe uyacak biçimde, hafif vurgulu bir zamir kullandığının da özellikle farkında değildi. Bu durum o neslin ve bir öncekinin kültürel bir alışkanlığıydı. Artık kimse "Doğu", "Kızıllar", "Sovyetler" ya da "Ruslar" demi-

yordu. Bu çok kafa karıştırıcı olurdu, zira Onlar'ın bir kısmı artık Doğulu değildi, Kızıllar'dan ve Sovyetler'den değildiler, ve özellikle de Rus değildiler. Biz ve Onlar diye hitab etmek hem çok daha basitti, hem de doğruluk payı daha yüksekti.

Oraya yolculuk edenler sık sık, Onlar'ın da aynısını tersinden uyguladığını bildiriyordu. Orada Onlar "Biz"di (tabii uygun dilde), ve Biz de "Onlar"dı.

Artık kimse oturup böyle şeyleri düşünmüyordu. Herşey pek rahat ve tekdüzeydi. Ortada bir nefret bile yoktu. Başlangıçta buna Soğuk Savaş denmişti. Şimdi sadece bir oyundu, söze dökülmeyen kuralları olan ve bir tür nezaket içeren, neredeyse keyifli hale gelmiş bir oyun.

"Durumu neden bozmak istesinler ki?" dedi Lynn kabaca.

Ayağa kalktı ve duvardaki bir dünya haritasına bakarak dikildi. Harita hafif renk dokundurmalarıyla iki

bölgeye ayrılmıştı. Sol tarafındaki düzensiz yapılı bölgenin sınırları yumuşak bir yeşille çizilmişti. Sağdaki daha küçük ve aynı derecede düzensiz porsiyon ise uçuk bir pembeyle sınırlanmıştı. Biz ve Onlar.

Harita bir yüzyıldır fazla değişmemişti. Yaklaşık seksen yıl önce gerçekleşen Formosa'nın kaybı ve Doğu Almanya'nın alınması, önemli sayılabilecek en son toprak değişimleri olmuştu.

Ancak yeterince önemli sayılabilecek bir başka değişiklik de vardı, ve bu da renklerle ilgiliydi. İki nesil önce, Onlar'ın bölgesi koyu bir kan kırmızısıyken, Bizim bölge saf ve lekesiz bir beyaz halindeydi. Şimdi renkler daha bir nötrleşmişti. Lynn Onlar'ın haritalarını görmüştü, ve Onlar'ın tarafında da durum aynıydı.

"Bunu yapmazlar," dedi.

"Yapıyorlar," dedi Breckenridge, "ve kendinizi gerçeğe alıştırsanız iyi olacak. Elbette ki, Onlar'ın robotik alanında bizden o kadar ileride olabileceklerini düşünmenin hiç de hoş olmadığını anlıyorum, efendim."

Gözleri her zamanki kadar dürüst bakışlı kalmıştı, ama sözcüklerin gizli keskinliği taa derinlere bıçak misali dalıverdi, ve Lynn bu etki altında ürperdi.

Elbette ki bu, Robotik Şefinin durumu neden bu kadar geç öğrendiğini, ve hatta neden bir Güvenlik memuru aracılığıyla öğrendiğini açıklıyordu. Hükümetin gözünde itibar kaybetmişti; eğer Robotik bilimi mücadelede başarısız kaldıysa, Lynn politik açıdan en ufak hoşgörü bekleyemezdi.

"Söylediğiniz doğru olsa bile," dedi Lynn bezgince, "bizden çok fazla ileride değiller. Biz insansı robotlar üretebilirdik."

"Bunu yaptık mı, efendim?"

"Evet. Aslına bakarsanız, deneysel amaçlarla birkaç model ürettik."

"Onlar bunu on yıl önce yapıyorlardı. O zamandan beri on yıllık ilerleme sağladılar."

Lynn rahatsız olmuştu. Bütün bu olayla ilgili kuşkuculuğunun, aslında yaralanan gururunun ve işiyle şöhreti için duyduğu korkunun sonucu olup olmadığını merak etti. Öyle olabileceği olasılığı onu utandırıyordu, ancak yine de savunmaya geçmek zorunda kalmıştı.

"Buraya bak genç adam," dedi, "Biz ve Onlar arasındaki denge asla her detayıyla mükemmel durumda kalmadı. Daima Onlar bir alanda veya diğerinde öne geçerken, Biz de bir veya iki başka konuda Onlar'ın önünde olduk. Eğer şu anda robotik konusunda bizden ilerilerse bu, güçlerinin Bizim koyduğumuzdan daha büyük bir bölümünü robotik bilimine yönlendirdikleri içindir. Ve bu da bir başka çalışma dalında Bizim çabalarımızın, Onlar'ın oraya yönelttiğinden daha büyük bir bölümünün seferber olduğunu gösterir. Belki de biz de güç alanı araştırmalarında veya hiperatomiklerde ileri-deyizdir şimdi."

Lynn dengenin mükemmel olmadığıyla ilgili kendi ifadesinden dolayı gerildiğini hissetti. Yeterince doğruydu bu, ancak dünyayı tehdit eden bir büyük tehlikenin de ta kendisiydi. Dünyanın durumu dengenin olabildiğince mükemmel olmasına bağlıydı. Eğer denge kayar da hep varolan o küçük eşitsizlik bir yöne veya diğerine fazla eğilirse—

Soğuk Savaş denen o şeyin başlarındayken her iki taraf termonükleer silahlar geliştirmişti, ve artık savaşa kalkışmak düşünülemezdi bile. Yarışma askeri alandan ekonomik ve psikolojik alana kaymış, ve o zamandan beri orada kalmıştı.

Ama her iki tarafta da dengeyi kırmaya yönelik çaba daima mevcuttu; olabilecek her hamle için bir savuşturma yöntemi geliştirmek, zamanında savuşturulamayacak bir hamle yaratmak- savaşı yine olası kılacak herhangi birşey. Ve bu da her iki taraf umutsuzca savaş istediği için değil, her ikisi de yaşamsal önem taşıyan keşfi önce diğer tarafın yapacağından korktuğu içindi.

Yüz yıl boyunca her iki taraf da mücadeleyi eşit durumda yürütmüştü. Ve bu gidişat sırasında, barış yüz yıl boyunca muhafaza edilirken, devamlı yoğunluktaki araştırmaların yan ürünleri olarak güç alanları ve robotlar üretilmiş, güneş enerjisi kullanılmış, haşere kontrolü sağlanmıştı. Her iki taraf da, düşüncenin biyokimyası ve biyofiziği anlamına gelen mentalik bilimini kavramaya yönelik başlangıçlar yapmaktaydılar. Her iki tarafın da Ay ve Mars üzerinde karakolları vardı. İnsanlık zoraki yük altında büyük adımlarla ilerlemekteydi.

Hatta acımasızlık ve despotluk sonucu diğer taraf adına dostlar edinilmesi tehlikesi belirdiğinden, her iki taraf için de aralarında birbirlerine karşı olabildiğince nazik ve insancıl biçimde davranma gerekliliği vardı.

Şimdi de dengenin kırılıp savaş çıkması olacak iş değildi.

"Adamlarımdan birine danışmak istiyorum," dedi Lynn. "Onun fikrini almak istiyorum."

"Güvenilir biri midir?"

Lynn'in yüzünde iğrenmiş gibi bir ifade belirdi. "Tanrı aşkına, sizinkilerin Robotik'de hakkında ölümüne araştırma yapıp didiklemediğiniz hangi adam kaldı? Evet, ben ona kefil olurum. Eğer Humphrey Carl Laszlo gibi bir adama da güvenemeyecekseniz, başka ne yaparsak yapalım Onlar'ın hazırlandığı türden bir saldırıyı karşılayacak durumda değiliz demektir."

"Laszlo'dan sözedildiğini duydum," dedi Breckenridge.

"İyi. Güvenlik sınavınızdan geçti mi?"

"Evet."

"Öyleyse onu buraya çağıracağım, ve robotların A.B.D.'ni istila etmeleri olasılığı konusunda ne düşündüğünü öğreneceğiz."

"Tam olarak değil," dedi Breckenridge yumuşakça. "Gerçeği hâlâ olduğu gibi kabullenmediniz. Robotların A.B.D.'ni *çoktan* istila etmiş oldukları konusunda ne düşündüğünü öğreneceğiz."

Laszlo, zamanında Demir Perde adı verilen şeyi aşarak çıkmış bir Macar'ın torunuydu, ve bu yüzden çevresine rahatlık verici bir şüphe-ötesi duygu yayardı. Toplu yapılı, saçları seyrelmekte olan, kalkık burunlu yüzünde daimi olarak yerleşmiş kavgacılık ifadesi taşıyan biriydi, ancak belirgin bir Harvard aksanı vardı ve neredeyse fazla gelecek kadar yumuşak bir tonda konuşurdu.

Yıllarca yönetimde kaldıktan sonra, modern robotiğin çeşitli aşamaları konusunda artık uzman sayılamayacağının bilincinde olan Lynn'e göre, Laszlo tam bilgi için rahatlatıcı bir kaynaktı. Lynn adamın sadece varlığı sayesinde bile daha iyi hissediyordu.

"Ne düşünüyorsun?" dedi Lynn.

Laszlo'nun kaşları çatılarak yüzünü sert biçimde çarpıttı. "Onlar'ın bizden bu kadar ileride olmasını. Tamamiyle inanılmaz. Böyle birşey Onlar'ın, yakından bakınca insandan farkı anlaşılmayan insansılar ürettikleri anlamına gelir. Robo-mentalikte hatırı sayılır bir ilerleme demektir bu."

"Siz bizzat bu işle ilgilisiniz," dedi Breckenridge so-

ğuk soğuk. "Profesyonellik gururunuzu bir kenara bırakırsak, Onlar'ın Bizden önde olmaları tam olarak hangi nedenle imkansız?"

Laszlo omuzunu silkti. "Sizi temin ederim ki Onlar'ın robotik üzerine olan yazınlarını oldukça iyi tanırım. Yaklaşık olarak hangi noktada olduklarını biliyorum."

"Demek istediğiniz, Onlar'ın yaklaşık olarak bulunduklarını *düşünmenizi istedikleri* noktayı biliyorsunuz," diyerek düzeltti Breckenridge. "Diğer tarafı hiç ziyaret ettiniz mi?"

"Etmedim," dedi Laszlo kısaca.

"Siz de mi etmediniz, Dr.Lynn?"

"Hayır, ben de bunu yapmadım," dedi Lynn.

"Robotik bölümünden yirmibeş yıldır orayı ziyaret eden kimse oldu mu hiç?" dedi Breckenridge. Yanıtı bildiğini belli eden bir tür güvenle sormuştu soruyu.

Birkaç saniye boyunca hava, düşüncelerle adeta yoğunlaştı. Laszlo'nun geniş yüzünden bir rahatsızlık ifadesi geçti. "Aslına bakarsanız, Onlar uzun zamandır robotik üzerine hiçbir kongre düzenlemediler."

"Yirmibeş yıldır," dedi Breckenridge. "Bu çok anlamlı değil mi?"

"Belki," dedi Laszlo kararsızca. "Ama beni rahatsız eden başka birşey var. Onlar'dan hiç kimsenin Bizim robotik kongrelerimize katıldığı olmadı. Anımsayabildiğim bir tanesi bile yok."

"Davet edilmişler miydi?" diye sordu Breckenridge.

Gözlerini dikmiş endişeyle bakan Lynn hemen araya girdi. "Elbette."

Breckenridge sordu. "Bizim verdiğimiz ve Onlar'ın katılmayı reddettiği, başka bilim dallarına ait kongre var mı hiç?"

"Bilemiyorum," dedi Laszlo. Bulunduğu zemin üzerinde volta atmaya başlamıştı şimdi. "Ben öyle bir vaka duymadım. Ya sen, Şef?"

"Hayır," dedi Lynn.

Breckenridge sordu. "Sanki böyle bir daveti kabullenip de iadeye mecbur durumda kalmak istemiyorlarmış gibi görünmüyor mu? Ya da sanki adamlarından birinin fazla konuşacağından korkuyorlarmış gibi?"

Gerçekten de aynen öyleymiş gibi görünüyordu, ve Lynn Güvenlik'in öyküsünün belki de fena halde doğru olduğuna ikna olmanın umutsuzluğunu hissetti.

Başka niye iki taraf arasında robotik üzerine hiç kontakt kurulmamış olsundu ki? Yıllar boyunca, tam anlamıyla bire-bir olmak üzere, her iki tarafa da gidip gelerek birbirini etkileyen araştırmacıların dolaşımı devam etmişti, hem de Eisenhower ve Khrushchev'in zamanına kadar dayanan günlerden beri. Bunun için çok sayıda geçerli neden vardı: bilimin milletler üstü karakterini samimiyetle kabullenme; insanlarda kişisel olarak tamamiyle yok etmenin çok zor olduğu dostluk kurma eğilimleri; taze ve ilgi çekici bir bakış açısının karşısına çıkma isteği, ve kendi bayatlamaya yüz tutmuş fikirlerinizin başkaları tarafından taze ve ilgi çekici bulunması.

Hükümetler de bunun devam etmesine fazlasıyla taraftardılar. Her zaman için bariz olarak düşünülen şey, öğrenebileceğinizin en çoğunu öğrenip anlatabileceğinizin en azını anlatmanız durumunda kendi tarafınızın kazançlı çıkacağıydı.

Ama robotik konusunda değil. Orada bu geçerli olmamıştı.

İkna gücü taşımak için ne kadar da küçük bir gerçekti. Üstelik hep de bildikleri bir gerçek. Lynn karamsarca düşündü: *Bu konuda kolay yoldan düşünmeyi seçmişiz.*

Sırf diğer taraf robotik konusunda hiçbir şeyi aleni olarak yapmadığı için, kendini beğenmişçe arkalarına yaslanıp üstünlüklerinden emin olmanın rahatlığını yaşamak çekici gelmişti. Onlar'ın ellerinde uygun zaman için beklettikleri daha kuvvetli bir kağıt, daha sağlam bir koz olabileceği neden mümkün görünmemiş, hatta hiç akla gelmemişti sanki?

Laszlo sarsılmışçasına sordu. "Ne yapacağız?" Düşüncelerinin aynı yolu izlediği ve sonucun onu aynı şeye ikna ettiği belli oluyordu.

"Yapmak?" diye tekrarladı Lynn. Artık ikna olmanın getirdiği o korkunç dehşetten başka birşey düşünmek oldukça zordu. Birleşik Devletler içinde bir yerlerde, her biri bir TK bombasının bir parçasını taşıyan on insansı robot vardı.

TK! Bomba yapımı alanındaki o kesif dehşet yarışı işte bu noktada sona ermişti. TK! Total Konversiyon! Güneş bile artık insanın bunu tarif etmek için kullanabileceği bir örnek olmaktan çıkmıştı. Total konversiyon yanında güneş, ucuz bir mum gibi kalıyordu.

Birbirinden ayrıyken tamamiyle zararsız olan on insansı, yalnızca bir araya gelmek gibi basit bir hareketle, kritik kütle miktarını aşıyordu ve—

Lynn ağır bir kasvetle ayağa kalktı. Gözlerinin altındaki, normalde çirkin yüzüne yırtıcı bir ikaz ifadesi veren o koyu torbalar, her zamankinden daha şişkin duruyordu şimdi. "Bir insansıyı insandan ayırdedecek yollar ve çareler üretmek, ve insansıları bulup çıkarmak bize kalıyor."

"Ne kadar hızlı?" diye mırıldand Laszlo.

"Bir araya gelmelerinden beş dakika öncesinden daha geç değil," dedi Lynn sert bir sesle, "ve işte onun ne zaman olacağını bilmiyorum."

Breckenridge başını salladı. "Bize katıldığınıza sevindim, efendim. Sizi konferans için Washington'a geri götürmem gerekiyor, biliyorsunuz."

Lynn kaşlarını kaldırdı. "Pekala."

İkna olmakta biraz daha gecikseydi derhal yerinden edilip edilmeyeceğini merak etti- Washington'da kongreye katılacak Robotik Bürosu Şefinin bir başkası olup olmayacağını. Birden samimiyetle, keşke tam da öyle olsaydı, diye geçirdi içinden.

Başkanlık Birinci Asistanı oradaydı, ve Bilim Sekreteri, Güvenlik Sekreteri, Lynn ve Breckenridge de. Beşi de Washington yakınlarındaki bir yeraltı kalesinin zindanlarında, bir masanın etrafında oturmuştu.

Başkanlık Asistanı Jeffreys etkileyici bir adamdı. Beyaz saçlarıyla ve genişçe çenesiyle yakışıklı, güvenilir, düşünceli, ve politik açıdan bir Başkanlık Asistanı'nın olması gerektiği gibi alçakgönüllü biriydi.

Direkt olarak konuya girdi. "Gördüğüm kadarıyla önümüzde üç soru var. Birincisi, insansıların ne zaman bir araya gelecekleri. İkincisi, nerede bir araya gelecekleri. Üçüncüsü, bizim onları bir araya gelmeden önce nasıl durduracağımız."

Bilim Sekreteri Amberley bunun üzerine başını hararetle salladı. Görevine atanmadan önce Kuzeybatı Mühendislik Dekanlığı yapmıştı. Zayıf, keskin hatlı, ve dikkat çekici ölçüde sinirliydi. İşaret parmağı masanın üzerinde yavaş daireler çizmekteydi.

"*Ne zaman* bir araya gelecekleri konusuna bakarsak," dedi, "sanırım bunun belli bir süre için gerçekleşmeyeceği kesin."

"Neden böyle söylüyorsunuz?" dedi Lynn keskin bir sesle.

"Zaten bir aydır Birleşik Devletler'deler. Güvenlik öyle söylüyor."

Lynn, Breckenridge'e doğru otomatik bir hareketle döndü, ve Güvenlik Sekreteri Macalaster araya girerek onun bakışlarını karşıladı. "Bilgi güvenilir yerden," dedi. "Breckenridge'in genç görüntüsünün sizi aldatmasına izin vermeyin, Dr.Lynn. Onun işimize yarayan bir özelliği de bu. Aslında kendisi otuzdört yaşında ve on yıldır bölümümüzde çalışıyor. Yaklaşık bir yıl boyunca Moskova'da bulundu, ve o olmasaydı, bu korkunç tehlikenin hiçbir yönünden haberimiz olmayacaktı. Bu şekilde elimizde detayların çoğu var."

"En önemlileri değil ama," dedi Lynn.

Güvenlik'ten Macalaster buz gibi gülümsedi. Geniş çenesi ve birbirine yakın gözleri gayet iyi tanınırdı, ama hakkında bunlardan başka bilinen neredeyse hiçbir şey yoktu. "Hepimiz ölümlü insanlarız, Dr.Lynn," dedi. "Ajan Breckenridge birçok şey başardı."

Başkanlık asistanı Jeffreys araya girdi. "Diyelim ki belirli bir süremiz var. Anında harekete geçmeleri gerekseydi, bu daha önce gerçekleşmiş olurdu. Özel bir zamanı beklediklerini düşünmek makul görünüyor. Eğer yeri öğrenebilseydik, belki zaman da kendiliğinden belli olurdu.

"Eğer bir hedefi TK'layacaklarsa, bizi olabildiğince çok yaralamak isteyecekler, ve bu yüzden bir büyük kenti seçmeleri gerekecektir. Her durumda, bir TK

bombasına değecek tek hedef büyük bir metropolistir. Bence dört olasılık var: yönetim merkezi olarak Washington; finans merkezi olarak New York; ve başlıca iki endüstriyel merkez olarak Detroit ve Pittsburgh."

"Ben oyumu New York'a veriyorum," dedi Güvenlik'ten Macalaster. "Yönetim de, endüstri de, artık herhangi bir kentin yok olmasının anında misillemeyi engelleyemeyeceği ölçüde merkeziyetten uzaklaştırıldı."

"Öyleyse neden New York?" diye sordu Bilim'den Amberley. Sesi düşündüğünden bir parça daha keskin çıkmıştı. "Finans da merkeziyetten aynı ölçüde uzaklaştırıldı."

"Bir moral sorunu. Karşı koyma isteğimizi yok etmeye, sırf ilk darbenin dehşetiyle teslim olmamızı sağ-

lamaya niyetleniyor olabilirler.

En fazla miktarda insan hayatını New York Metropolitan bölgesinde kaybederiz—"

"Fazlasıyla cüretkarca," diye mırıldandı Lynn.

"Biliyorum," dedi Güvenlik'ten Macalaster. "Ama bunu yapacak kapasitedeler, eğer bunun tek darbede nihai zafer anlamına geleceğini düşünüyorlarsa. Belki de biz—"

Başkanlık Asistanı Jeffreys beyaz saçını geriye doğru taradı. "En kötüsünü düşünelim. Diyelim ki kış mevsimi içindeki bir zamanda New York ortadan kaldırılacak, mümkünse ciddi bir kar fırtınasından hemen sonra, öyle ki haberleşme en kötü durumunda olacak, ve uç bölgelerde kamu hizmeti ve yiyecek dağıtımındaki kesintinin etkisi en ciddi düzeyine ulaşmış olacak. Şimdi, onları nasıl durduracağız?"

Bilim'den Amberley yalnızca, "İkiyüz yirmi milyon kişi arasında on adamı bulmak," diyebildi, "fena

halde büyük bir samanlıkta fazlasıyla ufak bir iğne anlamına geliyor."

Jeffreys başını iki yana salladı. "Yanlış düşünüyorsunuz. İkiyüz yirmi milyon insan arasında on insansı."

"Farketmez," dedi Bilim'den Amberley. "Bir insansının görüntüsünün insanınkinden ayırdedilip edilemeyeceğini bilmiyoruz. Büyük olasılıkla bu imkansız." Lynn'e dönüp baktı. Diğerleri de öyle.

Lynn ağır ağır konuştu. "Biz Cheyenne'de günışığında insan sanılabilecek bir robot yapamadık."

"Ama Onlar yapabiliyor," dedi Güvenlik'ten Macalaster, "ve yalnızca fiziksel olarak değil. Bundan eminiz. Mentalik prosedürlerin beynin mikro-elektronik kalıbını çözümleyip robotun pozitronik veriyollarında odaklayacak noktaya kadar ilerletmişler."

Lynn dik dik baktı. "Onlar'ın bir insanın kişiliği ve hafızası ile birlikte tam bir kopyasını üretebileceklerini mi ima ediyorsun?"

"Öyle."

"Belli insanlarınkini?"

"Bu doğru."

"Bu da Ajan Breckenridge'in bulgularına mı dayanıyor?"

"Evet. Kanıt tartışma götürmez."

Lynn bir an için düşünceli düşünceli başını eğdi. "Öyleyse Birleşik Devletler'de on kişi var ki, insan değil ama birer insansı," dedi sonra. "Ama Onlar'ın orijinalleri ele geçirebilmiş olmaları gerekiyor. Asyalılar olamaz, zira onları farketmek kolay olur. Bu durumda Doğu Avrupalılar olmaları gerek. Peki bu ülkeye nasıl sokulmuş olabilirler? Tüm dünyadaki sınır boyunca radar şebekesi bu kadar sıkıyken Onlar nasıl olup da bi-

zim bilgimiz olmadan, insan veya insansı herhangi bir kişiyi içeri sokabilirler?"

Güvenlik'ten Macalaster, "Bu yapılabilir," dedi. "Sınırdan bazı yasal geçişler var. İşadamları, pilotlar, hatta turistler. Tabii her iki tarafça da izleniyorlar. Yine de aralarından on adedi kaçırılıp insansılar için model olarak kullanılmış olabilir. Sonra da bu insansılar onların yerine geri gönderilmiştir. Bu tür bir yer değiştirmeyi beklemiyor olduğumuzdan, atlamışızdır. Eğer zaten baştan Amerikalılar kullanılmışsa, bu ülkeye girmekte hiç zorluk çekmemişlerdir. Bu kadar basit."

"Ve dostlarıyla aileleri bile aradaki farkı anlamayacak, öyle mi?"

"Öyle kabul etmemiz gerekiyor. İnanın bana, ani unutkanlık atakları veya kişilikte sorunlu değişikliklere işaret edebilecek her raporu bekler durumdayız. Şimdiye kadar binlercesini kontrol ettik bile."

Bilim'den Amberley parmak uçlarına bakarak konuştu. "Sıradan kontrollerin yeterli olmayacağını düşünüyorum. Asıl atak Robotik Bürosundan gelmeli, ve ben bu büronun şefine güveniyorum."

Bir kere daha gözler keskin biçimde, beklentiyle Lynn'e döndü.

Lynn tatsız duyguların yükseldiğini hissetti. Ona sanki bütün bu konferansın nedeni ve amacı buymuş gibi geliyordu. Burada daha önce zaten konuşulmuş olmayan hiçbir şey söylenmemişti. Bundan emindi. Sorunun hiçbir çözümü yoktu, önerilebilecek hiçbirşey görünmüyordu ufukta. Bu sadece kayıtlara geçilsin diye hazırlanmış bir düzenekti; yenilgiden fazlasıyla korkan, ve bunun sorumluluğunun açıkça ve şüpheye yer bırakmayacak biçimde başkasına yıkılmasını isteyenlerin kurduğu bir düzenek.

Yine de haklılık payı yok değildi. Bizim başarısız kaldığımız alan robotikti: Ve Lynn sadece Lynn değildi. O Robotik'ten Lynn'di, ve sorumluluk onun olmalıydı.

"Elimden geleni yapacağım," dedi.

Geceyi uyanık geçirdi, ve ertesi sabah Başkanlık Asistanı Jeffreys'den yeni bir randevu ister ve alırken, hem vücudunda, hem de ruhunda bir bezginlik hissediyordu. Breckenridge oradaydı, ve Lynn özel bir görüşmeyi tercih edeceği halde, olayın doğal yönünü de görebiliyordu. Breckenridge'in başarılı İstihbarat çalışmasının sonucu olarak hükümet içinde büyük nüfuz kazandığı ortadaydı. Eh, neden olmasın?

"Efendim," dedi Lynn, "Yararsız hareketlerle düşmanın tuzağına girmekte olabileceğimizi düşünüyorum."

"Nasıl oluyor bu?"

"Eminim ki ara sıra halk ne kadar sabırsızlansa da, ve kanun yapıcılar konuşmayı ne kadar yerinde bulsalar da, hükümet sonunda dünya dengesinin yararlı olduğuna karar veriyor. Bu karara Onlar da ulaşıyor olmalı. On insansı ve bir TK bombası, dengeyi kırmak için oldukça anlamsız bir yol."

"Onbeş milyon insanın yok edilmesine anlamsız denemez."

"Dünyasal güç açısından bu böyle. Bununla moralimiz teslim olmamızı sağlayacak kadar bozulamaz, ya da bizi savaşı kazanamayacağımıza ikna edecek ölçüde sakatlayamazlar. Sadece her iki tarafın da bunca zamandır başarıyla kaçındığı türden, bildiğimiz gezegensel ölüm savaşı çıkabilir. Ve Onlar'ın bütün elde edebildiği, bizi bir kent eksiğimizle savaşa zorlamak olur. Bu yeterli değil."

"Peki ne düşünüyorsunuz?" dedi Jeffreys soğuk soğuk. "Ülkemize on insansı sokmadıklarını mı? Bir araya gelmek için bekleyen bir TK bombası olmadığını mı?"

"O şeylerin burada olduklarını kabul ediyorum, ama belki bu sadece kış ortasında bomba çılgınlığından daha büyük bir neden içindir."

"Örneğin?"

"Belki de insansıların bir araya gelmesiyle oluşacak fiziksel hasar başımıza gelebilecek en kötü şey değildir. Ya onların sadece burada olmalarının getireceği moral ve entellektüel hasar? Ajan Breckenridge'e saygım sonsuz, ancak ya Onlar bizim insansılar konusunu ortaya çıkarmamızı özellikle *ayarladılarsa*; ya insansıların bir araya gelmesi söz konusu değilse, ve asıl yapmaları gereken yalnızca ayrı kalıp bizim için endişelenecek birşey oluşturmaksa?"

"Neden?"

"Bana şunu söyleyin. İnsansılara karşı şimdiye kadar hangi önlemler alındı? Herhalde Güvenlik şimdiye kadar sınırdan geçmiş, ya da kaçırılmanın mümkün olabileceği kadar yaklaşmış tüm vatandaşların dosyalarını tarıyordur. Macalaster'in dün söylediklerinden bildiğim kadarıyla, şüpheli psikiyatrik vakaları takip ettiklerini biliyorum. Başka?"

"Küçük X-ışını cihazları büyük kentlerde anahtar bölgelere yerleştiriliyor," dedi Jeffreys. "Örneğin toplu stadyumlara—"

"On insansının bir futbol oyununun ya da hava-polosu maçının yüzbin seyircisi arasına karışabileceği yerler mi?"

"Kesinlikle."

"Ve konser salonlarıyla kiliseler?"

"Bir yerden başlamak zorundayız. Hepsini aynı anda halledemeyiz."

"Özellikle panik yaratmaktan kaçınılması gerekiyorken," dedi Lynn. "Öyle değil mi? Halkın herhangi bilinmedik anda, bilinmedik bir kentin ve içindeki insanların bir anda yok oluvereceklerini anlaması hiç iyi olmaz."

"Sanırım bu ortada. Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?"

Lynn enerjik bir sesle yanıtladı. "Demek istediğim, milli kaynaklarımızın giderek büyüyen bir kısmının tamamiyle, Amberley'nin fena halde büyük bir samanlıkta fazlasıyla ufak bir iğne aramak dediği pis bir problem için seferber edileceği. Biz çılgın gibi kendi kuyruğumuzu kovalayıp dururken, Onlar araştırmalarında bizim artık yakalayamayacağımızı farkedeceğimiz bir noktaya gelecekler; misilleme için parmağımızı bile şıklatma şansı bulamadan teslim olmak zorunda kalacağımız bir noktaya.

"Bir de şunu düşünün ki, aldığımız önlemlerle ilgilenmek için gittikçe daha çok insan devreye girecek, ve bu haber gittikçe daha çok sızıp yayılacak, gittikçe daha çok insan ne yaptığımızı tahmin edebilmeye başlayacak. Ya sonra? Panik bize herhangi bir TK bombasından daha fazla zarar verebilir."

Başkanlık Asistanı iyice rahatsız olmuştu. "Tanrı aşkına be adam, peki öyleyse ne yapmamızı öneriyorsun?"

"Hiçbir şey," dedi Lynn. "Blöflerini görün. Şimdiye kadar yaşadığımız gibi yaşayın ve Onlar'ın tek bombalık avantaj uğruna dengeyi kırmaya cesaret edemeyeceklerine dair kumar oynayın."

"İmkanı yok!" dedi Jeffreys. "Tamamiyle imkansız. Bizim taraftaki herkesin esenliği büyük ölçüde benim elimde, ve hiçbir şey yapmamak, yapamayacağım tek şey. Belki de spor stadyumlarına X-ışını makineleri koymak gerçekten de fazla etkili olamayacak yüzeysel bir önlemdir, o konuda sana katılıyorum, ama yine de yapılması gerekiyor ki daha sonra insanlar, adamsendeciliği benimseten cinfikirce bir mantık dizisi adına ülkemizi ihmal ettiğimiz şeklinde tatsız bir düşünceye kapılmasınlar. Aslında karşı hamlemiz gerçekten de aktif olacak."

"Nasıl yani?"

Başkanlık Asistanı Jeffreys, Breckenridge'e baktı. O ana kadar sessiz sakin kalmış olan genç Güvenlik memuru konuştu. "Denge çoktan kırılmışken, dengede gelecekte olası bir kırılmadan bahsetmenin hiçbir anlamı yok. Bu insansıların patlayıp patlamamaları önemli değil. Belki de dediğiniz gibi, *gerçekten de* bizi oyalayacak birer yemdirler. Ama robotikte çeyrek yüzyıl geri kaldığımız gerçeği hâlâ ortada, ve bu ölümcül olabilir. Eğer gerçekten savaş başlarsa, robotikte ortaya bizi şaşırtacak daha başka hangi ilerlemeler çıkacak? Tek yanıt, tüm gücümüzü derhal, *hemen şimdi*, robotik araştırmaları üzerine acil bir programa yöneltmek, ve ilk sorun da insansıları bulmak olacak. Buna ister bir robotik alıştırması deyin, ister onbeş milyon erkek, kadın ve çocuğun ölümünün engellenmesi adını verin."

Lynn başını umutsuzca iki yana salladı. "Bunu *yapamazsınız*. Kendi ayağınızla tuzaklarına girmiş olursunuz. Onlar bizim tek bir çıkmaz sokağa saptırılmamızı istiyorlar, ve bu arada kendileri tüm diğer yönlerde ilerlemekte özgür kalacaklar."

"Bu senin tahminin," dedi Jeffreys sabırsızca. 'Breckenridge önerilerini bazı kanallardan geçirdi, ve hükümet de onu destekliyor. İşe bir tüm-Bilim konferansıyla başlayacağız."

"Tüm-Bilim mi?"

"Doğal bilimlerin her dalındaki tüm önemli bilimcilerinin listesini yaptık," dedi Breckenridge. "Hepsi Cheyenne'de olacak. Gündemde tek bir konu olacak: Robotiğin ilerletilmesi. Bunun altındaki başlıca özel altbaşlık: Beyin korteksinin elektromanyetik alanlarına, protoplazmik insan beyni ve pozitronik insansı beyni arasında ayrım yapabilecek kadar duyarlı bir alıcı aygıtın geliştirilmesi olacak."

"Sizin konferansı üstlenmeyi isteyeceğinizi ummuştuk," dedi Jeffreys.

"Bu konuda bana danışılmadı."

"Zamanımızın çok az olduğu barizdi, efendim. Sorumluluğu almayı kabul ediyor musunuz?"

Lynn bir an için gülümsedi. Yine sorumluluk söz konusuydu. Sorumluluk açıkça Robotik'ten Lynn'e ait olmalıydı. İçinde işi asıl yürütenin Breckenridge olacağına dair bir his vardı. Ama ne yapabilirdi ki?

"Kabul ediyorum," dedi.

Breckenridge ve Lynn birlikte Cheyenne'e döndüler, ve o akşam Laszlo, Lynn önlerindeki günlerde olacakları anlatırken, somurtkan bir güvensizlikle dinledi.

"Sen yokken, Şef," dedi Laszlo, "insansı yapıda beş deneysel modeli test prosedüründen geçirme işlemine başladım. Adamlarımız günde oniki saat, örtüşen üç vardiya halinde çalışıyor. Bir konferans hazırlamak zorunda kalırsak, başımızın kalabalığından ve bürokrasiden başka herşey askıda kalacak. Çalışmalar duracak."

Breckenridge, "Bu sadece geçici bir durum," dedi. "Kaybettiğinizden daha fazlasını kazanacaksınız."

Laszlo kaşlarını çattı. "Ortalıkta dolaşan bir avuç astrofizikçi ve jeokimyagerin robotiğin ilerlemesine zerre kadar katkısı olmayacak."

"Başka alanlardan uzmanların fikirleri yararlı olabilir."

"Emin misiniz? Beyin dalgalarını saptamanın bir yolu olduğunu nereden biliyoruz? Ya da, bunu yapabilsek bile, dalga paterniyle insan ve insansıyı ayırdedecek bir yol olduğunu? Bu projeyi kim başlattı ki?"

"Ben," dedi Breckenridge.

"*Siz* mi? Siz bir robotikçi misiniz?"

Genç Güvenlik ajanı sakin sakin, "Robotik üzerinde çalışmıştım," dedi.

"Bu aynı şey değil."

"Elimden Rus robotiğiyle ilgili yazılı materyal geçti- Rus dilinde. Burada elinizde olan herşeyden çok daha ileri düzeyde, çok gizli kategorideydiler."

Lynn hüzünle konuştu. "İşte bununla bizi yakalıyor, Laszlo."

Breckenridge devam etti. "Özellikle bu yönde araştırma önermemin temelinde o materyalin içeriği yatıyor. Sırf belli bir insan beyninin elektromanyetik kalıbını belli bir pozitronik beyne kaydetmekle tam ve mükemmel bir kopya yaratılamayacağından yeterince kesin biçimde emin olunabilir. Herşeyden önce, insan kafatası boyutlarında bır yere sığacak kadar küçük bir pozitronik bir beynin en karmaşığı bile, insan beyninden yüzlerce kere daha basit kalır. Bu yüzden tüm ince ayrıntıları bünyesine alamaz, ve bu durumdan yararlanmanın bir yolu olmak zorunda."

Laszlo istemese de etkilenmiş görünüyordu, ve Lynn sert sert gülümsüyordu. Breckenridge'e ve robotik dışı uzmanlığı olan birkaç yüz bilimcinin yapacağı gereksiz işgale bozulmak oldukça kolaydı, ama problem de ilgi uyandırıcı birşeydi doğrusu. Hiç değilse böyle bir teselli vardı işte.

Fikir aklına sessizce geliverdi.

Lynn, sadece ünvandan ibaret kalan bir yöneticilik pozisyonuyla, ofisinde tek başına oturmaktan başka yapması gereken hiçbir şey olmadığını farketmişti. Belki de işe yarayan buydu. Durum ona düşünecek, gözünde dünyanın yarısının yaratıcı bilimcilerinin Cheyenne'de toplanmasını canlandıracak zamanı tanımıştı.

Hazırlığın detaylarıyla sakin ve etkili bir biçimde ilgilenen kişi Breckenridge idi. Adamın "Haydi bir araya gelelim, ve Onlar'ın canına okuyalım," deyiş biçiminde bir tür kendine güven vardı sanki.

Bir araya gelelim.

Fikir Lynn'in aklına öyle sessizce geldi ki, o sırada Lynn'i izleyen biri olsa adamın gözlerinin yavaşça, iki kere kırpıldığını görebilirdi- ama kesinlikle daha fazlasını değil.

Bir yandan tüm bu şartlar altında çıldırmasının çok normal olacağını düşünürken, acilen kendini soyutlayıp sakin kalabilmeyi başararak, yapması gerekeni gerçekleştirdi.

Breckenridge'i geçici olarak tahsis edilmiş odasında arayıp buldu. Breckenridge yalnızdı, ve kaşları da çatıktı. "Bir terslik mi var, efendim?"

Lynn bezgince yanıtladı. "Herşey gayet düzgün, sanırım. Askeri mahkemeye başvurdum."

"Ne!"

"Bölüm şefi olarak durumun gerektirdiğini düşünüyorsam bunu yapabilirim. Böyle zamanlarda bölümümün diktatörü olabilirim. Merkezden uzaklaşmanın güzellikleri hanesine bir puan daha."

Breckenridge öne doğru bir adım attı. "Bu emri derhal iptal edeceksiniz. Washington bunu duyduğu zaman mahvolacaksınız."

"Ben zaten mahvolmuş durumdayım. Amerikan tarihinin en önemli kötü adamı rolüne itildiğimi anlamadığımı mı düşünüyorsunuz? Onlar'ın dengeyi kırmasına izin veren adam rolüne? Kaybedecek hiçbir şeyim yok- ve belki kazanacak çok şeyim var."

Hafifçe vahşileşmiş bir kahkaha attı. "Robotik Bölümü nasıl da muhteşem bir hedef olacak, değil mi Breckenridge? Bir mikrosaniyede üçyüz mil karelik alanı havaya uçurabilen bir TK bombasıyla yalnızca birkaç bin kişi öldürülecek. Ama onların beşyüzü bizim en büyük bilimcilerimiz olacak. Kendimizi bir savaşı beynimiz uçurulmuş bir halde yürütmek gibi garip bir pozisyonda bulacağız, ya da teslim olacağız. Sanırım teslim olurduk."

"Ama bu imkansız. Lynn, beni duyuyor musunuz? Anlıyor musunuz? Insansılar güvenlik önlemlerimizi nasıl geçebileceklerdi? Nasıl bir araya gelebilirlerdi ki?"

"Ama bir araya *geliyorlar* işte! Bunu yapmalarına biz yardımcı oluyoruz. Bunu yapmalarını biz emrediyoruz. Bilimcilerimiz diğer tarafı ziyaret ediyorlar, Breckenridge. Düzenli olarak Onlar'a gidip geliyorlar. Robotikten kimsenin bunu yapmamasının ne kadar garip olduğunu sen kendin vurgulamıştın. Eh, o bilimcilerden on tanesi hâlâ orada, ve onların yerine on insansı Cheyenne'de toplanacak."

"Bu gülünç bir tahmin."

"Bence bu iyi bir tahmin, Breckenridge. Ama biz insansıların Amerika'da olduğunu bilip de ilk iş olarak konferansı düzenlemeseydik işe yaramazdı. Senin insansılarla ilgili haberi getirmen, *artı* konferansı önermen, *artı* gündemi belirlemen, *artı* gösteriyi yürütüyor olman, *artı* tam olarak hangi bilimcilerin davet edildiğini biliyor olman ne kadar da büyük tesadüfler böyle. Doğru on kişiyi listeye dahil ettiğinden emin misin?"

Breckenridge tepkisel bir öfkeyle "Dr.Lynn!" diye bağırdı. İleriye doğru atılmak için pozisyon aldı.

"Kıpırdama," dedi Lynn. "Bir patlatıcı silahım var. Şimdi bilimcilerin birer birer buraya gelmelerini bekleyeceğiz. Onları birer birer X-ışınından geçireceğiz. Birer birer radyoaktivite açısından gözlemleyeceğiz. Kontrolden geçmeden hiçbir çifti bir araya gelmeyecek, ve beşyüzünün hepsi de temizse, sana patlatıcı silahımı verip teslim olacağım. Ancak on insansıyı bulabileceğimizi de düşünüyorum. Otur, Breckenridge."

Her ikisi de oturdu.

"Bekleyeceğiz," dedi Lynn. "Ben yorulduğumda yerime Laszlo gelecek. Bekleyeceğiz."

Buenos Aires Yüksek Araştırma Enstitüsünden Profesör Manuelo Jiminez, içinde yolculuk ettiği stratosferik jet Amazon Vadisinden üç mil yüksekteyken patladı. Basit bir kimyasal patlamaydı, ama uçağı yok etmeye yetmişti.

M.I.T.'den Dr.Herman Liebowitz bir tek-raylının içindeyken patladı, yirmi kişiyi öldürdü, yüz kişiyi de yaraladı.

Aynı şekilde, Montreal L'Institut Nucleonique'den Dr.Auguste Marin ve yedi kişi daha, Cheyenne'e geliş yolculuklarının değişik noktalarında öldüler.

Laszlo olayın ilk haberiyle, yüzü solmuş ve kekeler bir halde hızla içeriye daldı. Lynn Breckenridge'in karşısına elinde patlatıcı silahla geçip oturalı beri sadece iki saat geçmişti.

"Aklınızı kaçırdığınızı düşünmüştüm, Şef," dedi Laszlo, "ama siz haklıydınız. Onlar insansıların *ta kendisiydi*. Öyle olmaları *şart*." Dönüp nefret dolu gözlerini Breckenridge'e dikti. "Ama uyarılmışlardı. Onları *bu adam* uyardı, ve şimdi hiçbiri çalışır durumda kalmayacak. Geriye araştıracak bir teki bile kalmayacak."

"Tanrım!" diye bağırdı Lynn, ve patlatıcısını çılgınca bir aceleyle Breckenridge'e doğru çevirip ateş etti. Güvenlik adamının boynu kayboldu; gövdesi devrildi; başı düştü, gürültüyle yere çarptı ve eğrilmiş biçimde yuvarlandı.

Lynn inledi. "Bunu anlamamıştım, onun bir hain olduğunu düşünmüştüm. Daha fazlasını değil."

Ve Laszlo hareketsizce dikiliyordu. Ağzı açıktı, ancak o an için konuşma yetisinden yoksundu.

Lynn çılgın gibi açıkladı. "Elbette, uyardı onları. Ama eğer içsel bir radyo vericisiyle donatılmadıysa, o sandalyede otururken bunu nasıl yapabilirdi? Göremiyor musun? Breckenridge Moskova'da bulunmuştu. Gerçek Breckenridge hâlâ orada. Aman Tanrım, onlardan *onbir* tane vardı."

Laszlo boğuk bir gıcırtı sesi çıkarmayı başardı. "Peki *o* niye patlamadı?"

"Sanırım oyalanıyordu, diğerlerinin mesajını alıp güvenli biçimde yok olduklarından emin olmak için. Tanrım, Tanrım, sen haberi getirip de ben gerçeği kavradığımda yeterince hızlı ateş edemedim. Tanrı bilir ondan kaç kısacık saniyelik süre önce davranmışımdır."

Laszlo sarsılmışçasına konuştu. "Hiç değilse elimizde inceleyecek bir tane olacak." Eğildi ve başsız vücudun boyun kısmındaki parçalanmış kalıntılardan sızan yapışkan sıvıya parmaklarını sürdü.

Kan değildi bu. Yüksek gradlı makine yağıydı.

Susan Calvin

Herşeye rağmen benim ilgimi en çok çeken kısa robot öyküleri, sıradışı robopsikolog Dr.Susan Calvin ile ilgili olanlardı. Bir "robopsikolog", psikolog olan bir robot değil, aynı zamanda robotikçi olan bir psikolog anlamına gelir. Ne yazık ki anlamı belirgin olmayan bir isim bu, ama yine de onunla idare etmek zorundayım.

Zaman geçtikçe Dr.Calvin'e aşık oldum. Sert mizaçlı bir yaratık olduğu doğruydu -popüler robot kavramına pozitronik yaratıklarımın her birinden daha yakındı- ama yine de onu seviyordum.

"Ben, Robot"un öykülerini birbirine ören merkez bağlantı görevini yerine getiren oydu, ve öykülerin dördünde başrolü oynadı. Dahası, "Ben, Robot" yayınlandıktan sonra (ve kitapta Dr.Calvin in ileri yaşta vefat ettiğine dair kısa bir not içeren bir giriş olduğu halde,) onu geri getirmekten kendimi alamadım. Onunla ilgili dört öykü daha yazdım.

Bunlardan birinde, sevgili Susan yalnızca kısa bir sahne için beliriyordu. Bu öykü, Amazing Stories'in Nisan 1951 sayısında yayınlanan "Memnuniyetiniz Garantilidir" idi.

Bu öyküyle ilgili ilginç bir nokta, okurlardan gelen normalin çok üzeri sayıdaki mektuptu. Neredeyse hepsi genç bayanlardı, ve neredeyse hepsi pek arzulu bi-

çimde Tony'den bahsediyordu- adeta onun nerede bu-
lunabileceğini bildiğimi düşünür gibiydiler.

Bundan hiçbir ahlaki (ya da gayri ahlaki) sonuç çı-
karmaya çalışmayacağım.

MEMNUNİYETİNİZ GARANTİLİDİR

Tony uzun boyluydu, ve değişmez ifadeli yüzünün her hattına çizilmiş inanılmaz ölçüde aristokratça havasıyla, son derece yakışıklıydı. Claire Belmont ise, bir dehşet ve umutsuzluk karışımıyla onu kapının aralığından süzmekteydi.

"Yapamam, Larry. Onu kesinlikle bu evde tutamam." Paralize olmuş beyniyle, ateşlenmişçesine, daha etkili bir ifade biçimi arıyordu; mantıklı ve işleri yoluna sokacak bir biçimdi aradığı belliydi, ama sonuçta yalnızca kendini tekrarlamayı başarabildi.

"Şey, yapamam işte!"

Larry Belmont karısını soğuk bakışlarla süzmekteydi. Bunu yaparken gözlerinde, Claire'in kendi yetersizliğinin aynasıymış gibi hissettiği ve görmekten hiç hoşlanmadığı o sabırsızlık kıvılcımı belirmişti. "Bunun için söz verdik, Claire," dedi. "Ve şimdi senin vazgeçmene izin veremem. Şirket beni bu konu üzerine Washington'a gönderiyor, ve bu büyük olasılıkla terfi etmem anlamına gelecek. Bu son derece güvenli, ve sen de bunu biliyorsun. İtirazının nedeni nedir?"

Kadın umutsuzca kaşlarını çattı. "O şey içime ürperti veriyor. Ona dayanamam."

"O neredeyse senin veya benim kadar insan. Bu yüzden saçmalamaktan vazgeç. Haydi, çık oraya."

Eli Claire'in belindeydi ve itiyordu; ve kadın kendini titrer bir halde kendi oturma odasında buldu. *O şey*

oradaydı, ona kesin bir nezaketle bakıyordu, sanki gelecek üç hafta boyunca ev sahibesi olacak kişiyi değerlendirir gibiydi. Dr.Susan Calvin de orada, dudakları incelmişçesine, dalgınca ve dimdik oturmaktaydı. Makinelerle fazlasıyla uzun zamandır çalışmaktan adeta kanına çeliğin bir kısmı karışmış birinin soğuk, uzak bakışları vardı onda.

Claire gıcırtıya benzer bir sesle "Merhaba," diyerek oradakilere genel ve etkisiz bir selam verdi.

Ancak Larry sahte bir neşeyle durumu kurtarmakla meşguldü. "İşte, Claire, seni Tony ile tanıştırmak istiyorum, esaslı biridir. Tony, dostum, bu benim eşim, Claire." Larry'nin eli Tony'nin omuzu üzerinde bir sempati ifadesiyle gidip geldi, ama Tony elin dokunuşu altında tepkisiz ve ifadesiz kaldı.

"Memnun oldum, Bayan Belmont," dedi Tony.

Ve Claire Tony'nin sesini duyar duymaz zıpladı. Derin ve yumuşak bir sesti, ve tıpkı başındaki saçlar ya da yüzünün cildi gibi pürüzsüzdü.

Kadın kendini durduramadan, "Ah, Tanrım- konuşuyorsun," deyiverdi.

"Neden olmasın? Bunu yapmayacağımı mı düşünüyordunuz?"

Ama Claire yalnızca zayıfça gülümsemeyi başarabildi. Ne beklediğinden kendisi de emin değildi. Gözlerini öteye çevirdi, sonra Tony'i görüş alanının köşesinden görecek kadar izin verdi kendine. Tony'nin saçı düzgün ve siyahtı, parlatılmış plastik gibi- yoksa gerçekten ayrı saç tellerinden mi oluşuyordu? Peki ya elleri ve yüzündeki düzgün, buğday cilt, resmi dikimli elbisesinin kapattığı yerlerde de devam ediyor muydu?

Konuya duyduğu sarsıcı merakın içinde kaybolmuştu ki, Dr.Calvin'in düz, duygusallıktan arınmış sesini algılamak üzere düşüncelerini düzene sokmak zorunda kaldı.

"Bayan Belmont, umarım bu deneyin önemini takdir ediyorsunuzdur. Kocanız size arka planın bir kısmını anlattığını söyledi bana. Ben de Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nin kıdemli psikoloğu olarak, biraz daha açıklama yapmak istiyorum.

"Tony bir robottur. Şirket dosyalarındaki asıl ismi TN-3'tür, ancak Tony ismine de yanıt verir. Mekanik bir canavar olmadığı gibi, elli yıl önce Ikinci Dünya Savaşı sırasında üretilen türden basit bir hesap makinesi de değildir. Neredeyse bizimkiler kadar karmaşık bir yapay beyni vardır. Bu atomik ölçülerdeki muazzam bir telefon santrali gibidir, öyle ki olasılık dahilindeki milyarlarca "telefon bağlantısı", bir kafatasının içine girecek büyüklükteki yapıya sığdırılabilir.

"Bu tür beyinler her model robot için özel olarak üretilir. Her biri önceden hesaplanmış birtakım bağlantıları içerdiğinden, her robot daha başlangıçta İngiliz dilini, ve işlevini yerine getirmesi için gerekecek olan her şeyin yeterli miktarını bilmektedir.

"Şimdiye kadar B.D. Robot Şirketi üretimsel aktivitesini, insan işgücünün verimsiz olduğu yerlerde kullanılacak endüstriyel modellerle sınırlamıştı- örneğin derin madenlerde, ya da sualtı çalışmalarında. Ancak artık kentlere ve evlere girmek istiyoruz. Bunu yapabilmek için, sıradan erkek ve kadınları bu robotları korku duymadan kabullenmeye ikna etmek zorundayız. Korkulacak hiçbir şey olmadığını anlamalısınız."

"Gerçekten de yok, Claire," dedi Larry, gayretlendiren bir tonla araya girerek. "Bu konuda bana güven.

Herhangi bir zarar vermesi imkansız. Yoksa onu seninle bırakmayacağımı biliyorsun."

Claire Tony'ye çabucak, kaçamak bir bakış attı ve sesini alçaltarak sordu. "Ya onu kızdırırsam?"

"Fısıldamanıza gerek yok," dedi Dr.Calvin sakin sakin. "O size *kızamaz,* sevgili bayan. Beyninin santral bağlantılarının önceden hazırlanmış olduklarını size söylemiştim. Eh, bu bağlantıların en önemlisi bizim 'Robotiğin Birinci Yasası' olarak adlandırdığımız şeydir, ve bu da basitçe şudur: 'Bir robot bir insana zarar veremez, ya da hareketsiz kalarak insanın zarar görmesine meydan veremez.' Bütün robotlar bu şekilde üretilir. Hiçbir robot, hiçbir insana, hiçbir şekilde zarar vermeye zorlanamaz. İşte bu durumda, kocanız hükümet gözetimli kanuni testler için gerekli düzenlemeleri yapmak üzere Washington'dayken, size ve Tony'ye bizim için rehberlik edecek öncül bir deney olarak ihtiyacımız var."

"Yani bütün bunların kanuni olmadığını mı söylüyorsunuz?"

Larry boğazını temizledi. "Henüz değil, ama bu önemli değil. Tony evden çıkmayacak, ve onu kimsenin görmesine izin vermemelisin. Hepsi bu.... Ve, Claire, ben de seninle kalırdım, ama robotlar hakkında çok fazla şey biliyorum. Halbuki en uç noktadaki koşulları sağlayabilmemiz için tamamiyle deneyimsiz bir test elemanına ihtiyacımız var. Bu gerekli."

"Ah, pekala," diye mırıldandı Claire. Sonra aklına bir soru takıldı. "İyi ama, o ne iş yapar?"

"Ev işi," dedi Dr.Calvin kısaca.

Ayrılmak üzere kalktı, ve onu ön kapıya kadar geçiren Larry oldu. Claire sıkıntı içinde arkada kalmıştı. Şöminenin üzerindeki aynada kendi görüntüsünü yaka-

ladı, ve aceleyle bakışlarını öteye çevirdi. Kendi ufak, faremsi çehresinden ve soluk, hayal gücünden yoksun saçından fazlasıyla bıkmıştı. Sonra Tony'nin ona bakan gözlerini yakaladı, ve neredeyse gülümseyecekti ki...

Onun yalnızca bir makine olduğunu anımsayıverdi.

Larry Belmont, Gladys Claffern'i bir an için gördüğünde havaalanına doğru gitmekteydi. Claffern sanki hep bir an için görülmek üzere yaratılmış bir kadın tipiydi... Mükemmel ve kesin biçimde bakımlı; giyimi özenli bir göz ve elden çıkma; uzunca bakılmak için fazla ışık saçan biriydi.

Onden gelen küçük gülümseme ve kadının peşinden giden hafif parfüm, çağrıda bulunan bir çift parmaktı sanki. Larry adımlarının yavaşladığını hissetti; şapkasına dokundu, ve sonra aceleyle yoluna devam etti.

Her zamanki gibi o belli belirsiz öfkeyi hissetti. Keşke Claire kendi yolunu Claffern stili yönüne çevirebilseydi, ne kadar da büyük yardımı olurdu. Ama ne yararı vardı ki?

Claire! Gladys ile yüz yüze geldiği birkaç seferde, küçük budalanın dili tutuluvermişti. Larry hiçbir hayale kapılmıyordu. Tony'nin test edilmesi işi Larry için büyük fırsattı, ve iş Claire'in ellerindeydi. Halbuki Gladys Claffern gibi birinin ellerinde çok daha güvencede olurdu.

İkinci günün sabahı Claire, yatak odasının kapısındaki hafif bir tıklamanın sesiyle uyandı. Aklı karıştı, sonra da buz kesiverdi. İlk gün Tony'den uzak durmuş, onunla karşılaştığında zayıf bir gülümseme ve sözcüksüz bir özür dileme sesiyle yanından geçivermişti.

"Sen misin- Tony?"

"Evet, Bayan Belmont. Girebilir miyim?"

Evet demiş olmalıydı, zira Tony oldukça ani ve sessiz biçimde odanın içinde belirivermişti. Taşıdığı tepsiyi Claire'in gözleri ve burnu aynı anda farketti.

"Kahvaltı mı?" dedi.

"Arzu ederseniz."

Reddetmeye cesaret edemezdi, ve o yüzden kendini yavaşça oturur pozisyona getirerek tepsiyi aldı: kaynamış yumurtalar, tereyağlı ekmek, kahve.

"Şeker ve kremayı ayrıca getirdim," dedi Tony. "Zamanla tercihinizi öğreneceğimi umuyorum, bu konuda ve başkalarında."

Claire bekledi.

Orada dimdik ve metal bir cetvel gibi, uysalca dikilen Tony, bir süre sonra sordu. "Yemeğinizi yerken yalnız kalmayı tercih eder miydiniz?"

"Evet.... Yani, eğer sence sakıncası yoksa."

"Daha sonra giyinmek için yardım ister misiniz?"

"Aman Tanrım, hayır!" Deli gibi örtüye sarıldı, öyle ki kahve felaketin eşiğine kadar geldi. Kadın öylece, kaskatı kalakaldı, ve sonra kapı kapanıp Tony'yi görüş menzilinden çıkarınca kendini tekrar geriye bırakıp çaresizce yastığına gömüldü.

Her nasılsa kahvaltısını bitirdi.... O sadece bir makineydi, ve eğer öyle olduğu biraz daha belirgin olsa bu kadar korkutucu olmayacaktı. Ya da yüz ifadesi değişebilseydi. Sanki çivilenmiş gibi, öylece duruyordu halbuki. O koyu renk gözlerin ve düzgün, buğday rengi deri şeyin ardında neler olup bittiğini bilemiyordunuz. Kahve kupasını boşalmış halde tepsiye geri bırakırken, bir an için kupadan hafif bir kastanet sesi geldi.

Sonra kadın kahveye şeker ve krema eklemeyi yine de unuttuğunu farketti. Halbuki sade kahveden epeyce nefret ederdi.

Giyindikten sonra yatak odasından dosdoğru mutfağa yürüdü. Herşeyden önce burası onun eviydi, ve fazla titizlenme huyu olmasa da mutfağının temiz kalmasını isterdi. Tony'nin, başında durması için kendisini beklemiş olması gerekirdi....

Ama kapıdan girdiğinde, sanki fabrikadan taze çıkıp bir dakika önce doğrultulmuşçasına, yepyeni görünen bir mutfak buldu.

Durakladı, baktı, topuklarının üzerinde döndü ve Tony'ye çarpmasına ramak kaldı. Küçük bir çığlık attı.

"Yardımcı olabilir miyim?" diye sordu Tony.

"Tony," dedi Claire, ve beynindeki paniğin sınırlarından öfkeyi sıyırıp attı. "Yürürken biraz ses çıkarmalısın. Peşimde gizlice dolaşmana izin veremem, biliyorsun.... Bu mutfağı kullanmadın mı?"

"Kullandım, Bayan Belmont."

"Öyle görünmüyor."

"Daha sonra temizlik yaptım. Bu normal uygulama değil midir?"

Claire gözlerini kocaman açtı. Sonuçta insan buna ne diyebilirdi ki? Tencerelerin bulunduğu fırın bölmesini açtı, içerideki metalik pırıltıya çabucak, görmeden baktı, ve titreyerek konuştu. "Çok iyi. Oldukça tatmin edici."

Eğer o anda robot sevinseydi; gülümseseydi; ağzının kenarı en hafif biçimde kıvrılsaydı, o zaman Claire ona ısınabileceğini hissediyordu. Ama Tony, istirahatteki bir İngiliz lordu havasında kalarak yanıtladı. "Teşekkür ederim, Bayan Belmont. Oturma odasına gelir miydiniz?"

Claire öyle yaptı, ve olanı hemen farketti. "Mobilyaları mı cilalıyordun?"

"Tatmin edici olmuş mu, Bayan Belmont?"

"Ama ne zaman? Bunu dün yapmadın."

"Dün gece, tabii ki."

"Bütün gece ışıkları mı yaktın?"

"Ah, hayır. Buna gerek yoktu ki. Donatımıma dahil bir morötesi ışık kaynağım var. Morötesinde görebilirim. Ve tabii ki uykuya ihtiyacım yoktur."

Beğeniye ihtiyacı vardı ama. Claire o sırada bunu anladı. Robotun Claire'i memnun ettiğini bilmesi gerekiyordu. Ama kadın kendini robota o zevki vermeye ikna edemedi.

Yalnızca ekşi ekşi, "Senin gibiler sıradan ev çalışanlarımı işsiz bırakacak," diyebildi.

"Dünyada yerine getirebilecekleri çok daha önemli işler var, yeter ki angaryadan kurtarılsınlar. Ne de olsa, Bayan Belmont, benim gibi şeyler üretilebilir. Ama sizinki gibi bir insan beyninin yaratıcılığını ve elastikiyetini taklit edebilecek hiçbir şey yoktur."

Ve robotun yüzünde hiçbir ifade olmadığı halde sesi sıcak bir huşu ve beğeniyle yüklenmişti, öyle ki Claire kızararak mırıldandı. *"Benim* beynim mi! Aman, al senin olsun."

Tony bir parça yaklaşarak konuştu. "Böyle birşey söylemek için mutsuz olmalısınız. Yapabileceğim birşey var mı?"

Bir an için Claire'in gülesi geldi. Bu *gerçekten de* komik bir durumdu. Hareketli bir halı temizleyici, bulaşık yıkayıcı, mobilya cilalayıcı genel kahya, fabrika tezgahından kalkıp karşısına geçmiş- teselli edici ve sırdaş olarak yardım teklif ediyordu.

Yine de kadın birden, kederi ve sesi aniden yükselerek, "Eğer bilmen gerekiyorsa, Bay Belmont benim bir beynim olduğunu düşünmüyor," dedi. "Ve sanırım yok da." Tony'nin önünde ağlayamazdı. Her nedense insan ırkının onurunu, yalnızca yaratılmış olan bu şeye karşı savunması gerektiği duygusuna kapılmıştı.

"Bu son zamanlarda oldu," diye ekledi. "O bir öğrenciyken, henüz yeni başlıyorken sorun değildi. Ama ben büyük bir adamın karısı olamam; ve o da büyük bir adam haline geliyor. Benim bir ev sahibesi olmamı ve onun sosyal yaşama girişini sağlamamı istiyor- şey gibi- ee- G- gıh- Gladys Claffern gibi."

Burnu kızarmıştı. Bakışlarını öteye çevirdi.

Ama Tony onu izlemiyordu. Gözleri odanın içinde gezmekteydi. "Size evi idare etmenizde yardımcı olabilirim."

"Ama bunun bir yararı yok ki," dedi kadın hararetle. "Benim sağlayamayacağım türden bir dokunuş gerekiyor. Ben sadece burayı rahat bir yer yapabilirim; asla Güzel Yuva dergileri için resim çektikleri türden bir ev haline sokamam."

"O tür birşeyi ister miydiniz?"

"Bunun bir yararı olur mu- yani istemenin?"

Tony'nin gözleri dosdoğru ona bakıyordu. "Yardım edebilirim."

"İç dekorasyon hakkında bilgin var mı?"

"İyi bir ev idarecisinin bilmesi gereken birşey mi bu?"

"Ah, evet."

"Öyleyse öğrenecek potansiyelim var demektir. Bana konuyla ilgili kitaplar getirebilir misiniz?"

Böylece birşeyler olmaya başladı.

Claire, rüzgarın uğultulu özgürlüğüne karşı şapkasını kavrayarak, halk kütüphanesinden ev sanatlarıyla ilgili iki koca cilt getirmişti. Tony'nin bunlardan birini açıp sayfalara göz gezdirişini izledi. Robotun parmaklarını ince işe benzer birşey üzerinde titretişine ilk defa tanık olmuştu.

Bunu nasıl yaptıklarını anlamıyorum, diye düşündü, ve ani bir itkiyle robotun eline uzanıp kendine çekti. Tony karşı koymadı, ve inceleme için elini hareketsizce bıraktı.

"Pek ustalıklı," dedi Claire. "Tırnakların bile doğalmış gibi görünüyor."

"Bu özellikle yapılan birşey elbette," dedi Tony. Sonra sohbet havasında devam etti. "Derim esnek bir plastiktendir, ve iskelet yapım hafif bir metal alaşımıdır. Bu sizi eğlendiriyor mu?"

"Oh, hayır." Claire kızaran yüzünü kaldırdı. "Sadece senin adeta için kurcalıyor gibi olmaktan dolayı bir parça utanç duyuyorum. Benim üzerime vazife değil aslında. Sen bana benimkini sormuyorsun."

"Beyin veriyollarım o tür bir merak içermiyor. Ben yalnızca sınırlarım dahilinde çalışabilirim, biliyorsunuz."

Ve izleyen sessizlikte Claire içinde birşeylerin sıkıştığını hissetti. Onun bir makine olduğunu neden unutup duruyordu ki? Bu sefer de bu şey ona gerçeği hatırlatmak durumunda kalmıştı. Bir robotu bile -sırf anlayışlı davrandığı için- eşiti olarak kabullenecek kadar sempatiye aç mı kalmıştı yani?

Tony'nin hâlâ sayfaları çevirmekte olduğunu farketti- neredeyse çaresiz bir hali vardı- ve rahatlatıcı bir üstünlük duygusu içine hızla yayılıverdi. "Okumayı bilmiyorsun, değil mi?"

Tony başını kaldırıp ona baktı; sesi sakin ve sitemsizdi. "Şu anda *okuyorum,* Bayan Belmont."

"Ama—" Kadın anlamsızca bir el hareketiyle kitaba işaret etti.

"Sayfaları tarıyorum, eğer kasdettiğiniz buysa. Benim okuma yeteneğim fotoğrafiktir."

Akşam olmuştu, ve sonunda Claire yatmaya gittiğinde, Tony ikinci ciltte iyiden iyiye ilerlemişti. Orada, karanlıkta, daha doğrusu Claire'in sınırlı gözlerine karanlık gibi görünen ortamda oturmuş okuyordu.

Tam düşünmeyi bırakıp uykuya kaydığı sırada Claire'in aklını karıştıran son düşünce, garip birşeydi. Yine robotun elini hatırlamıştı; elin dokunuşunu. Sıcak ve yumuşaktı, tıpkı bir insanınki gibi.

Fabrika ne kadar da iyi düşünmüş bunu, diye geçirdi içinden, ve yumuşakça uykuya gömüldü.

Ondan sonraki birkaç gün boyunca devamlı kütüphaneye gidip geldi. Tony, dallanıp budaklanarak kendini hızla gösteren çalışma alanlarını belirliyordu. Renk uyumu ve kozmetikler hakkında; doğramacılık ve çeşitli modalar hakkında; sanat ve giyim tarihi hakkında kitaplar vardı.

Tony her kitabın sayfalarını ciddi bakışlı gözlerinin önünde çeviriyor, ve çevirdiği kadar da hızlı okuyordu; unutma yeteneğine sahipmiş gibi bir hali de yoktu.

O hafta sona ermeden önce Claire'in saçını kesmek, onu şekillendirmesi için yeni bir metod tanıtmak, kaş çizgisini bir parça düzeltip pudra ve ruj rengini değiştirtmekte ısrar etmişti.

Claire, kalbi sinirli bir korku içinde atarak onun insana ait olmayan parmaklarının hassas dokunuşları altında yarım saat geçirmiş, sonra da aynaya bakmıştı.

"Yapılabilecek birkaç şey daha var," dedi Tony, "özellikle elbiseler konusunda. Başlangıç olarak bunu nasıl buldunuz?"

Ve Claire yanıt vermemişti, hem de uzunca bir süre için. Aynadaki yabancının kimliğini sindirene ve bütün o güzelliğe karşı duyduğu şaşkınlığın üstesinden gelene dek. Sonra da, gözlerini içini ısıtan görüntüden bir an için bile ayırmadan, boğulurcasına yanıtlamıştı. "Evet, Tony, oldukça iy · yani başlangıç için."

Larry'ye yazdığı mektuplarda bunların hiçbirinden bahsetmedi. Bırak her şeyi bir anda görsün. Ve içinde bir yerlerde, zevkini çıkarmaya hazırlandığı şeyin sadece adamın şaşkınlığı olmadığını seziyordu. Bu bir tür intikam olacaktı.

Bir sabah Tony, "Alışverişe başlama zamanı geldi," dedi, "ve benim evden çıkma iznim yok. Neler almamız gerektiğini tam olarak yazarsam, onları getirmek için size güvenebilir miyim? Perdelere ihtiyacımız var, ve mobilya kumaşına, duvar kağıdına, halılara, boyalara, giysilere- ve birkaç ufak tefek şeye daha."

"Bunların istediğin özelliklere uygun olanlarını hemen bulamazsın," dedi Claire kararsızca.

"Epeyce yakın olanlarını yakalayabilirsiniz, eğer tüm kenti tararsanız ve para sorun değilse." ·

"Ama, Tony, para elbette ki bir sorun."

"Hiç değil. Önce B.D. Robot Şirketi'ne uğrayın. Size bir not yazacağım. Dr.Calvin ile görüşün, ve ona bunun deneyin bir parçası olduğunu söylediğimi iletin."

Dr.Calvin her nasılsa Claire'i o ilk akşam olduğu kadar korkutmadı. Yeni makyajı ve yeni bir şapkayla

artık o eski Claire olamıyordu doğrusu. Psikolog dikkatle dinledi, birkaç soru sordu, başını salladı- ve sonra Claire kendini, Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nin malvarlığına karşılık olarak açılmış sınırsız ödeme hesabı ile donanmış bir halde oradan çıkarken buldu.

Paranın yapabildiği şeyler pek muhteşemdi. Bir mağazanın içeriği olduğu gibi ayaklarına serilmişken, satıcı bayanın kelamı yukarılardan yankılanmıyordu artık; ve bir dekoratörün havaya kalkmış tek kaşı, Jupiter tanrısının fırtınalarına hiç benzemiyordu.

Ve bir seferinde, giyim salonlarının en muhteşemlerinden birindeki Tombul Majesteleri, Claire'in istediği gardrobun tarifine olan horgörüsünü en halis Elliyedinci Sokak Fransızcası aksanlı karşı-bildirimler yoluyla belirtmekte ısrarlı davrandığında, Claire Tony'ye telefon etti ve ahizeyi Mösyö'ye uzattı.

"Sakıncası yoksa" -ses kararlı, ama parmaklar bir parçacık kıvrılarak- "benim- şeyle- yani sekreterimle konuşmanızı rica edeceğim."

Tombiş, bir kolunu ciddi bir ifadeyle arkasına kıvırmış bir halde telefona doğru ilerledi. Ahizeyi iki parmağıyla kaldırıp zarifçe "Evet," dedi. Kısa bir duraklama oldu, bir "Evet," daha geldi, sonra çok daha uzun bir duraklama daha, bir itirazın çabucak sona eren gıcırtılı başlangıcı, bir duraklama daha, pek uysal bir "Evet," ve telefonun ahizesi tekrar yerine yerleşti.

"Eğer Madam benimle gelirlerse," dedi adam incinmiş ve uzak bir sesle, "kendilerinin gereksinimlerini gidermeye çalışacağım."

"Bir saniye lütfen." Claire hızla telefona geri döndü, numarayı tekrar çevirdi. "Merhaba, Tony. Ne söylediği-

ni bilmiyorum, ama işe yaradı. Teşekkürler. Sen çok—

Uygun sözcüğü bulmak için uğraştı, vazgeçti ve sonunda bir küçük ünlem geldi, "-çok -çok hoşsun!"

Telefonu bırakıp geri döndüğünde, ona bakan kişi Gladys Claffern'in ta kendisiydi. Başını bir parça yana eğmiş, hafifçe keyiflenmiş ve hafifçe şaşkınlığa uğramış bir halde ona bakan Gladys Claffern.

"Bayan Belmont?"

Claire'in içi tamamen boşalıverdi- oluverdi işte. Sadece başını sallayabildi- aptal gibi, bir kukla misali.

Gladys belli belirsiz bir küstahlıkla gülümsedi. "Buradan alışveriş yaptığınızı bilmiyordum?" Sanki bu yer, sırf bu yüzden gözünde kesinlikle değer kaybetmiş gibiydi.

"Genelde yapmam," dedi Claire alçakgönüllülükle.

"Ve saçınıza da yeni birşey yaptırmışsınız, değil mi? Oldukça- antika bir sevimliliği var.... Oh, umarım beni bağışlarsınız, ama kocanızın ismi Lawrence değil miydi? Bana onun ismi Lawrence'dı gibi geliyor."

Claire dişlerini sıktı, ama açıklama yapmak zorundaydı. Buna *mecburdu*. "Tony kocamın bir arkadaşı. Bazı şeyleri seçmemde bana yardımcı oluyor."

"Anlıyorum. Ve bu konuda oldukça *hoş* bir tavrı olsa gerek." Kadın gülümseyerek yürüdü, dünyanın aydınlığını ve sıcaklığını da kendiyle birlikte götürüp gitti.

Claire teselli için başvurduğunun Tony olduğu gerçeğini sorgulamadı. On gün onu çekingenlikten kurtarmıştı. Ve robotun önünde ağlayabiliyordu; ağlıyor ve öfkeden köpürüyordu.

"Tam bir b-budala gibiydim," dedi öfkeyle, sırılsıklam olmuş mendilini çekiştirerek. "O kadın beni o hale

sokuyor. Neden olduğunu bilmiyorum. Yapıyor işte. Ben onu- tekmelemeliydim. Onu yere yatırıp üzerinde tepinmeliydim."

"Bir insandan bu kadar nefret edebilir misiniz?" diye sordu Tony, şaşkın bir yumuşaklıkla. "İnsan beyninin bu tarafı benim için kapalı bir bölge."

"Oh, sorun o kadın değil," diye inledi Claire. "Asıl sorun benim sanırım. O benim olmak istediğim herşeyen azından dış görünüş olarak.... Ama olamıyorum."

Tony'nin sesini kulağında güçlü ve alçak bir tonda duydu. "Olabilirsiniz, Bayan Belmont. *Olabilirsiniz.* Daha on günümüz var, ve on gün sonra bu ev artık eskisi gibi olmayacak. Biz de bunu planlamıyor muyduk?"

"Peki bunun bana ne yardımı olacak- yani o kadınla ilgili olarak?"

"Onu buraya davet edin. Onun dostlarını davet edin. Benim- ayrılacağım günden bir önceki akşamı ayarlayın. Bu bir anlamda yeni evin kutlaması da olacak."

"O kadın gelmez ki."

"Evet, gelir. Gülmek için gelecek... ve bunu yapamayacak."

"Gerçekten de öyle mi düşünüyorsun? Oh, Tony, sence gerçekten de bunu yapabilir miyiz?" Tony'nin her iki elini de kendi ellerine almıştı.... Ve sonra, yüzünü öteye doğru çevirerek, "Ama bunun ne yararı olacak ki?" dedi. "Bunu yapan ben olmayacağım; sen olacaksın. Senin sırtından geçinemem."

"Kimse muhteşem bir tekillikte yaşamaz," diye fısıldadı Tony. "Bu bilgi bana verilmiştir. Sizin veya başka herhangi birinin Gladys Claffern'de gördüğü yalnızca Gladys Claffern değildir. O da paranın ve sosyal po-

zisyonun getirdiği her şeyin sırtından geçiniyor. O bunu sorgulamıyor. Siz niye sorgulayasınız?... Ve olaya şu açıdan bakın, Bayan Belmont. Ben emirlere uymak için yapıldım, ama itaatkarlığımın derecesine ben karar veririm. Emirleri cömertçe veya cimrilikle uygulayabilirim. Sizin için cömert davranırım, çünkü siz benim insan tanımı olarak kabul etmek üzere hazırlandığım şeysiniz. Nazik, dost canlısı ve alçakgönüllüsünüz. Tarif ettiğiniz kadarıyla Bayan Claffern öyle değil, ve ona size ettiğim gibi itaat etmezdim. Bu yüzden bütün bunları yapan, Bayan Belmont, ben değil, *sizsiniz.*"

Sonra ellerini kadının ellerinden çekti, ve Claire kimsenin okuyamayacağı o ifadesiz yüze baktı- merak ederek. Birden bire yine korkmuştu, ama bu kez çok farklı bir nedenle.

Endişeyle yutkunarak, Tony'nin ellerinin basıncıyla hâlâ karıncalanmakta olan kendi ellerine baktı. Hayalinde uydurmamıştı; Tony'nin parmakları tam uzaklaşmadan önce onunkileri hafifçe, yumuşakça sıkmıştı.

Hayır!

Robotun parmakları... *Robotun* parmakları....

Kadın banyoya koşup ellerini fırçaladı- körcesine, yararsızca.

Ertesi gün robota bir parça çekingence yaklaştı; dikkatle onu izliyordu; arkadan nelerin gelebileceğini görmeyi bekliyordu- ve bir süre boyunca hiçbir şey olmadı.

Tony çalışmaktaydı. Eğer duvar kağıdı kaplama, ya da çabuk kuruyan duvar boyasını sıvama tekniklerinde herhangi bir zorluk varsa bile, Tony'nin hareketleri bunu göstermiyordu. Elleri kararlılıkla çalışıyordu; parmakları ustalıklı ve kendinden emindi.

Bütün gece çalışıyordu. Claire asla onun gürültüsünü duymuyordu, ama her sabah yeni bir macera gibiydi. Yapılan değişiklikleri sayamıyordu, ve akşama doğru hâlâ yeni yeni dokunuşlara rastlıyordu- ve bir kere daha akşam oluyordu.

Claire sadece bir defa yardım etmeye kalktı, ve insanca beceriksizliği bunu engelledi. *O* yan odadaydı, ve kadın Tony'nin matematiksel gözlerinin işaretlediği noktaya bir resim asmaktaydı. Küçük işaret oradaydı; resim oradaydı; ve boş oturmaya karşı kuvvetli bir tepki oradaydı.

Ama sinirleri gergindi, ya da merdiven sağlam değildi. Her hangisiyse. Kadın merdivenin kaydığını hissetti ve çığlık attı. Merdiven, üzerinde Claire olmaksızın düştü, zira Tony, et ve kandan oluşanlarınkini çok aşan bir hızla onun altına girmişti bile.

Tony'nin sakin, koyu renk gözleri hiçbir şey söylemiyordu, ve sıcak sesi yalnızca kelimelerden ibaretti. "Canınız yandı mı, Bayan Belmont?"

Bir an için, düşmekteyken elinin Tony'nin o düz ve parlak saçını dağıtmış olması gerektiğini farketti, çünkü ilk defa bu saçın ayrı tellerden oluştuğunu bizzat görebilmişti- ince siyah saç tellerinden.

Ve sonra, omuzlarının çevresinde ve dizlerinin altındaki, kendisini sıkıca ve sıcacık kucaklayan onun ellerinin bir anda bilincine vardı.

İtti, ve kendi çığlığı kulaklarında yüksek sesle yankılandı. Günün geri kalanını odasında geçi li, ve daha sonra bir iskemleyi yatak odası kapısının koluna dayayarak uyudu.

Claire davetiyeleri göndermişti, ve Tony'nin söylemiş olduğu gibi, davetler kabul edilmişti. Yapması gereken tek şey son akşamı beklemekti.

Sonunda, birkaç akşam sonra, o akşam da sıraya uygun biçimde gelip çattı. Ev artık kendi evine hiç benzemiyordu. Son bir kere daha evi dolaştı- ve her bir odanın değişmiş olduğunu gördü. Kendi üzerinde de daha önce giymeye asla cesaret edemeyeceği elbiseler vardı.... Ve onları giydiğiniz zaman, onlarla birlikte gururunuzu ve kendinize güveninizi de giymiş oluyordunuz.

Aynanın karşısında, küçümseyici bir eğlenme havasıyla dolu nazik bir ifade takınmaya çalıştı, ve ayna da ona ustalıklı bir horgörüyle karşılık verdi.

Larry ne diyecekti peki?... Her nasılsa, bunun hiç önemi yoktu. Heyecan verici günler onunla gelmeyecekti. Onlar Tony ile birlikte gidiyordu. Ne kadar garipti, değil mi? Claire üç hafta önceki ruh halini tekrar yakalamaya çalıştı, ama bunda tamamen başarısız oldu.

Saat, sekiz soluksuz taksit halinde çığlık atarak ona sekizi haber verdi, ve o Tony'ye döndü. "Yakında burada olacaklar, Tony. Sen bodruma insen iyi olacak. Onların seni görmesine izin-"

Bir an için öylece baktı, ve sonra güçsüzce "Tony?" dedi. Sonra daha güçlü bir "Tony?", ve sonra çığlığa yakın bir ses, *"Tony!"*

Ama onun kolları kadını sarmıştı şimdi; yüzü kadınınkine yakındı; kucaklayışı aman vermez biçimde sıkıydı. Claire onun sesini duygusal karmaşadan oluşan bir sisin ardından duydu.

"Claire," diyordu ses, "anlamak için yaratılmadığım çok şey var, ve bu da onlardan biri olmalı. Yarın buradan ayrılacağım, ve bunu istemiyorum. İçimde seni memnun etmek için basit bir istekten çok daha fazlasını farkediyorum. Bu çok garip, değil mi?"

Yüzü daha da yaklaşmıştı; dudakları ılıktı, ama aralarında soluk yoktu- zira makineler soluk almazlar. Dudaklar neredeyse kadınınkilere dokunmak üzereydi.

... Ve zil sesi duyuldu.

Bir an için Claire soluğu kesilerek çırpındı. Sonra Tony gitmiş ve gözden kaybolmuştu, ve zil yine çalıyordu. Aralıklı duyulan tiz sesi ısrarlıydı.

Ön pencerelerdeki perdeler çekilip açılmıştı. Onbeş dakika önce kapalıydı onlar. Claire bunu *biliyordu.*

Öyleyse onlar olanı görmüştü. *Hepsi* görmüş olmalıydı- *herşeyi!*

Nazik tavırlarla, -ulumak için toplanmış kalabalık- bir grup halinde içeriye doluştular ve keskin, fır dönen gözleri her yere girip çıktı. *Görmüşlerdi.* Yoksa Gladys en batıcı tavırlarıyla neden Larry'yi sorsundu ki? Ve Claire, umarsız ve umursamaz biçimde meydan okumaya itildi.

Evet, Larry *gerçekten de* uzakta. Yarın dönecek, sanırım. Hayır, ben burada yalnız kalmadım. Hiç de değil. Heyecan dolu günler geçirdim. Ve Claire onlara güldü. Neden olmasın? Ne yapabilirlerdi ki? Larry, laf eğer dönüp dolaşıp ona gidecek olursa, onların ne gördüklerini sandıkları konusunda gerçeği bilecekti nasılsa.

Ama *onlar* gülmediler.

Claire bunu Gladys Claffern'in gözlerindeki öfkede okuyabiliyordu, onun sözlerindeki yapay parıltıda; erkenden ayrılmak istemesinde. Ve Claire tam onlardan ayrılmak üzereyken, ortalıkta gezen son bir fısıltıyı yakaladı- kopuk birkaç sözcük.

"... hiç öylesini görmedim... *ne kadar da yakışıklıydı*—"

Onları bu derece avucunun içine alabilmesini sağla-

yanın ne olduğunu böylece anladı. Bırak kediler miyavlasın; ve o kedilerin her biri bilsin ki- belki Claire Belmont'dan daha güzel, daha görkemli, daha zengin olabilir- ama birinin bile, *bir tanesinin bile,* bu kadar yakışıklı bir sevgilisi olamaz!

Sonra Tony'nin bir makine olduğunu yine-yine-yine hatırladı, ve içi bir tuhaf oldu.

"Git buradan! Beni rahat bırak!" diye bağırdı boş odaya, ve yatağına koştu. Bütün gece uyumadan ağladı, ve ertesi sabah, şafaktan hemen önce, sokaklar boş ken, evin önüne bir otomobil gelerek Tony'yi götürdü.

Lawrence Belmont, Dr.Calvin'in yazıhanesini geçerken, ani bir kararla kapıyı tıklattı. Dr.Calvin'i Mate
28 matikçi Peter Bogert'le birlikte buldu, ama bu onu duraksatmadı.

"Claire bana evimde yapılan herşey için parayı Birleşik Devletler Robot'un ödediğini söyledi—"

"Evet," dedi Dr.Calvin. "Onu deneyin gerekli ve değerli bir bölümü olarak kayıttan düştük. Sanırım yeni Ortak Mühendislik pozisyonunla bunu devam ettirebilirsin."

"Beni endişelendiren bu değil. Washington testleri onaylarsa, sanırım gelecek yıl civarı kendimize bir TN modeli alabileceğiz." Gitmek üzereymişçesine duraksadı, sonra yine duraksayarak geri döndü.

"Ee, Bay Belmont?" diye sordu Dr.Calvin, bir anlık sessizlikten sonra.

"Merak ettiğim—" diyerek söze başladı Larry. "Orada gerçekten neler olup bittiğini merak ediyorum. O- yani Claire- çok farklı görünüyor. Sadece görüntüsü değil- yine de itiraf etmeliyim ki epeyce şaşırdım." Si-

nirli sinirli güldü. "Sorun o! Sanki benim karım değilbunu açıklayamıyorum."

"Neden uğraşıyorsunuz? Değişikliğin sizi hayal kırıklığına uğratan herhangi bir yönü var mı?"

"Tam tersine. Ama bu biraz da korkutucu, bilmem anlatabiliyor muyum—"

"Yerinizde olsam endişelenmezdim, Bay Belmont. Karınız kendini gayet iyi idare etmiş. Samimiyetle söyleyeyim, bu deneyin bu kadar mükemmel ve tamamlanmış bir test halinde sonuç vermesini hiç beklemiyordum. TN modelinde tam olarak hangi düzeltmelerin yapılması gerektiğini biliyoruz, ve bu tamamen Bayan Belmont'un başarısı. Eğer çok dürüstçe konuşmamı isterseniz, bence karınız terfinizi sizden daha çok hakediyor."

Larry bu söz üzerine görünür biçimde ürperdi. "Aile içinde kaldıktan sonra," diyerek pek de ikna edici olmayan bir biçimde mırıldandı, sonra da dışarı çıktı.

Susan Calvin onun ardından baktı. "Sanırım bu canını acıttı- umarım.... Tony'nin raporunu okudun mu, Peter?"

"Baştan sona," dedi Bogert. "Ve TN-3 modelinin değişikliğe ihtiyacı olmayacak mı?"

"Ah, sen de mi böyle düşünüyorsun," diye sordu Calvin sertçe. "Nasıl bir akıl yürütmeye dayanarak böyle söylüyorsun?"

Bogert kaşlarını çattı. "Akıl yürütmeye gerek yok ki. Ayan beyan ortada olan gerçek şu ki, sahibiyle aşk ilişkisine giren bir robotu ortalığa salamayız, eğer benzetmemi hoş görürsen."

"Aşk mı! Peter, beni hasta ediyorsun. Gerçekten anlamıyor musun? O makine Birinci Yasaya uymak zo-

rundaydı. Bir insanın zarar görmesine izin veremezdi, ve Claire Belmont'a kendine yönelik yetersizlik hisleri yüzünden zarar geliyordu. Bu yüzden kadına yaklaşımda bulundu, zira hangi kadın bir makinede- soğuk, ruhsuz bir makinede- tutku uyandırabilmek gibi birşeyin içerdiği övgüyü takdir etmekten geri kalır? Ve robot o gece perdeleri özellikle açık bıraktı, diğerleri görüp kıskansın diye- hem de Claire'in evliliğine yönelik hiçbir risk olasiliği olmaksızın. Bence bu Tony açısından çok zekiceydi—"

"Öyle mi düşünüyorsun? Bunun numara olup olmaması ne fark eder, Susan? Yine de korkunç etkisi ortada. Raporu tekrar oku. Kadın ondan uzak durmuş. Robot onu kucakladığında çığlık atmış. O gece uyumamış- isteriye kapılmış. Buna izin veremeyiz."

"Peter, sen körsün. Daha önce benim olduğum kadar kör. TN modeli baştan aşağı yeniden yapılanacak, ama senin öne sürdüğün nedenle değil. Tam tersine; tam tersine. Daha en baştan bunu atlamış olmam çok garip." Gözleri donuk ve düşünceli bakıyordu. "Ama belki bu benimle ilgili bir yetersizliği gösteriyor. Anlayacağın, Peter, makineler aşık olamaz, ama umutsuz ve korkunç durumlarda bile- kadınlar olabilir!"

"Risk", Astounding Science Fiction un Mayıs 1955 sayısında yayınlandı.

Daha sonraki robot öykülerim arasında "Ben, Robot" a en yakından bağlı olan oydu, zira o kitaptaki öykülerden biri olan "Küçük Kayıp Robot" un bir devamıydı. Bu öykü farklı bir robotu ve farklı bir sorunu anlatıyor, ama aynı zeminde, aynı insan karakterlerle ve aynı araştırma projesinde geçiyor.

RİSK

Hiper Üs işte bu gün için varolmuştu. Seyir odasının galerisi çevresine bir grup resmi görevli, bilimciler, teknisyenler, ve ancak genel bir "personel" sınıflaması altında toparlanabilecek diğerleri, protokolün emrettiği öncelik ve sıraya kesinlikle uygun olarak yerleştirilmişlerdi. Her biri çabalarının eriştiği bu zirve noktası için, kendi farklı mizacına uygun olarak, umutla, huzursuzca, soluğu kesilmişçesine, hevesle, ya da korkuyla bekliyordu.

Hiper Üs olarak bilinen içi boşaltılmış asteroid bu gün için, on bin mil boyunca dışarıya uzanan demirsi sertlikte bir güvenlik küresinin merkezi durumundaydı. Hiçbir gemi bu küreye girip de hayatta kalamazdı. Hiçbir mesaj incelenmeden geçemezdi.

Aşağı yukarı yüz mil kadar ötede küçük bir asteroid, bir yıl önce sokulmuş olduğu yörüngede düzgünce dönüyordu. Hiper Üs'ün çevresinde elden geldiği kadar düzgün bir çember çiziyordu bu yörünge. Küçük asteroidin kimlik numarası H973 idi, ama Hiper Üs'deki hiçkimse ondan bahsederken Öteki'den başka bir isim kullanmıyordu. ("Bugün ötekine gittin mi?" "General ötekinde, ateş püskürüyor." Ve sonunda kişiliksiz zamir, büyük başharfle yazılmanın gururuna ulaşmıştı.)

Sıfırıncı saniye yaklaştığından dolayı şu anda boş olan Öteki'nin üzerinde *Parsec* duruyordu; insanlık tarihi boyunca türünün tek örneği olarak üretilmiş bir gemiydi o. Tayfasız olarak öylece yatıyor, kavranılamaz olana doğru yolculuğu için harekete hazır bekliyordu.

Uzay dokusu mühendisliğindeki zeki genç adamlardan biri olarak ön sıralarda seyire hak kazanmış olan Gerald Black, geniş eklemlerini çatırdattı, sonra terleyen avuçlarını lekeli beyaz iş önlüğüne sildi, ve aksi aksi konuştu. "Neden generalin, ya da oradaki Majeste Hanımefendinin canını sıkmıyorsunuz?"

Gezegenlerarası Basın'dan Nigel Ronson, galerinin ötesindeki Tümgeneral Richard Kallner'ın parıltısına ve onun yanındaki, üniformasının ışıltısının içinde zorlukla farkedilen önemsiz kadına bir an için göz attı. "Öyle yapardım, ama beni haber ilgilendiriyor."

Ronson kısa ve şişmandı. Saçını binbir zahmetle altı milimlik kılları olan bir fırçaya benzer halde tutuyordu, gömlek yakası açıktı, pantolonunun bacakları bilek boyunda kesilmişti, TV şovlarındaki beylik tiplemeler olan habercileri sadakatle taklit etmekteydi. Ama her şeye karşın becerikli bir muhabirdi.

Black iri yapılıydı, ve koyu renkli saçının çizgisi alnına az yer bırakacak kadar aşağı inmişti, ama güçlü parmaklarının ince işe yatkınlıktan uzak olduğu ölçüde de zekası kıvraktı. "Bütün haber onlarda," dedi.

"Haydi oradan," dedi Ronson. "Kallner'in o altın sırmalarının altı boş. Onu soysan tek bulacağın, aşağıya emirler serpip yukarıya sorumluluk fırlatan bir nakil kuşağı olur."

Black kendini gülümsemenin eşiğinde buldu, ama bunu bastırdı. "Ya Madam Doktor'a ne dersiniz?"

"Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar A.Ş.'den Dr.Susan Calvin," dedi muhabir ahenkli bir sesle. "Kalbinin olması gereken yerde hiperuzay olan ve gözlerinin içi sıvı helyumdan yapılmış hanımefendi. Güneşten geçse diğer tarafa donmuş alevlere sarınmış halde çıkardı."

Black gülümsemeye biraz daha yaklaştı. "Peki ya Müdür Schloss?"

"O çok fazla şey biliyor," dedi Ronson, akıcı bir ifadeyle. "Zamanını dinleyicisinin zayıf zekasını idare etmekle geçiriyor; artı kendi beynini, sırf parlaklığının gücüyle diğerininkini kalıcı olarak kör etmemek için gölgelemekle. Sonunda da hiçbir şey söylememiş olarak kalıyor."

Black bu kez dişlerini gösterdi. "Belki şimdi de niye benimle uğraştığınızı açıklarsınız."

"Sakin olun doktor. Size baktım ve aptal olamayacak kadar çirkin, ve iyi bir kişisel reklam şansını kaçırmayacak kadar da zeki olduğunuzu düşündüm."

"Bir ara hatırlatın da sizi yumruklayayım," dedi Black. "Bilmek istediğiniz nedir?"

Gezegenlerarası Basın'dan gelen adam çukura doğru işaret ederek sordu. "Bu şey çalışacak mı?"

Black de aşağıya baktı, ve garip bir ürpertinin Mars'ın hafif gece rüzgarı gibi üzerinde dolaştığını hissetti. Çukur, ikiye bölünmüş bir koca televizyon ekranıydı. Bir yarısında Öteki'nin baştan başa görüntüsü vardı. Öteki'nin delikli gri yüzeyinde *Parsec* duruyor, güçsüz güneş ışığında hafifçe parlıyordu. Diğer yarıda *Parsec'in* kontrol odasının görüntüsü vardı. O kontrol odasında hiç yaşam yoktu. Pilot koltuğunda, belirsiz insan şeklinin sadece pozitronik bir robot olduğu gerçeğini bir an bile gizleyemediği bir nesne vardı.

"Fiziksel olarak, bayım, bu çalışacak," dedi Black. "O robot gidecek ve geri dönecek. Uzay adına! O bölümüyle ilgili nasıl da başarı kaydettik. Hepsini izledim. Uzay dokusu fiziği üzerine diplomamı aldıktan iki hafta sonra buraya geldim, ve o zamandan beri, dinlen-

me ve ev izinleri dışında hep buradaydım. Hiperuzaydan Jupiter yörüngesine ilk demir kablo parçasını gönderip geriye demir talaşı getirdiğimizde buradaydım. Oraya beyaz fareler gönderip geriye aldığımızda elimize gelen kıymayla başbaşa kaldığımızda buradaydım.

"Ondan sonraki altı ayımızı düzenli bir hiperalan kurmak için harcadık. Hiper yolculuğa maruz kalan maddenin bir noktadan diğerine giderken takıldığı, saniyelerin onbinlerde biri kadar küçük süreli gecikmeleri yok etmek zorundaydık. Bundan sonra beyaz fareler tek parça halinde geri gelmeye başladı. Bir beyaz fare canlı olarak gelip ölmeden önce on dakika dayandığı için bir hafta kutlama yaptığımızı hatırlıyorum. Şimdi biz onlara gereken şekilde bakabildiğimiz sürece yaşıyorlar."

"Harika!" dedi Ronson.

Black ona yan yan baktı. "*Fiziksel olarak* çalışacak dedim. Geri gelen o beyaz fareler—"

"Ee?"

"Zekaları kalmıyor. Küçük birer beyaz fareninki kadar bile. Yemiyorlar. Zorla yedirilmeleri gerekiyor. Çiftleşmiyorlar. Koşmuyorlar. Oturuyorlar. Oturuyorlar. Oturuyorlar. Hepsi bu. Sonunda bir şempanze gönderme noktasına kadar geldik. Acınacak durumdaydı. İnsana onu izlemeyi dayanılmaz kılacak kadar yakındı. Sadece sürünme hareketleri yapabilen bir et yığını halinde geri geldi. Gözlerini hareket ettirebiliyordu, ve bazen eşeleniyordu. İnliyor ve kendi dışkısının içinde, uzaklaşma bilincini gösteremeden oturuyordu. Bir gün biri onu vurdu, ve hepimiz bunun için minnettar kaldık. Sana şunu söylüyorum dostum, hiperuzaya giren hiçbir şey aklıyla birlikte geri dönemedi."

"Bu yayınlanabilir mi?"

"Bu deneyden sonra, belki. Bundan çok büyük şeyler bekliyorlar." Black'in dudağının bir köşesi yükseldi.

"Siz beklemiyorsunuz ama?"

"Kontrollerde bir robot varken mi? Hayır." Black'in aklı neredeyse otomatik olarak birkaç yıl önceki, bir robotun neredeyse kaybedilmesinden aptalca biçimde sorumlu olduğu o zaman parçasına kaydı. Hiper Üs'ü düzgün, köklü bilgiyle ve mükemmeliyetçi eksikliklerle doldurmuş olan Nestor robotlarını düşündü. Robotlardan bahsetmenin ne anlamı vardı? Kendisi misyoner tabiatlı biri değildi.

Ama sonra Ronson, devam eden sessizliği birkaç havadan sudan sözcükle doldurarak, ağzındaki sakızı yenisiyle değiştirirken sordu. "Bana *sizin* de robot karşıtı olduğunuzu söylemeyin sakın. Robot karşıtı olmayan birileri varsa onların bilimciler olduğunu duydum hep."

Black'in sabrı tükeniverdi. "Bu doğru," dedi, "ve sorun da bu zaten. Teknoloji robot keyfi sürme merakına kapıldı. Her işte bir robot olmak zorunda, yoksa işin başındaki mühendis kendini atlatılmış gibi hissediyor. Bir kapı freni mi istiyorsun; kalın ayaklı bir robot al. Bu ciddi birşey." Kısık, yoğun bir sesle konuşuyor, sözcüklerini doğruca Ronson'un kulağının içine gönderiyordu.

Ronson kolunu çekmeyi başardı. "Hey," dedi, "ben robot değilim. Hırsınızı benden çıkarmayın. Ben bir insanım. *Homo sapiens*. Az önce kol kemiklerimden birini kırdınız. Bu bir kanıt sayılmaz mı?"

Ancak hızını almışken Black'in durabilmesi için gevezelikten fazlası gerekliydi. "Bu düzenleme için ne kadar zaman kaybedildiğinden haberiniz var mı? Son derece genelleşmiş özellikli bir robot yaptırıp ona tek bir emir verdik. Nokta. Verilen emri duydum. Ezberledim. Kısa

ve sevimli. 'Kolu sıkıca kavrayarak çek. Sıkıca kendine doğru çek. *Sıkıca!*. Kontrol paneli sana hiperuzaydan iki kere geçtiğini bildirene dek tutmaya devam et.'

"Böylece gerisayımın sonunda robot kontrol kolunu kavrayacak ve sıkıca kendine çekecek. Ellerinin ısısı insan vücudu sıcaklığına göre ayarlandı. Kontrol kolu bir kere yerine oturtulduktan sonra ısı genleşmesiyle temas tamamlanacak ve hiperalan devreye girecek. Hiperuzaydan ilk geçişte beynine birşey olsa bile sorun değil. Bütün yapması gereken bir mikroan boyunca pozisyonunu korumak, ve sonra gemi geri gelecek, hiperalan devreden çıkacak. Hataya yol açabilecek hiçbir şey yok. Sonra biz robotun tüm jeneralize tepkilerini inceleyeceğiz ve neyin ters gittiğini öğreneceğiz, tabii böyle birşey varsa."

Ronson ifadesizce baktı. "Bütün bunlar bana mantıklı göründü."

"Öyle mi?" dedi Black acı bir ifadeyle. "Peki bir robot beyninden ne öğreneceksin? O pozitronik, bizimki ise hücresel. O metal, bizimki protein. Aynı şey değiller. Hiçbir karşılaştırma yapılamaz. Ama yine de eminim ki robottan öğrendiklerini, ya da öğrendiklerini sandıklarını temel alarak hiperuzaya insanlar gönderecekler. Zavallılar!- Bakın, sorun ölmek filan değil. Aklını kaybetmiş olarak geri dönmek. Şempanzeyi görseydiniz ne demek istediğimi anlardınız. Ölüm temiz ve bitmiş bir olaydır. Ama diğeri—"

Muhabir sordu. "Bundan kimseye bahsettiniz mi?"

"Evet. Sizin söylediğinizin aynını söylediler. Benim robot karşıtı olduğumu söylüyorlar, ve bu herşeyi halledi-yor- Oradaki Susan Calvin'e bir bakın. *Onun* robot karşıtı olmadığına bahse girebilirsiniz. Arz'dan buraya onca

yolu bu deneyi izlemek için geldi. Eğer kontrollerde bir insan olsaydı, hiç zahmet etmezdi. Ama neye yarar ki!"

"Hey," dedi Ronson, "bu kadarla bırakmayın. Dahası var."

"Neyin dahası var?"

"Başka problemler. Robotu anlattınız. Ama birden bire bu güvenlik önlemleri nereden çıktı?"

"Hı?"

"*Haydi* ama. Birden rapor gönderemez oldum. Aniden gemiler bölgeye giremez hale geldi. Neler oluyor? Bu sadece yeni bir deney. Halk hiperuzay olayını ve sizin takımın ne yapmaya çalıştığını biliyor. Peki öyleyse büyük sır olan ne?"

Öfke dalgası hâlâ Black'i sarsmaktaydı; robotlara karşı, Susan Calvin'e karşı, geçmişindeki o küçük kayıp robotun anısına karşı. Bir kısmını pekala bu rahatsız edici küçük muhabire ve onun rahatsız edici küçük sorularına aktarabileceğini farketti.

Bakalım bunu nasıl karşılayacak, dedi kendi kendine.

"Gerçekten bilmek istiyor musunuz?" diye sordu.

"Bahse girebilirsin."

"Pekala. Şimdiye kadar hiç devreye o geminin milyonda biri kadar bir nesnenin bile sığacağı büyüklükte hiperalan sokmadık, ve o uzaklığın milyonda biri kadarına bile birşey göndermedik. Bu demektir ki biraz sonra başlatılacak olan hiperalan, şimdiye kadar idare ettiklerimizin bir-iki milyon çarpı milyon katı kadar enerji içeriyor. Neler yapabileceğinden emin değiliz."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Teoriye göre gemi Sirius yakınlarına düzgünce bırakılıp sonra düzgünce geri getirilecek. Ama *Parsec* ile çevresindeki boşluk hacminin ne kadarı birlikte gide-

cek? Söylemesi zor. Hiperuzay hakkında yeterli bilgimiz yok. Geminin üzerinde bulunduğu asteroid de onunla birlikte gidebilir, ve bilirsiniz işte, hesaplarımızda biraz bile sapma varsa asla buraya geri getirilemeyebilir. Dönüşte, diyelim ki yirmi milyar mil öteye düşebilir. Ve sadece asteroidle kalmayıp daha fazlasının yer değiştirmesi şansı da var."

"Ne kadar daha fazlası?" diye sordu Ronson.

"Bilemeyiz. İstatistiksel kesinsizlik denen bir etken var. Hiçbir geminin fazla yaklaşmaması işte bu yüzden gerekiyor. Deney güvenle sona ermeden önce herşeyi sessizlik içinde tutma nedenimiz bu."

Ronson duyulabilecek bir sesle yutkundu. "Alanın Hiper Üs'e ulaşma şansı ne durumda?"

"Böyle bir olasılık var," dedi Black istifini bozmadan. "Fazla yüksek değil, yoksa Müdür Schloss burada olmazdı, inanın bana. Yine de matematiksel olarak bir olasılık var."

Muhabir saatine baktı. "Bütün bunlar ne zaman olacak?"

"Yaklaşık beş dakika içinde. Sinirleriniz gerilmedi, değil mi?"

"Hayır," dedi Ronson, ama boş bir ifadeyle çöküp oturdu ve daha fazla soru sormadı.

Black parmaklıkların üzerinden dışarıya doğru yaslandı. Son dakikalar da geçip gidiyordu.

Robot hareket etti!

Bu hareketi gören insanların hepsi kütle halinde öne doğru dalgalandı, ve ışıklar aşağıdaki sahnenin parlaklığını arttırıp keskinleştirmek için kısıldı. Ama ilk hareketten sonrası henüz gelmemişti. Robotun elleri başlangıç koluna yaklaştı.

Black robotun kolu kendine çekeceği son saniyeyi bekledi. Çok sayıda olasılığı gözünde canlandırabilirdi, ve sanki hepsi aynı anda aklına hücum ediyordu.

Önce hiperuzay üzerinden yola çıkışı ve dönüşü gösteren kısa titreme olacaktı. Zaman aralığı fazlasıyla kısa olduğu halde, dönüş noktası başlangıç noktasının *tam üzerine* denk gelmeyecekti ve bir titreme olacaktı. Bu hep olurdu.

Gemi geri döndükten sonra, belki de alanı geminin dev hacmine eşit biçimde dağıtması gereken düzeneklerin yetersiz kaldığı ortaya çıkabilirdi. Robot hurda çelik yığınına dönmüş olabilirdi. Gemi bile hurda çelik haline gelebilirdi.

Ya da hesaplar bir şekilde sapmış olabilirdi ve gemi asla dönmeyebilirdi. Hatta daha kötüsü, Hiper Üs de gemiyle birlikte gidip asla dönmeyebilirdi.

Veya, tabii ki, herşey düzgün gidebilirdi. Gemi titreyip oraya şeklini mükemmelen koruyarak dönebilirdi. Robot, beyninde hiçbir sorun çıkmamış olarak yerinden kalkıp, insan yapısı bir nesnenin güneşin çekimsel etkisinin ötesine yaptığı ilk yolculuğun başarıyla tamamlandığına dair bir işaret çakabilirdi.

Son dakika da geçiyordu.

Son saniye geldi, robot başlangıç kolunu kavradı, sıkıca kendine çekti—

Hiçbir şey!

Titreme olmadı. Hiçbir şey olmadı!

Parsec normal uzayı hiç terketmemişti.

Tümgeneral Kallner parlayan alnını silmek için üniformasının şapkasını çıkardı, ve süzgün ifadesi onu zaten on yıl yaşlı gösteriyor olmasa aynı etkiyi yapacak

olan saçsız bir baş çıktı ortaya. *Parsec*'in başarısızlığının üzerinden yaklaşık bir saat geçmişti, ve kimsenin birşey yaptığı yoktu.

"Bu nasıl olur? Nasıl olur bu? Bunu anlamıyorum."

Daha kırk yaşında, hiperalan matriksleri adındaki genç bilim dalının 'büyük üstadı' haline gelmiş olan Dr.Mayer Schloss, "Temel teoride hiçbir hata yok," dedi umutsuzca. "O konuda bütün yaşamım üzerine yemin edebilirim. Geminin bir yerinde mekanik bir aksama var. Başka birşey olamaz." Bunu en az on defa söylemişti.

"Herşeyin kontrolden geçirildiğini sanıyordum." Bu da söylenmişti.

"Geçirildi efendim, kontrolden geçirildi. Ama yine de—" Bu da öyle.

Kallner'in o sırada tüm personel için girilmez bölge haline gelen yazıhanesinde, birbirlerine bakarak oturuyorlardı. Hiçbiri oradaki üçüncü kişiye bakmaya pek cesaret edemiyordu.

Susan Calvin'in ince dudakları ve soluk yanakları hiçbir ifade taşımıyordu. Soğukkanlı bir sesle, "Size daha önce anlattıklarımla kendinizi teselli edebilirsiniz," dedi. "Sonuçta yararlı birşeyin çıkacağı zaten şüpheliydi."

"Eski tartışmayı yeniden açmak için uygun zaman değil bu," diye homurdandı Schloss.

"Ben tartışmıyorum. Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar A.Ş., herhangi bir kanuni müşterinin herhangi bir kanuni kullanım için talep ettiği özelliklere göre yapılmış robotlar sağlamak durumundadır. Sonuçta biz üzerimize düşeni yerine getirdik. Pozitronik beyinde meydana gelen herhangi birşeyden insan beyniyle ilgili sonuçlar çıkarmanızı garantileyemeyeceği-

mizi size belirtmiştik. Bizim sorumluluğumuz orada biter. Tartışılacak birşey yok."

"Ulu uzay," dedi Kallner, bu ünlemi gerçekten de zayıf bırakan bir ses tonuyla. "Lütfen bu konuya girmeyelim."

"Yapacak başka ne vardı ki?" diye mırıldandı Schloss, herşeye rağmen konuya saplanarak. "Hiperuzayda akli yetiye ne olduğunu tam olarak bilmeden ilerleme sağlayamayız. Robotun beyni hiç değilse matematiksel analize yatkın. Bu bir giriş, bir başlangıç olacak. Ve biz deneyene kadar—" Başını kaldırıp çılgın gibi baktı. "Ama zaten önemli olan sizin robotunuz değil, Dr.Calvin. O da, pozitronik beyni de bizi ilgilendirmiyor şimdi. Lanet olsun, kadın—" Sesi neredeyse çığlık seviyesine yükselmişti.

Robopsikolog, kendi genel soğukkanlı tonunun üzerine çıkmayan bir sesle adamı susturdu. "İsterik hareketlerini kendine sakla be adam. Hayatım boyunca birçok krize tanık oldum, ve birinin bile isteriye kapılmakla çözüldüğünü görmedim. Bazı sorulara yanıt istiyorum."

Schloss'un dolgun dudakları titredi, ve çukura kaçmış gözleri yuvalarına geri girip sanki yerlerinde gölgeli çukurlar bıraktılar. Adam sertçe sordu. "Uzay dokusu mühendisliği üzerine eğitiminiz var mı?"

"Bu ilgisiz bir soru. Ben Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar Anonim Şirketi'nin Baş Robopsikoloğuyum. *Parsec*'in kontrolleri başında oturan ise bir pozitronik robot. Tüm diğer robotlar gibi o da satılmaz, ama kiralanır. Böyle bir robotun parçası olduğu her deney konusunda bilgi talep etmeye hakkım var."

"Konuş onunla, Schloss," dedi General Kallner emir tonuyla. "Ona- ona güvenebilirsin."

Dr.Calvin soluk renkli gözlerini generale çevirdi. Adam küçük kayıp robotla ilgili olayda da orada olmuştu, ve bu yüzden kadını hafife almak gibi bir hataya düşmemesi beklenebilirdi. (O sırada Schloss hastalık iznindeydi, ve kulaktan duymak kişisel deneyim kadar etkili sonuç vermez.) "Teşekkür ederim, general," dedi Dr.Calvin.

Schloss umutsuzca birinden diğerine baktı ve mırıldandı. "Bilmek istediğiniz nedir?"

"Doğal olarak ilk sorum şu olacak: Eğer probleminiz robot değilse, *nedir* peki?"

"Ama problemimizin ne olduğu ortada. Gemi yerinden kımıldamadı. Bunu göremiyor musunuz? Kör müsünüz siz?"

"Gayet iyi görüyorum. Anlamadığım ise mekanik bir hata yüzünden kapıldığınız şu belirgin panik. Sizler ara sıra başarısızlığa uğranabileceğini kabullenmez misiniz?"

General mırıldandı. "Masraflar. Bu geminin maliyeti fazlasıyla yüksekti. Dünya Kongresi- tahsis edilen para—" Çaresiz bir tavırla sustu.

"Gemi hâlâ orada. Onu biraz elden geçirip düzeltme yapmak büyük bir sorun olmasa gerek."

Schloss kendine hakim olmuştu. Yüzündeki ifade, kendi ruhunu iki eliyle kavramış ve şöyle sıkıca sarsıp ayakları üzerine kaldırmış birininkine benziyordu. Sesinde bir tür sabır ifadesi bile belirmişti. "Dr.Calvin, mekanik bir aksama derken, bir toz zerresiyle tıkanmış olabilecek bir röle, bir yağ damlasıyla engellenen bir devre teması, anlık bir ısı genleşmesiyle boğulmuş bir transistor gibi şeylerden bahsediyorum. Başka düzinelerce olasılıktan. Başka yüzlerce şeyden. Hepsi de oldukça geçici olabilir. Etkilerini sürdürmekten her an vazgeçebilirler."

"Bu da demek oluyor ki, *Parsec* yine de her an için hiperuzaydan geçip geri dönüverebilir."

"Kesinlikle. Şimdi anlıyor musunuz?"

"Hayır. Bu tam sizin istediğiniz şey olmaz mıydı?"

Schloss iki avuç dolusu saç yakalayıp çekme girişiminin başlangıcına benzeyen bir hareket yaptı. "Siz bir uzay dokusu mühendisi değilsiniz."

"Bu sizi konuşamaz hale mi getiriyor, doktor?"

"Gemiyi hazırlamıştık," dedi Schloss umutsuzca. "Galaksinin çekim merkezine göre uzaydaki belli bir koordinat noktasından diğerine sıçrama yapması için. Geri dönüş, güneş sisteminin hareketine göre düzeltilmiş olan orijinal noktanın üzerinde gerçekleşecekti. *Parsec*'in hareket etmiş olması gereken zamandan beri geçen bir saatlik süre içinde güneş sistemi de pozisyon değiştirdi. Hiperalanın ayarlandığı orjinal parametreler artık geçerli değil. Sıradan hareket kanunları hiperuzayda geçmiyor, ve yeni bir grup parametreyi kararlaştırmamız bir haftalık hesaplama süresi gerektiriyor."

"Yani şimdi gemi hareket ederse, binlerce mil ötedeki tahmin dışı bir noktaya mı dönecek?"

"Tahmin dışı?" diyerek hoşnutsuzca gülümsedi Schloss. "Evet, böyle tanımlamak doğru olur. *Parsec* kendini Andromeda nebulasında ya da güneşin merkezinde bulabilir. Öyle ya da böyle, onu bir daha görebilme olasılığımız çok düşük olur."

Susan Calvin başını salladı. "Öyleyse durum şu ki, eğer gemi ortadan kaybolursa, ki bunu her an için yapabilir, vergi ödeyen vatandaşların parasının birkaç milyar doları geri dönüşümsüz olarak elden gidebilir, üstelik -denecekti ki- sırf beceriksizlik yüzünden."

Tümgeneral Kallner, kaidesi sivri bir iğneyle dürtülmüş bile olsa yüzünü bundan daha belirgin biçimde buruşturamazdı.

Robopsikolog devam etti. "Öyleyse geminin hiperalan mekanizması bir şekilde devreden çıkarılmak zorunda, hem de olabildiğince çabuk. Birşeylerin fişten çekilmesi, çekilip koparılması veya düğmesinin çevirilmesi gerekecek." Biraz kendi kendine konuşur gibi bir hali vardı.

"O kadar basit değil," dedi Schloss. "Bir uzay dokusu uzmanı olmadığınız için size tamamen anlatamam. Sıradan bir elektrik devresini, yüksek gerilimli kabloyu bahçe makasıyla keserek kapatmaya çalışmak gibi olur bu. Sonuç felaket olabilir. Hatta felaket *olacaktır.*"

"Yani mekanizmayı kapatmak için yapılacak herhangi bir girişimin gemiyi hiperuzaya fırlatacağını mı söylüyorsunuz?"

"Herhangi bir *rastgele* girişim, *büyük olasılıkla* böyle sonuç verecektir. Hiperalan güçleri ışık hızıyla sınırlı değildir. Hatta büyük olasılıkla hiçbir hız sınırları olmayabilir. Bu herşeyi fazlasıyla zorlaştırıyor. Tek mantıklı çözüm, aksaklığın ne tür birşey olduğunu bulup buradan alanın temasını kesmenin güvenli bir yolunu öğrenmek."

"Peki bunu nasıl yapmayı düşünüyorsunuz, Dr.Schloss?"

Schloss yanıtladı. "Bana göre yapılacak tek şey Nestor robotlarımızdan birini gönderip—"

"Olmaz! Aptallık etmeyin, ' diyerek söze girdi Susan Calvin.

Schloss buz gibi bir sesle konuştu. "Nestorlar uzay dokusu mühendisliğinin sorunlarını tanır. Onlar ideal olarak—"

"Söz konusu bile olamaz. Benim iznim olmadan pozitronik robotlarımızdan birini böyle bir amaç için kullanamazsınız. Bu izne sahip değilsiniz, ve bu size verilmeyecek."

"Başka alternatifimiz var mı?"

"Mühendislerinizden birini göndermelisiniz."

Schloss başını sertçe iki yana salladı. "İmkansız. İşin riski çok yüksek. Eğer bir geminin *yanı sıra* bir de insan kaybedersek— "

"Öyle de olsa, bir Nestor robotunu ya da başka herhangi bir robotu kullanamazsınız."

General söze girdi. "Ben- benim Arz ile bağlantı kurmam gerekiyor. Bütün bu sorun daha yüksek bir makama ulaşmalı."

"Yerinizde olsam, general," dedi Susan Calvin haşince, "bunu henüz yapmazdım. Bir öneriniz ya da hareket planınız olmadan kendinizi hükümetin insafına bırakmış olacaksınız. Sonucun sizin için pek iyi olmayacağından eminim."

"Ama yapılabilecek ne var ki?" General yine mendilini kullanıyordu.

"Bir adam gönderin. Başka alternatif yok."

Schloss'un yüzü solarak uçuk gri bir renk almıştı. "Bir adam gönderin demek kolay. Kimi göndereceğiz peki?"

"Ben de o konuyu düşünüyordum. Hiper Üs'ü bundan önceki ziyaretim sırasında burada karşılaştığım bir genç adam -şu adı Black olan- yok muydu?"

"Dr.Gerald Black mi?"

"Sanırım. Evet. O sırada bekardı. Hâlâ öyle mi?"

"Evet, öyle sanıyorum."

"Bu durumda onun buraya getirilmesini öneriyo-

rum, diyelim onbeş dakika içinde, ve o sırada ben de onun kayıtlarına gireceğim."

Calvin bu şartlar altında rahatça yetkiyi eline almıştı, ve Kallner de, Schloss da bu yetkiyi paylaşmak için bir girişimde bulunmaya kalkmadı.

Susan Calvin'in Hiper Üs'ü bu ikinci ziyaretinde Black onu uzaktan görmüş, uzaklığı azaltmak için hiçbir girişimde bulunmamıştı. Şimdi ise onun bulunduğu yere çağrılmış, ve kendini ona kuvvetli bir tepki ve hoşnutsuzluk içinde dik dik bakarken bulmuştu. Arkasında duran Dr.Schloss ve General Kallner'i ise farketmemişti bile.

Onunla bu şekilde yüz yüze geldiği, ve kayıp bir ro-

bot için kesif incelemeye maruz kaldığı son seferi anımsıyordu.

Dr.Calvin'in soğukkanlı gri gözleri direkt olarak onun öfkeli kahverengi gözlerine dikilmişti.

"Dr. Black," dedi Calvin, "durumu anladığınızı sanıyorum."

"Anladım," dedi Black.

"Birşeyler yapılması gerekiyor. Gemi kaybedilemeyecek kadar pahalı. Kötü reklam büyük olasılıkla projenin sonu anlamına gelecek."

Black başını salladı. "Ben de bunu düşünüyordum."

"Umarım birinin *Parsec*'e çıkması ve neyin ters gittiğini bulması gerektini de düşünmüşsünüzdür, ve -eh- onu devre dışına alması gerektiğini."

Bir anlık sessizlik oldu. Black sert sert, "Hangi aptal oraya gider ki?" dedi.

Kallner kaşlarını çatıp Schloss'a baktı. Schloss da dudaklarını ısırarak boşluğa bakmaktaydı.

"Tabii hiperalanın kazara devreye girmesi olasılığı var, ki bu durumda gemi ulaşılması tamamen imkansız bir yere sürüklenebilir. Öte yandan, güneş sisteminin içinde bir yere de dönebilir. Böyle olursa, gemiyi ve içindeki adamı kurtarmak için hiçbir masraftan ve çabadan kaçınılmayacaktır."

"Gemiyi ve içindeki beyinsizi!" dedi Black. "Küçük bir düzeltme yapayım dedim."

Susan Calvin yorumu duymazdan geldi. "Bu işi size teklif etmek için General Kallner'in iznini aldım. Gitmesi gereken kişi sizsiniz."

Bu noktada bir an bile duraksama olmadı. Black olabildiğince dümdüz bir şekilde, "Bayan," dedi, "ben gönüllü değilim."

"Hiper Üs'de bu işi başarıyla halletmek için en ufak şansı olabilecek yeterlikte bilgi sahibi olan bir düzine adam bile yoktur. Bu bilgiye sahip olanlar arasından sizi ise, daha önceki tanışıklığımızdan dolayı seçtim. Bu işe bir çıkar yol bulacaksınız—"

"Bakın bayan, gönüllü olmayı reddediyorum."

"Seçeneğiniz yok. Herhalde sorumluluğunuzu üstlenecekseniz?"

"*Sorumluluğum* mu? Sorumluluk neden bana ait olsun ki?"

"Bu iş için en uygun kişi olduğunuz gerçeği yüzünden."

"Riskten haberiniz var mı sizin?"

"Olduğunu sanırım."

"Olmadığını biliyorum. O şempanzeyi hiç görmediniz. Bakın, size 'gemi ve içindeki beyinsizden' bahsettiğimde, sadece bir fikir belirtmiyordum. Size bir gerçeği anlatıyordum. Gerektiğinde yaşamımı tehlikeye

atarım. Bunu zevkle yapmam belki, ama riske girerim. Ama beyinsiz kalmak, yaşam süremi hayvansı bir bilinçsizlik içinde geçirmek göze alacağım bir risk değil, işte o kadar."

Susan Calvin genç mühendisin terlemekte olan, öfkeli yüzüne düşünceli düşünceli baktı.

Black bağırdı. "Robotlarınızdan birini gönderin, NS-2'lerinizden birini."

Psikologun gözlerinde bir tür soğuk pırıltı yansıdı. Sözcüklerin üzerine basa basa "Evet," dedi, "Dr.Schloss bu öneride bulundu. Ama NS-2 robotları firmamız tarafından kiralanır, satılmaz. Sorun şu ki, onların her biri milyonlarca dolara maloluyor. Ben şirketi temsil ediyorum, ve böyle bir durumda riske atılmak için fazla pahalı olduklarına karar verdim."

Black ellerini kaldırdı. Elleri yumruk haline geldi, göğsüne yakın bir yerde titreyerek sanki adam onlara zorlukla hakim oluyormuş gibi bir görüntü verdi. "Şimdi siz bana- bana diyorsunuz ki, bir robotun yerine benim gitmemi istiyorsunuz, çünkü ben daha rahat gözden çıkarılabilirim."

"Sonuç olarak bu anlam çıkıyor, evet."

"Dr.Calvin," dedı Black, "önce sizi cehennemde görmeyi yeğlerim."

"Bu ifade neredeyse asıl anlamıyla gerçekleşebilir, Dr.Black. General Kallner'in de doğrulayacağı gibi, bu görevi kabul etme emri aldınız. Anladığım kadarıyla burada yarı-askeri kanuna tabisiniz, ve verilen bir görevi reddettiğiniz taktirde askeri mahkemede yargılanabilirsiniz. Bunun gibi bir dava Merkür hapishanesi anlamına gelir, ve bunun da cehenneme, ifadenizi fena halde isabetli çıkaracak kadar yakın olduğunu sanıyorum.

Tabii eğer orada sizi ziyarete gelirsem, ki bunu büyük olasılıkla yapmazdım. Öte yandan, eğer *Parsec*'e çıkmayı ve bu işi halletmeyi kabul ederseniz, bu kariyeriniz açısından çok büyük bir anlam taşıyabilir."

Black gözlerini büyük bir öfkeyle kadına dikmişti.

"Ona bunu düşünmesi için beş dakika verin, General Kallner," dedi Susan Calvin, "ve bir gemi hazırlayın."

İki güvenlik görevlisi Black'e eşlik ederek odadan çıkardılar.

Gerald Black buz gibiydi. Kol ve bacakları sanki onun birer parçası değilmiş gibi hareket ediyordu. Sanki kendini uzak, güvenli bir yerden, bir gemiye binip Öteki'ne ve *Parsec*'e doğru yola çıkmaya hazırlanırken izler gibiydi.

Olup bitene inanamıyordu doğrusu. Birden başını eğmiş ve "Gideceğim," deyivermişti.

Ama neden?

Kendini hiç kahraman tipi olarak düşünmemişti. Öyleyse neden? Tabii bir kısmı, Merkür hapisanesiyle ilgili tehdit yüzündendi. Bir kısmı da, onu tanıyanların gözünde bir korkak gibi görünmekle ilgili o berbat çekinceydi; dünyadaki cesaret örneklerinin yarısının ardında gizli olan o daha derin korkaklığın ta kendisi yani.

Ama en büyük kısmını başka birşey oluşturuyordu.

Black gemiye doğru giderken Gezegenlerarası Basın'dan Ronson onu bir an için durdurmuştu. Black, Ronson'un kızarmış yüzüne bakıp sormuştu. "Ne istiyorsun?"

Ronson şakımaya başlamıştı. "Dinle beni! Geri döndüğünde seninle özel haber yapmak istiyorum. Sana istediğin ödemeyi ayarlayabilirim- ne kadar istersen—"

Black onu yana itti, yüzüstü kapaklanmasına neden oldu, ve yoluna devam etti.

Gemide iki kişilik personel vardı. İkisi de onunla konuşmadı. Bakışları onun üzerinden, altından, etrafından dönüp kaçıyordu. Black bunu umursamadı. Onların da korkudan dili damağı kurumuş durumdaydı, ve gemileri *Parsec*'e, hayatında ilk defa gördüğü köpeğe temkinli biçimde, yan yan sokulan yavru kedi misali yaklaşmaktaydı. Doğrusu Black'in bu ikisinden gelecek hiçbir şeye ihtiyacı yoktu.

Devamlı gözünün önüne gelen tek bir yüz vardı. General Kallner'in endişeli ifadesi ve Schloss'un yüzündeki sentetik kararlılık görüntüsü, bilincinde anlık birer açık yaradan ibaretti. Neredeyse o anda iyileşmeye yüz tutmuşlardı. Black'in asıl gördüğü, Susan Calvin'in telaşsız yüzüydü. O gemiye çıkarken kadının takındığı o sakin ifadesizlikti.

Hiper Üs'ün geride kalarak çoktan uzayın içinde kaybolduğu noktadaki siyahlığa baktı—

Susan Calvin! Doktor Susan Calvin! Robopsikolog Susan Calvin! Bir kadın gibi yürüyen şu robot!

Acaba onun üç yasası nasıldır, diye merak etti. Birinci Yasa: Robotu tüm gücünle, kalbinle ve ruhunla koruyacaksın. İkinci Yasa: Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar A.Ş.'nin çıkarlarını koruyacaksın, tabii Birinci Yasa ile çelişmemesi yolundaki kutsal şart doğrultusunda. Üçüncü Yasa: Bir insana genel geçer ölçüde ilgi göstereceksin, tabii bunun Birinci ve İkinci Yasalarla çelişmemesi şartıyla."

Bu kadın hiç genç olmuş muydu acaba, diye merak etti öfke içinde. Hayatında doğru dürüst bir duygu hissetmiş miydi?

Uzay adına! O kadının suratındaki donmuş hiçlik görüntüsünü silip atacak birşey- işte öyle birşey yapmayı ne kadar da isterdi.

Ve yapacaktı da!

Yıldızlar aşkına, yapacaktı bunu. Bu işten aklını kaybetmeden bir kurtulsa, o kadını da, şirketini de, onlarla birlikte tüm o aşağılık robot soyunu da yerle bir ettirecekti. Onu yönlendiren, hapishane korkusu ya da sosyal prestij özleminden çok işte bu düşünceydi. Onu korkudan neredeyse tamamiyle kurtaran işte bu düşünceydi. Neredeyse.

Pilotlardan biri ona bakmaksızın mırıldandı. "Buradan iniş yapabilirsiniz. Öteki yarım mil aşağda."

"Siz iniş yapmıyor musunuz?" diye sordu Black acı acı.

"İnmemek için kesin emirler aldık. İnişin yol açabileceği titreşim—"

"Peki ya benim inişimin titreşimi?"

"Aldığım emirler belli," dedi pilot.

Black daha fazla konuşmadan elbisesinin içine girdi ve iç kapağın açılmasını bekledi. Bir alet takımı, metal elbisenin sağ bacağına sıkıca kaynaklanmıştı.

Tam o hava kilidine adım atarken, başlığının içindeki kulaklık gürledi. "İyi şanslar, doktor."

Sesin gemideki, o tekinsiz uzay parçasından uzaklaşmak için can atmalarına rağmen ona hiç değilse bu kadarını vermek için duraklayan iki adamdan geldiğini neden sonra anladı.

"Sağolun," dedi sıkıntılı ve yarı gücenik bir halde.

Sonra kendini uzayda buldu. Ayaklarının dış kapağa, merkezden hafifçe uzaktan yaptığı itkinin sonucu olarak yavaşça yuvarlanmaktaydı.

Kendisini bekleyen *Parsec*'i görebiliyordu, ve yuvarlanışı sırasındaki uygun bir noktada bacaklarının arasından baktığında, onu getiren ve gitmek üzere dönüş yapan geminin yan jetlerinin uzun tıslayışını görebiliyordu.

Yapayalnızdı! Uzay adına, tek başınaydı!

Tarihte hiçbir insan kendini bu kadar yalnız hissetmiş olabilir miydi?

Eğer- eğer herhangi birşey oluverse, acaba farkedebilecek miyim, diye düşündü içi kalkarak. Olup biteni anladığı bir an olacak mıydı? Kafasının sönüp kaybolduğunu, mantık yürütme ve düşüncenin ışığının kısılıp karanlığa dönüştüğünü hissedecek miydi?

Yoksa herşey birdenbire mi olacaktı? Sanki bir güç alanı bıçağının darbesiyle kesilmiş gibi?

Her iki durumda da—

O şempanzenin hali, boş gözleri ve beyinsiz korkularla titreyişi, hâlâ aklında tazeydi.

Artık asteroid, altıbuçuk metre altındaydı. Tamamiyle düzenli bir hareketle uzayda yüzmekteydi. İnsan aracılığıyla olanlar dışında, üzerindeki bir tek kum tanesi bile astronomik sürelerden beri en ufak bir kıpırtıda bulunmamıştı.

Öteki'nin engin hareketsizliğinde, minik bir kum partikülü *Parsec*'in içinde çalışan hassas bir üniteyi engellemiş, ya da hareketli bir parçayı kaplayan ince yağdaki bir çimdik tortu kabartısı, parçanın çalışmasını durduruvermişti.

Belki de o hareketli parçayı kurtarmak için tek gereken küçük bir vibrasyon, kütlelerin çarpışmasından oluşan ince bir titreşimdi, ve parça kendisi için hazır-

lanmış yola giriverecek, hiperalanı yaratacak, onu inanılmaz bir hızda olgunlaşan bir gül gibi açtıracaktı.

Bedeni Öteki'ne dokunmak üzereydi, ve 'yumuşak iniş' yapma endişesiyle kol ve bacaklarını kendine çekti. Asteroide dokunmak istemiyordu. Keskin bir uzak durma güdüsüyle tüyleri diken diken olmuştu.

Ötekı gittikçe yakınlaştı.

Şimdi- işte şimdi—

Hiçbir şey!

Sadece asteroidin devam eden teması vardı, ve bir de olanca ataletine rağmen sözü edilmeyecek bir ağırlığı olan yüz kiloluk bir kütlenin (kendisi artı elbisenin) yavaşça artan basıncıyla geçen tedirgin dakikalar.

Black gözlerini yavaş yavaş açıp yıldızların görüş alanına girmesini sağladı. Güneş parlamakta olan bir misket gibiydi, parıltısı başlığın ön camındaki polarize edici filtreyle kısılmıştı. Yıldızlar da aynı ölçüde zayıftı, ancak tanıdık düzeni oluşturmuşlardı. Güneş ve takımyıldızlar normal olduğuna göre, Black hâlâ güneş sistemi içindeydi. Hiper Üs'ü bile küçük ve soluk bir yeniay halinde görebiliyordu.

Kulağındaki ani sesin yarattığı şokla kaskatı kesildi. Schloss'du bu.

"Görüntü alanımızdasınız, Dr.Black," dedi Schloss. "Yalnız değilsiniz!"

Black sözcük seçimine gülebilirdi, ama yalnızca alçak, berrak bir sesle "Gölge etmeyin," dedi. "Böylece dikkatimi dağıtmamış olursunuz."

Bir sessizlik oldu. Schloss'un sesi, tatlılıkla kandırma girişimi daha belirginleşmiş olarak duyuldu. "İlerlerken bir yandan rapor verebilirseniz, gerilimi azaltabilir."

"Geri döndüğümde benden bilgi alabilirsiniz. Ondan önce olmaz." Bunu acı bir ifadeyle söylemişti, ve metal örtülü parmakları sertçe göğsündeki kontrol paneline gidip elbisenin radyo bağlantısını kesti. İşte şimdi boşluğa konuşabilirlerdi. Onun kendi planları vardı. Bu işten aklına sahip olarak kurtulabilirse, gösteri sırası ona gelecekti.

Sonsuz bir dikkatle ayağa kalktı ve Öteki'nin üzerinde dikildi. Yerçekiminin neredeyse tamamiyle eksikliği yüzünden bitmeyen bir dengesizlik hissiyle oluşan istemsiz kas hareketleri onu sağa sola çekiştirirken hafifçe sallandı. Hiper Üs'de onları oldukları yerde tutan bir yapay çekim alanı vardı. Black kafasının bir köşesinin, yokluğunda bunu anımsayıp takdir etmeye yetecek kadar bağımsız olduğunu farketti.

Güneş bir kaya tepesinin ardında kaybolmuştu. Yıldızlar asteroidin bir saatlik dönüş hızına uygun olarak, gözle görülür bir hızla daire çiziyorlardı.

Durduğu yerden *Parsec* i görebiliyordu, ve şimdi ona doğru yavaşça, dikkatle— neredeyse parmaklarının ucunda yürümekteydi. (Titreşim yok. Titreşim yok. Sözcükler kafasından neredeyse yalvarırcasına geçiyordu.)

Katettiği uzaklığın tam olarak farkına varamadan gemiye ulaşmıştı bile. Dış kilit kapağına giden tutamaçlar dizisinin başlangıcındaydı.

Orada durakladı.

Gemi oldukça normal görünüyordu. En azından boyunu üçte birine kadar çevreleyen çelik topuzlardan oluşan çemberin, ve yolun üçte ikisinde verdiğin bir ikinci çemberin dışında. O anda bunlar, hiperalanın kaynak kutuplarını oluşturmak için uğraşıyor olmalar gerekti.

Black'in içine, uzanıp bunlardan birini okşamak için garip bir istek geldi. İnsanın yüksek bir binadan aşağı bakarken neredeyse kaçınılmaz olarak aklına gelen o anlık "Ya şuradan atlayıversem?" düşüncesine benzeyen, mantıksız itkilerden biriydi bu.

Black derin bir soluk aldı, ve her iki elinin parmaklarını açıp avuçlarını geminin yan tarafına hafifçe, çok hafifçe dayarken, bedeninin yapış yapış hale geldiğini hissetti.

Hiçbir şey olmadı!

En alttaki tutamacı kavradı ve kendini dikkatle yukarı çekti. Çekimsiz ortamda idare konusunda inşaat çalışanları kadar deneyimli olmayı özledi. Eylemsizliği yenecek kadar bir kuvvet uygulayıp hemen durmanız gerekliydi. Çekmeye bir saniye fazla devam etseniz dengeyi kaybeder, yalpalayarak geminin yan duvarına çarpıverirdiniz.

Parmaklarının ucuyla, yavaş yavaş tırmandı. Sol eli yukarıya uzanırken bacakları ve kalçası sağa savruluyor, sağ eli uzanırken her ikisi de sola kayıyordu.

Bir düzine basamaktan sonra, parmakları dış kilit kapağını açacak olan kontağın üzerinde durdu. Güvenlik markeri ufak. yeşil bir leke halindeydi.

Bir kere daha duraksadı. İlk defa geminin güç kaynağını kullanacak birşey yapacaktı. Aklından kablo donanımının diyagramlarını ve güç dağılımlarını geçirdi. Kontağa basar basmaz, dış kilit kapağı olan o koca metal levhayı çekip açmak üzere mikropilden enerji salıverilecekti.

Ee?

Bunun ne yararı vardı ki? Ters gidenin ne olduğu konusunda bir fikri olmadığı sürece, gücün bu yöne çe-

kilmesinin etkisini tahmin etmenin hiçbir yolu yoktu. İçini çekerek kontağa dokundu.

Gemi duvarının bir bölümü kıvrılarak hiçbir sarsıntı ya da ses çıkarmadan, düzgünce açıldı. Black dost takımyıldızlara bir kere daha göz attı (değişmemişlerdi) ve yumuşak bir ışıkla aydınlatılmış oyuğa girdi. Dış kilit kapağı arkasından kapandı.

Sırada yeni bir kontak vardı. İç kilit kapağının açılması gerekiyordu.Yine duraklayarak düşündü. Geminin içindeki hava basıncı, iç kilit kapağı açıldığında çok hafifçe düşecekti, ve geminin elektrolizerleri kaybı karşılayana kadar saniyeler geçecekti.

Ee?

Basınca duyarlı parçalar vardı, örneğin Bosch arka-
 plağı gibi; ama herhalde *bu derece* duyarlı da değildiler.

Yine içini çekti, tabii biraz daha hafifçe (korkusunun kabuğu sertleşip hissizleşmekteydi), ve kontağa dokundu. İç kilit kapağı açıldı.

Parsec'ın pilot odasına adımını attı. Gördüğü ilk şey alıcı konumuna ayarlanmış ve yıldızlar serpiştirilmiş vizi-plaka olduğundan, kalbi garip bir biçimde hop etti. Kendini yıldızlara bakmaya zorladı.

Hiçbir şey olmamıştı!

Cassiopeia görülebiliyordu. Takımyıldızlar normaldi, ve o *Parsec*'in içindeydi. Her nasılsa, en kötüsünün geride kaldığını hiddesebiliyordu. Buraya kadar gelip de hâlâ güneş sisteminin içinde kalabildiğine göre, hâlâ aklına sahip olabildiğine göre, kendine güvene hafifçe benzeyen birşeyin geri döndüğünü hissetti.

Parsec'in içinde neredeyse doğaüstü bir hareketsizlik vardı. Black hayatı boyunca birçok gemi görmüştü, ve her zaman için yaşama işaret eden sesler olurdu; yal-

nızca bir pabucun sürtünmesinden, ya da koridorda mırıldanan bir kabin görevlisi çocuktan ibaret bile olsa. Halbuki burada, kalbinin atışları bile sessizliğin içinde boğulmuştu.

Pilot koltuğundaki robotun arkası ona dönüktü. Onun girişinin farkında olduğuna dair hiçbir tepki vermemişti.

Black'in dişleri vahşi bir gülümsemeyle ortaya çıktı, ve keskin bir sesle konuştu. "Kolu bırak! Ayağa kalk!" Sesi kapalı alanda gök gürültüsü gibi çıkmıştı.

Sesinin yarattığı hava titreşimlerinden korktuğunda artık çok geçti, ama vizi-plaktaki yıldızlarda herhangi bir değişim olmadı.

Robot ise kıpırdamamıştı tabii. Hiçbir duyum algıyamazdı o. Birinci Yasaya göre bile tepki gösteremezdi. Neredeyse anlık olması gereken bir işlemin bitmek bilmeyen ortalık yerinde donup kalmıştı çünkü.

Ona verilmiş olan emirleri anımsadı. Hiçbir yanlış anlaşmaya yer bırakmayacak kesinlikteydiler: "Kolu sıkıca kavrayarak çek. Sıkıca kendine doğru çek. *Sıkıca!*. Kontrol paneli sana hiperuzaydan iki kere geçtiğini bildirene dek tutmaya devam et."

Eh, henüz hiperuzaydan bir kere bile geçmemişti.

Dikkatle robota yaklaştı. Kontrol kolu sıkıca geriye, dizlerinin arasına çekilmiş bir halde oturuyordu. Bu, tetik mekanizmasını neredeyse yerine oturtuyordu. Sonra metal ellerinin ısısı tetiğin çevresini sarmış, termoçift moduna girmişti, hem de tam devrenin tamamlanmasına yetecek kadar. Black otomatik bir hareketle, kontrol paneline yerleştirilmiş termometre değerine göz attı. Robotun elleri, olması gerektiği gibi, 37 Santigrad'lık ısıdaydı.

Alaycı bir ifadeyle, bak bu iyi işte, diye düşündü. Bu makineyle başbaşayım, ve onunla ilgili yapabileceğim hiçbir şey yok.

Yapmayı isteyeceği şey, eline bir levye alıp onu demir tozu haline getirmekti. Bu düşüncenin verdiği tattan hoşlanıyordu. Susan Calvin'in yüzündeki dehşeti görür gibiydi (o buz kalıbına işleyebilecek bir dehşet varsa, bu ancak parçalanmış bir robotunki olabilirdi). Tüm pozitronik robotlar gibi bu tek-atımlık şey de Birleşik Devletler Robot'a aitti; orada yapılmış ve orada test edilmişti.

Ve hayali intikamdan alabileceği tüm zevki almış olarak ayıldı, ve geminin içinde etrafına bakındı.

Sonuçta, şimdiye kadar kaydettiği ilerleme sıfırdan ibaretti.

Yavaşça elbisesini çıkardı. Yumuşak bir hareketle rafa bıraktı. Özenle odadan odaya geçerek hiperatomik motorun birbirine kilitlenmiş geniş yüzeylerini inceledi, kabloları takip etti, alan bağlantılarını denetledi.

Hiçbir şeye dokunmadı. Hiperalanı devreden çıkarmanın bir düzine yolu vardı, ama hatanın nerede yattığını hiç değilse yaklaşık olarak bilip de seçeceği asıl hareket tarzını buna göre ayarlamazsa, her biri felakete yol açabilirdi.

Kendini kontrol paneline geri dönmüş buldu, ve robotun geniş sırtının ağır kayıtsızlığına bakarak, şiddetli bir öfkeyle bağırdı. "Söylesene bana? Terslik nerede?"

Geminin mekanizmasına rastgele saldırma isteği duyuyordu. Hepsine girişmek ve bu işi bitirmek. Bu itkiyi sıkıca baskıladı. Bir haftasını bile alsa, uygun düşecek saldırı noktasına bir şekilde karar verecekti.

Dr.Susan Calvin'e ve onunla ilgili planlarına bu kadarını borçluydu.

Topukları üzerinde yavaşça dönerek düşündü. Motorun kendisinden, her bir çift yönlü düğmeye kadar, geminin her tarafı Hiper Üs'de defalarca kontrol edilmiş ve teste tabi tutulmuştu. Herhangi birşeyin ters gidebileceğine inanmak neredeyse imkansızdı. Geminin üzerinde elden geçmemiş hiçbir şey—

Eh, evet, tabii ki vardı. Robot! İşte o B.D. Robot'da test edilmişti, ve o şeytan götüresi lanet tiplerin işlerinin ehli oldukları kabul edilebilirdi.

Herkesin hep söylediği neydi? Bir robot doğal olarak daha iyi iş çıkarabilir.

Bu normal bir çıkarımdı, ve bir kısmı B.D. Robot'un kendi reklam kampanyalarına dayanıyordu. Gösterilen herhangi bir görev için, bir insandan daha iyi iş yapacak bir robot üretebilirlerdi. "Bir insan kadar iyi" değil, ama "bir insandan daha iyi."

Ve Gerald Black robota bakar ve bunu düşünürken, kaşları dar alnının altında birleşti, bakışları şaşkınlık ve çılgın bir umudun karışımına büründü.

Yaklaşıp robotun çevresini dolaştı. Kontrol kolunu tetik pozisyonunda tutan; gemi sıçramayı yapana kadar, ya da robotun kendi güç kaynağı boşalana kadar öylece, sonsuza dek tutmaya devam edecek olan kollara baktı.

Bir soluk aldı. "Bahse girerim ki öyle. *Bahse girerim*"

Geriye adım attı. Derin derin düşündü. "Öyle olmak zorunda," dedi.

Geminin radyosunu açtı. Taşıyıcı dalga zaten Hiper Üs'e odaklanmış durumdaydı. Ağızlık kısmına sertçe seslendi. "Hey, Schloss."

Schloss'dan hemen yanıt geldi. "Ulu Uzay, Black—"

"Boşver," dedi Black gevrekçe. "Nutuk istemiyorum. Sadece izlediğinizden emin olmak istiyorum."

"Evet, elbette. Hepimiz izliyoruz. Bak—"

Ama Black radyoyu kapattı. Pilot odasının içindeki TV kamerasına sıkıca yandan çarklı bir gülümsemeyle baktı ve hiperalan mekanizmasının görüş alanı içinde kalacak bir bölümünü seçti. Seyir odasında kaç kişi olacağını bilmiyordu. Belki sadece Kallner, Schloss ve Susan Calvin olabilirdi. Belki tüm personel oradaydı. Her neyse, onlara izlenecek birşey verecekti şimdi.

Bağlantı Kutusu no:3'ün amacı için yeterli olduğuna karar verdi. Bir duvar girintisine yerleştirilmiş, düzgün bir soğuk kaynaklı panelle kaplanmıştı bu. Black alet kutusuna uzandı ve geniş başlı, küt kenarlı kaynak kolunu çıkardı. Uzay elbisesini rafta daha geriye itti (onu alet çantasını elinin altına getirecek şekilde çevirdikten sonra) ve bağlantı kutusuna döndü.

Son bir huzursuzluk kırıntısını da yok sayarak, Black kaynak kolunu kaldırdı, soğuk kaynak boyunca üç ayrı noktada temas kurdu. Aletin güç alanı ustalıkla ve hızla çalıştı, ve enerji akımı gelip giderken aletin sapı elinin içinde hafifçe ısındı. Panel yerinden kurtularak çıktı.

Black hemen, neredeyse istemsiz bir hareketle, geminin vizi-plakasına göz attı. Yıldızlar normaldi. Kendini de normal hissediyordu.

Gereksindiği son cesaretlendirme bu oldu. Ayağını kaldırdı ve pabucunu girintinin içindeki tüy kadar hassas mekanizmanın tepesine indirerek parçaladı.

Camın parçalanması, metalin eğrilmesi, ve cıva damlacıklarından oluşan ince bir fıskiye—

Black soluk soluğa kalmıştı. Bir kere daha radyoyu açtı. "Hâlâ orada mısın, Schloss?"

"Evet, ama—"

"Öyleyse *Parsec* üzerindeki hiperalanın devre dışı bırakıldığını bildiriyorum. Gelip beni alın buradan."

Gerald Black kendini *parsec*'e gitmek üzere yola çıktığı zamankinden daha kahraman hissetmiyordu, ama yine de kendini o durumda buldu. Onu almak için gelenler, daha önce onu küçük asteroide getirmiş olan adamlardı. Bu kez iniş yaptılar. Black'in sırtını tıpışladılar.

Gemi Hiper Üs'e vardığında, personelden oluşan kalabalık bir kitle onu bekliyordu, ve Black alkışlandı. Bir kahramandan beklendiği gibi, izdihama bakarak gülümsedi, ama içinde hiçbir zafer duygusu yoktu. Henüz değil. Yalnızca beklenti. Zafer daha sonra gelecekti, Susan Calvin ile karşılaştığında.

Gemiden inmeden önce durakladı. Gözleriyle kadını aradı, ama göremedi. General Kallner orada bekliyordu. Askerce dik duruşu geri gelmiş, belirgin bir takdir ifadesi yüzüne sıkıca yapışmıştı. Mayer Schloss sinirli sinirli gülümsüyordu. Gezegenlerarası Basın'dan Ronson deli gibi el sallıyordu. Susan Calvin görünürde yoktu.

İniş yaptığında Kallner ve Schloss'u başından savdı. "Önce bir duş alıp yemek yiyeceğim."

En azından şimdilik kaydıyla generale de, başkalarına da istediğini emredebileceğinden hiç kuşkusu yoktu.

Güvenlik görevlileri ona yolu açtılar. Yalnız bırakılarak hiç acelesizce duş alıp yemek yedi, zira yalnız bırakılmayı bizzat kendisi sağlamıştı. Sonra Gezegenlerarasından Ronson'u aradı ve onunla kısa bir konuşma yap-

tı. Tamamiyle gevşeyebileceğini hissetmeden önce tekrar aranmayı bekledi. Herşey beklediğinden çok daha iyi bir şekilde rayına oturmuştu. Gemideki tersliğin doğası bile onunla mükemmel biçimde işbirliği yapmıştı.

Son olarak generalin ofisine telefon edip bir konferans düzenlenmesini emretti. Söylediklerinin sonuçta çıktığı kapı buydu- emirler. Tümgeneral Kallner'den ise sadece "Evet efendim," yanıtı geliyordu.

İşte yine birlikteydiler. Gerald Black, Kallner, Schloss- hatta Susan Calvin bile. Ama bu kez baskın durumda olan Black'ti. Robopsikolog, her zamanki kadar ağır ifadeli suratı ve zaferden de felaketten olduğu kadar az etkilenen haliyle, yine de belli belirsiz bir tutum değişikliğine girerek spot ışıklarından feragat etmiş gibi görünüyordu.

Dr.Schloss başparmaklarından birinin tırnağını kemirdi, ve konuşmasına dikkatli sözcüklerle başladı. "Dr.Black, hepimiz cesaretiniz ve başarınız için size minnettarız." Sonra sanki bunun ardına bir an önce, şişinmeyi engelleyecek sağlıklı bir ekleme takmak ister gibi devam etti. "Yine de, bağlantı kutusunu topuğunuzla parçalamanız düşüncesizceydi ve- şey, bu pek başarı haketmeyecek bir hareketti."

"Aslında başarısız kalamayacak bir hareketti o," dedi Black. "Anlayacağınız (bu gelen ilk bombaydı), o sırada tersliğin nerede olduğunu biliyordum."

Schloss ayağa kalktı. "Biliyor muydunuz? Emin misiniz?"

"İsterseniz oraya kendiniz gidin. Artık güvenli. Size ne aramanız gerektiğini ben söylerim."

Schloss yine yerine oturdu, yavaşça. General Kall-

ner coşku içindeydi. "Eh, eğer doğruysa, şimdiye kadarki en iyi haber oldu bu."

"Bu doğru," dedi Black. Gözleri Susan Calvin'e kaydı, ancak o hiçbir şey söylememişti.

Black güç duygusunun keyfini çıkarmaktaydı. "Sorun tabii ki robottaydı," diyerek iki numaralı bombayı da attı. "Bunu işittiniz mi, Dr.Calvin?"

Susan Calvin ilk defa konuştu. "İşittim. Aslına bakarsanız, bunu tahmin ediyordum. Gemideki Hiper Üs'de test edilmemiş tek malzeme oydu."

Bir an için Black kendini bir çalım yemiş gibi hissetti. "Bu konuda hiçbir şey söylememiştiniz," dedi.

Dr.Calvin yanıtladı. "Dr.Schloss'un da birkaç defa belirttiği gibi, ben bir uzay dokusu uzmanı değilim. Tahminim, ki benimki tahminden başka birşey değildi, pekala yanlış çıkabilirdi. Size görevinize başlamadan önce önyargı yüklemeye hakkım olmadığını düşündüm."

"Pekala," dedi Black, "robotun nasıl bir hata yaptığını da tahmin ettiniz mi?"

"Hayır efendim."

"Eh, o bir insandan daha iyi olmak üzere yapılmıştı. İşte sorun çıkaran nokta burası. Sorunun B.D. Robot'un asıl uzmanlık alanında olması ne kadar garip, değil mi? Anladığım kadarıyla robotları insanlardan daha iyi olmak üzere üretiyorlar."

Kadını sözcüklerle kamçılıyordu şimdi, ama Dr.Calvin onun attığı yeme gelmedi.

Onun yerine içini çekti. "Sevgili dostum Dr.Black, bizim satış-promosyon departmanının sloganlarından ben sorumlu değilim ki."

Black yine çalım yemiş gibi hissetti. Bu Calvin denen kadınla uğraşmak kolay değildi. "Sizin takım *Parsec*'in

kontrollerinde bir adamın yerine geçmesi için bir robot üretti. Onun kontrol kolunu kendine çekip yerine oturtması, ve ellerinin ısısının son teması sağlayacak tetiği çevirmesi gerekiyordu. Yeterince basit mi, Dr.Calvin?"

"Yeterince basit, Dr.Black."

"Ve eğer robot bir insandan daha iyi yapılmış olmasaydı, başarılı olacaktı. Ne yazık ki B.D. Robot kendini onu insandan daha iyi yapmak zorunda hissetti. Robota kontrol kolunu sıkıca geri çekmesi söylendi. *Sıkıca*. Bu sözcük tekrarlandı, vurgulandı, anlamı güçlendirildi. Böylece robot kendine söyleneni yaptı. Kolu sıkıca kendine çekti. Tek bir sorun vardı. O robot, kontrol kolunun kullanması için tasarlandığı sıradan bir insandan rahatça bir on kat daha güçlüydü."

"İma etmek istediğiniz—"

"Kontrol kolunun eğrildiğini *söylüyorum*. Geriye doğru, tam tetiği ıskalayacak kadar eğrilmiş. Robotun elinin ısısı termoçifti büktüğünde, temas *gerçekleşmemiş*." Sırıttı. "Bu sadece bir robotun başarısızlığı değil, Dr.Calvin. Robot kullanma fikrinin başarısızlığının bir sembolü."

"Haydi ama, Dr.Black," dedi Susan Calvin buz gibi bir sesle. "Mantığı misyoner psikolojisi içinde boğuyorsunuz. Robot yeterli anlayışla olduğu kadar kaba güçle de donatılmıştı. Ona emir veren kişiler 'sıkıca' gibi zırva bir belirteç yerine, değer bildiren terimler kullansalardı bunlar olmazdı. 'Ellibeş pound'luk bir çekiş uygula,' gibi birşey söylemiş olsalardı, herşey yolunda giderdi".

"Demek istediğiniz," dedi Black, "bir robotun yetersizliği, bir insanın yaratıcılığı ve zekası ile tamamlanmak zorunda. Sizi temin ederim ki Arz'daki insan-

lar bu olaya böyle bakacaklar, ve bu fiyasko için B.D. Robot'u hoşgörecek ruh halinde olmayacaklardır."

Tümgeneral Kallner, sesine geri dönen otoriter bir tonla çabucak konuştu. "Bir dakika, Black, olup bitenlerin hepsinin sınıflandırılmış bilgi olduğu kesindir."

"Aslına bakarsanız," dedi Schloss birden, "teoriniz henüz kontrol edilmedi. Gemiye bir ekip gönderip durumu anlayacağız. Sorunun robotla hiç ilgisi olmayabilir de."

"O keşif için özellikle dikkat edeceksiniz, değil mi? İnsanların taraflı bir ekibe inanıp inanmayacaklarını merak ediyorum. Ayrıca size söylemek istediğim birşey daha var." Üç numaralı bombayı hazırladı, ve devam etti. "Bu dakikadan itibaren, bu adamın projesinden istifa ediyorum. Ayrılıyorum."

"Neden?" diye sordu Susan Calvin.

"Çünkü Dr.Calvin, sizin de söylediğiniz gibi, ben bir misyonerim," dedi. Black gülümseyerek. "Bir misyonum var. Arz insanlarına robot çağının, insan yaşamına robot yaşamından daha az değer verildiği bir noktaya ulaştığını anlatmamın benim için bir borç olduğunu düşünüyorum. Artık bir insana tehlikeye girmesi için emir vermek mümkün, çünkü bir robot riske atılmak için fazla değerli. Arzlıların bunu duyması gerektiğine inanıyorum. Birçok insanın şu anda bile robotlar hakkında çekindiği birçok nokta var. B.D. Robot henüz Arz üzerinde robot kullanımı için kanuni izin sağlamayı başaramadı. Bana kalırsa, Dr.Calvin, söyleyeceğim şey bu konuyu sonuçlandıracaktır. Bugünkü çalışmanın sonucu olarak, Dr.Calvin, siz, şirketiniz ve robotlarınız, güneş sisteminden tamamiyle silineceksiniz."

Kadını önceden uyardığını biliyordu Black; ona bir ön uyarı sağladığının farkındaydı, ama bu sahneyi feda

edemezdi. *Parsec*'e doğru yola çıktığı ilk andan itibaren bu sahne için yaşamıştı, ve bundan vazgeçemezdi.

Susan Calvin'in soluk gözlerindeki anlık pırıltıyı ve yanaklarındaki pek hafif kızarmayı gördüğünde, bir oh olsun demediği kaldı. Ee, bayan bilimci, diye düşündü, şimdi nasıl hissediyorsunuz kendinizi?

"İstifa etmenize izin verilmeyecek, Black, ayrıca asla izin verilemeyecek diğer—"

"Beni nasıl durduracaksınız, general? Ben bir kahraman olmuşum, haberi duymadınız mı? Ve yaşlı Arz Ana kahramanlarına oldukça *iyi* sahip çıkar. Daima yapmıştır bunu. Benim söyleyeceklerimi duymak isteyecekler, ve ağzımdan çıkan herşeye inanacaklar. Ve bana engel olunmasından hoşlanmayacaklardır, en azından ben daha taze, yepyeni bir kahramanken. Gezegenlerarası Basın'dan Ronson ile çoktan konuştum ve elimde onlar için büyük birşey olduğunu söyledim; her bir hükümet görevlisini ve bilim müdürünü yumuşak koltuğundan aşağı uğratacak çapta sarsıntı yaratacak birşey, ve böylece Gezegenlerarası ilk sırada beni dinlemeyi bekliyor olacak. Bu durumda beni vurdurtmaktan başka ne yapabilirsiniz? Ve sanırım böyle birşeyi denediğiniz taktirde daha da kötü duruma düşersiniz."

Black in intikamı tamamlanmıştı. Hiçbir sözcüğünü esirgememişti işte. Kendini de hiç engellememişti. Gitmek üzere ayağa kalktı.

"Bir dakika, Dr.Black," dedi Susan Calvin. Alçak sesi otoriterdi.

Black istemsiz bir hareketle, öğretmeninin sesine yanıt veren okul çocuğu gibi dönüverdi, ama bu hareketi özellikle alaycı bir tavırla konuşarak kapattı. "Yapacak bir açıklamanız var sanırım?"

"Hiç değil," dedi Calvin soğuk bir resmiyetle. "Siz benim için açıklama yaptınız, hem de gayet iyi bir biçimde. Sizi seçtim, çünkü anlayacağınızı biliyordum, ancak bunu daha çabuk yapacağınızı sanıyordum. Daha önce sizinle temasımız olmuştu. Robotlardan hoşlanmadığınızı biliyordum, ve bu yüzden onlarla ilgili hiçbir yanılgınız olmayacaktı. Size göreviniz verilmeden önce görmeyi talep etmiş olduğum kayıtlarınızdan, hiperuzaydan robot geçirmekle ilgili bu deneyi onaylamadığınızı önceden belirtmiş olduğunuzu gördüm. Amirleriniz bu durumu aleyhinize olarak değerlendirdiler, ancak ben bunu sizin leyhinize bir nokta olarak aldım."

"Kabalığımı bağışlayın ama, siz neden bahsediyorsunuz doktor?"

"Bu göreve neden hiçbir robotun gönderilemeyeceğini anlamış olmanız gerektiği gerçeğinden. Kendinizin de belirttiği o ifade neydi? Bir robotun yetersizliklerinin bir insanın yaratıcılığı ve zekası ile dengelenmesi gereğiyle ilgili birşeydi. Tamamen doğru, genç adam, tamamen doğru. Robotların yaratıcılığı yoktur. Kafaları sınırlıdır ve son ondalığına kadar hesaplanabilir. Aslında benim görevim de budur.

"Şimdi, bir robota emir verildiyse, *açık ve kesin* bir emir, robot bunu uygulayabilir. Emir açık değilse, yeni emirler gelmeden kendi hatasını düzeltemez. Gemideki robotla ilgili olarak bildirdiğiniz durum bu değil miydi? Öyleyse bir mekanizmadaki aksaklığı bulmak için, onun ne olduğu konusunda kendimiz hiçbir şey bilmediğimiz için açık ve kesin emirler veremiyorken, nasıl bir robot gönderebiliriz? 'Neyin ters gittiğini bul' gibi birşey, robota verilebilecek bir emir değildir; yalnızca

bir insana verilebilir. İnsan beyni, en azından şimdiye kadar, hesaplamaların ötesinde kalmıştır."

Black aniden oturdu ve sıkıntı içinde psikoloğa baktı. Calvin'in sözcükleri, duygularla fazla yüklenmiş bir algı düzeyine sertçe çarpmıştı. Black kendini, kadının sözlerini reddedemez durumda buldu. Daha da kötüsü, içini bir yenilgi duygusu kapladı.

"Bunu ben gitmeden önce söyleyebilirdiniz," dedi.

"Yapabilirdim," diye doğruladı Dr.Calvin. "Ama akli dengeniz konusunda hissettiğiniz o çok doğal olan korkuyu farkettim. Bu kadar baskın bir endişe sizin bir araştırmacı olarak veriminizi kolaylıkla baltalayabilirdi, ve aklıma sizi oraya göndermekteki tek nedenimin bir robota daha fazla değer vermem olduğunu düşünmenize izin vermek geldi. Bunun sizi öfkelendireceğini düşünmüştüm, ve öfke, sevgili Dr.Black, bazen çok işe yarayan bir duygudur. En azından, öfkeli bir adam asla öbür türlü kapılacağı kadar büyük bir korku duymaz. Sanıyorum ki gayet güzel işe yaradı." Ellerini gevşekçe kucağında bağladı ve yüzü gülümsemeye hayatında en çok yaklaştığı noktaya geldi.

"Şu işe bak," dedi Black.

"Şimdi," dedi Susan Calvin, "eğer tavsiyemi dinlerseniz, görevinize geri dönün, kahraman statüsünü kabul edin, ve muhabir arkadaşınıza cesur davranışınızın detaylarını anlatın. Bırakın bu, ona söz vermiş olduğunuz şu büyük haber olsun."

Yavaşça, kararsızca duraklayarak, Black başını salladı.

Schloss rahatlamış görünüyordu; Kallner dişlerini gösteren bir gülümsemeye büründü. Susan Calvin'in konuştuğu onca süre boyunca hiçbir şey söylememişlerdi,

ve şimdi ellerini uzatırlarken de tek kelime etmediler.

Black uzanan elleri kabul ederek bir parça ihtiyatla sıktı. "Asıl halka duyurulması gereken sizin rolünüz, Dr.Calvin," dedi.

Susan Calvin buz gibi yanıtladı. "Aptallık etmeyin, genç adam. Bu benim *işim.*"

Infinity Science Fiction un Ocak 1958 sayısında yayınlanmış olan "Lenny", normal dışı şartlar altında yazılmıştı. Ara sıra, titizlikle belirttiğim ters yöndeki isteğime rağmen tatile çıkmak için baskı altına alınırım. Son derece tatlı huylu ve ses yükseltmeyen biri olduğu göz önüne alınırsa epeyce baskıcı olabilen eşim, bir daktilonun yokluğunda huzursuz olduğum için tatillerin sinir sistemimi fazlasıyla zorladığı şeklindeki açıklamalarıma karşı oldukça duyarsız kalır.

O sefer de bana sakin sakin, "Yanına bir daktilo al," deyivermişti.

Ben de öyle yaptım, ve onu her sabah bir-iki saatliğine yazlık otelin çimenliğine çıkarıp (çünkü eşim güneş ve temiz havanın yüce erdemleri üzerinde tatlı tatlı ve yumuşak bir sesle, ısrarla durmaktaydı- iğk!) sallantılı bir masaya yerleştiriyor, çeşitli sayfaları taşlarla rüzgara karşı sabitleyip işe koyuluyordum.

Ne yaptığımı öğrenmek isteyen biri araya girmeden bir sabah bile geçirmedim. Onlara açıklıyordum, ve sonunda çalışmakta olduğumu anladıklarında, beni düşmanlıklarını gizlemek için hiçbir çaba göstermeksizin süzüyorlardı. Benim Büyük Amerikan Tatilini baltalamaya çalışan tehlikeli bir radikal olduğuma dair söylentiler aldı yürüdü.

Her nasılsa, onu bitirmeyi başardım, ve geri döndüğümde sevgili çatıarası odam hiç o sırada olduğu kadar sevilebilir görünmemişti. Çalışmaya geri dönmem biraz zaman aldı. Önce tüm duvarları öpmem gerekiyordu çünkü.

LENNY

Birleşik Devletler Robotlar ve Mekanik Adamlar A.Ş.'nin bir sorunu vardı. Sorun insanlardı.

Kıdemli Matematikçi Peter Bogert, Araştırma Müdürü Alfred Lanning ile karşılaştığında, Toplantı'ya gitmekteydi. Lanning, gür beyaz kaşlarını çatarak birleştirmekle ve dayandığı parmaklıkların üzerinden aşağıdaki bilgisayar salonuna bakmakla meşguldü.

Balkonun altındaki katta, farklı cinsiyet ve yaşlarda bir insan akımı, bir rehber robotik hesaplama konusunda önceden hazırlanmış bir konuşmayı ahenkle tekrarlarken, merakla çevresine bakınmaktaydı.

"Önünüzde gördüğünüz bu bilgisayar," dedi rehber, "türünün dünyadaki en iri örneğidir. Beş milyon üçyüzbin kriyotron içermektedir, ve aynı anda yüzbinden fazla değişkenle işlem yapabilecek kapasitededir. Onun yardımıyla, B.D. Robot yeni modellerin pozitronik beyinlerini kesin isabetle tasarlayabilmektedir.

"Gerekli bilgiler işte bu klavyeden girilenlere göre delinen şeride yüklenir- bu bir tür çok karmaşık daktilo veya linotip makinesi gibidir, ancak harflerle değil, kavramlarla çalışır. İfadeler sembolik mantık karşılıklarına bölünür, ve bunlar da sırasıyla delik kalıplarına çevrilir. "Bilgisayar bir saatten az bir süre içinde bilimcilerimize, bir robot yapmak için gerekli tüm pozitronik yolları sağlayacak bir beyin tasarımı sunar..."

Alfred Lanning sonunda başını kaldırıp bakti ve diğer adamı farketti. "Ah, Peter."

Bogert iki elini başına götürerek, zaten son derece düzgün ve parlak olan siyah saçlarını düzeltti. "Bütün bunları pek onaylıyormuş gibi bakmıyorsun, Alfred."

Lanning homurdandı. B.D. Robot'un rehber öncülüğünde halka gezdirilmesi oldukça yeni bir fikirdi, ve bunun iki amaca hizmet etmesi bekleniyordu. Teoriye göre bir yandan insanların robotları yakından görmelerini sağlayacak, ve mekanik nesnelere karşı hissettikleri o neredeyse içgüdüsel korkuyu, göz aşinalığını arttırarak yenecekti. Öte yandan da bu durumun, en azından arada sırada çıkacak birinin robotik araştırmalarıyla hayatını kazanacağı meslek olarak ilgilenmesini sağlaması umuluyordu.

"Onaylamadığımı biliyorsun," dedi Lanning sonunda. "Haftada bir kere çalışma düzeni bozuluyor. Kaybedilen mesai saatlerini düşünürsek, aldığımız karşılık yetersiz kalıyor."

"İş başvurularında hâlâ artış yok demek?"

"Ah, biraz var, ama yalnızca ihtiyacın çok fazla olmadığı kategorilerde. Bize gereken araştırmacı personel. Bunu biliyorsun. Sorun şu ki, Arz üzerinde robot kullanımı yasakken, bir robotikçi olmak fikri popülerlikten uzak kalıyor."

"Şu lanet olası Frankenstein kompleksi," dedi Bogert. Karşısındakinin sıkça kullandığı tamlamalardan birini özellikle taklit etmişti.

Lanning hafif dokundurmayı farketmedi. "Buna alışmam gerekirdi," dedi, "ama asla alışamayacağım. Bu güne kadar Arz'daki herkesin, Üç Yasa'nın mükemmel bir güvenlik muhafızı olduğunu öğrenmiş olması

gerekirdi; robotların tehlikeli filan olmadıklarını yani. Şu bir avuç insanı ele alalım." Aşağıya doğru öfkeyle baktı. "Şunlara bak. Çoğu robot montaj odasından işin heyecanı hatırına, korku tünelinden geçer gibi geçiyor. Ve sonra MEC modelinin olduğu odaya girdiklerinde canı cehenneme, Peter, Tanrı'nın yeşil çayırları adına, iki adım öne atıp, "Tanıştığıma memnun oldum, efendim," diyerek el sıkışıp iki adım geri atmaktan başka hiçbir şey yapmayacak bir MEC modeli- geriye kaçışıyorlar ve anneler çocuklarını çekip kucaklıyor. Böyle budalaların içinden beyin işi yapacak birinin çıkmasını nasıl bekleyebiliriz?"

Bogert'in verecek yanıtı yoktu. Bir kere daha aşağıya, içeriyi gezenlerin oluşturduğu sıraya baktılar. O sırada hepsi bilgisayar odasından dışarı çıkıyor, pozitronik beyin montaj odasına geçiyorlardı. Sonra ikisi de oradan ayrıldı. Daha sonra 16 yaşındaki Mortimer W. Jacobson'un yaptığını görmedikleri ortaya çıktı- aslında tamamen adil olmak gerekirse, çocuğun hiçbir kötü niyeti de yoktu.

Aslında, olanların Mortimer'ın hatası olduğu bile söylenemezdi. Haftanın tura ayrılan günü tüm çalışanlarca biliniyordu. Bunun yolu üzerindeki tüm aygıtların dikkatle nötralize edilmesi ya da kilitlenmesi gerekirdi, zira insanların tutamaçların, tuşların, kolların ve basılacak düğmelerin çekiciliğine karşı koymalarını beklemek mantıklı değildi. Ayrıca rehberin de bu çekiciliğe kapılanları büyük dikkatle izliyor olması gerekirdi.

Ancak o sırada rehber diğer salona geçmişti, ve Mortimer da sıranın sonundaydı. Bilgisayara veri girişinin yapıldığı klavyenin önünden geçti. O sırada ma-

kineye yeni bir robot tasarımının yüklendiğinden şüphelenmesi için hiçbir neden yoktu; yoksa iyi bir çocuk olarak klavyeden uzak dururdu. Bir teknisyenin neredeyse suç sayılabilecek bir ihmalcilikle klavyeyi açık bıraktığını bilmesi imkansızdı.

Böylece Mortimer tuşlara bir müzik aleti çalıyormuşçasına, rastgele bastı.

Bir parça delikli şeridin uzayarak odanın başka bir bölümündeki cihazdan sessizce, dikkat çekmeksizin çıkışını farketmedi.

Teknisyen de geri döndüğünde herhangi bir kurcalama izine rastlamadı. Klavyenin çalışır durumda olduğunu farkettiğinde biraz keyfi kaçtı, ama kontrol etmeyi düşünmedi. Birkaç dakika sonra, başta hissettiği küçük rahatsızlık da kaybolmuştu, ve bilgisayara veri girmeye devam etti.

Mortimer'a gelince, ne o sırada, ne de daha sonra, neye yol açmış olduğundan hiç haberi olmadı.

Yeni LNE modeli, asteroid kuşağında boron madeni işletmek için tasarlanmıştı. Boron hidritleri, uzay gemilerindeki en büyük güç üretimi yükünü taşıyan proton mikropilleri için başlıca ihtiyaç olarak her yıl daha çok değerleniyordu, ve Arz'ın zayıf rezervleri de iyice tükenmekteydi.

Fiziksel olarak bu, LNE robotlarının boron filizlerinin spektroskopik analizinde belirgin olan o çizgilere duyarlı gözlerle, ve filizin işlenerek hazır ürün haline getirilmesi işine en çok yarayacak türden uzuvlarla donatılmaları gerekeceği anlamına geliyordu. Ancak her seferinde olduğu gibi, başlıca problem beyinsel donanımdaydı.

İlk LNE pozitronik beyni artık tamamlanmıştı. Bu bir prototipti, ve B.D. Robot'un koleksiyonundaki tüm diğer prototiplerin yanına katılacaktı. Son testleri bittiğinde, diğerleri de maden şirketlerine kıralanmak çin (asla satılmak için değil) üretilecekti.

LNE-Prototipi artık hazırdı. Uzun boyluydu, dimdikti, cilalanmıştı, ve dışarıdan bakıldığında fazla özelleşmiş olmayan herhangi bir robot modeline benziyordu.

İş başındaki teknisyen, *Robotik El Kitabı*'ndaki test yöntemi tariflerinin rehberliğinde sordu. "Nasılsın?"

İşaret edilen yanıtın, "İyiyim, ve görevlerime başlamak için hazırım. Umarım siz de iyisinizdir," olması gerekiyordu, ya da bunun çok az değişikliğe uğramış bir biçimi.

İlk konuşma alışverişinin robotun işitebildiğini, sıradan bir soruyu anladığını, ve insanın robotik tutumdan beklentisiyle bağdaşan sıradan bir yanıt üretebildiğini göstermekten başka bir amacı yoktu. Buradan başlanarak, farklı Yasa'ların ve onların her ayrı modelin özelleşmiş bilgisiyle etkileşiminin test edildiği, daha karmaşık konulara geçilebilirdi.

Böylece teknisyen "Nasılsın?" diye sordu. LNE-Prototipinin sesinin doğası onu aniden yerinden zıplattı. Daha önce duymuş olduğu hiçbir robotik sese benzemeyen bir yapısı vardı (ve daha önce oldukça fazla sayıda robot sesi duymuştu). Robot sanki bir çelestenin çıkardığı alçak perdeden çan seslerine benzeyen heceler oluşturuyordu.

Bu öylesine şaşırtıcıydı ki, teknisyen ancak dakikalar geçtikten sonra tekrar düşündüğünde, cennetten gelmişe benzeyen o seslerin oluşturduğu heceleri işitebilmişti.

Şöyle diyorlardı: "Da, da, da, goo."

Robot hâlâ uzun boyuyla, dimdik duruyordu, ama sağ eli yukarı kalktı, ve bir parmağı ağzına girdi.

Teknisyen bunu kesif bir dehşet içinde izledi, ve koşarak fırladı. Kapıyı arkasından kilitledi, ve başka bir odadan Dr.Susan Calvin'e acil bir çağrı gönderdi.

Dr.Susan Calvin B.D. Robot'un (ve, ifadenin tam anlamıyla, insanlığın) tek robopsikoloğuydu. LNE-Prototipini testten geçirme işleminin daha başında, pek buyurgan b tavırla, pozitronik veriyollarının bilgisayar çizimli planlarının ve onları yönlendirmiş olan verisel emirlerin bir kopyasını istedi. Bir süre incelemeden sonra o da Bogert'i çağırttı.

Demir-grisi saçları sıkıca geriye toplanmıştı; soluk, ince dudaklı ağzının oluşturduğu yatay çizgi ile işaretlenmiş güçlü, dikine hatlı soğuk yüzü, bütün dikkatiyle adama doğru döndü.

"Bu *nedir*, Peter?"

Bogert onun eliyle işaretlediği bölümleri, gittikçe daha çok şaşkınlığa düşerek inceledi. "Tanrı aşkına, Susan, bunun hiçbir anlamı yok."

"Olmadığı kesinlikle doğru. Nasıl olup da talimatların arasına girdi peki?"

İş başındaki tekn syen çağrıldığında, bütün samimiyetiyle yemin ederek bunu kendisinin yapmadığını, bu konuda söyleyebileceği hiçbir şey olmadığını bildirdi. Bilgisayar, hatayı bulmak için yapılan tüm girişimlere negatif yanıt verdi.

"Pozitronik beyin," dedi Susan Calvin düşünceli düşünceli, "kurtarılacak durumda değil. Bu anlamsız talimatlar yüzünden yüksek fonksiyonların o kadar bü-

vük bir bölümü iptal olmuş ki, sonuç bir insan bebeğinkine çok benziyor."

Bogert şaşırmış gibi göründü, ve Susan Calvin derhal buz gibi bir tavır takındı. Sözlerine karşı ifade veya ima edilen en ufak bir şüphe karşısında hep böyle yapardı. "Bir robotu beyinsel olarak mümkün olduğunca insana benzetmek için her türlü çabayı gösteriyoruz," dedi. "Yetişkin fonksiyonlar dediğimiz şeyleri ortadan kaldırırsan, geriye kalan doğal olarak bir insan bebeği olur, yani beyinsel açıdan konuşursak. Neden bu kadar şaşırmış gibi görünüyorsun, Peter?"

Çevresinde olup bitenlere karşı hiçbir anlama belirtisi göstermeyen LNE-Protctipi, birden oturma pozisyonuna kayıverdi ve ayaklarını etraflı biçimde incelemeye koyuldu.

Bogert gözlerini ona dikti. "Bu yaratığı demonte etmek zorunda kalmak çok kötü. İşçiliği çok iyi olmuş halbuki."

"Demonte etmek mi?" dedi robopsikolog sertçe.

"Elbette, Susan. Bu şey ne işe yarar ki? Tanrı aşkına, eğer tamamiyle ve fena halde gereksiz bir nesne varsa, o da yerine getirebileceği görevi olmayan bir robottur. Bu şeyin becerebileceği bir iş varmış gibi yapmıyorsun, değil mi?"

"Tabii ki hayır."

"Öyleyse?"

Susan Calvin inatçı bir tavırla, "Birkaç test daha yürütmem gerekiyor," dedi.

Bogert ona bir an için sabırsızca baktı, sonra omuzlarını silkti. B.D. Robot'da tartışmanın yararsız olduğu bir kişi varsa, bu şüphesiz Susan Calvin'di. Robotlar onun sevdiği tek şeydiler, ve Bogert'e öyle geliyordu ki, onlar-

la uzun süreli beraberlik kadını insani görünümlerden tamamiyle yoksun bırakmıştı. Tetiklenmiş bir mikropili çalışmaktan tartışarak alıkoyamayacağınız gibi, Calvin'i de verdiği bir karardan tartışarak vazgeçiremezdiniz.

"Ne yararı var," dedi bir soluk alarak; ve sonra aceleyle, yüksek sesle sordu: "Testlerin bittiğinde bize bildirir misin?"

"Bildiririm," dedi Calvin. "Gel, Lenny."

(LNE, diye düşündü Bogert. Lenny haline geliyor tabii. Kaçınılmaz bu.)

Susan Calvin elini uzattı, ancak robot bu ele sadece öylece baktı. Robopsikolog yumuşak bir hareketle robotun eline uzanıp tuttu. Lenny düzgün bir hareketle ayağa kalktı (hiç değilse mekanık koordinasyonu iyi çalışıyordu). Robot, Calvin'den altmış santim daha uzundu; birlikte yürüyüp odadan çıktılar. Uzun koridorlar boyunca giderlerken birçok göz merâkla onları izlemekteydi.

Susan Calvin'in laboratuvarının bir duvarı, yani direkt olarak özel ofisine açılan duvar, bir pozitronik veriyolu haritasının epeyce büyütülmüş bir kopyasıyla kaplanmıştı. Susan Calvin bir aya yakın bir süre boyunca bunu büyük bir özenle incelemişti.

Şimdi de onu dikkatle gözden geçiriyor, çıkmaz yolların kıvrımları üzerinden izlerini sürüyordu. Arkasında Lenny yerde oturmuş, bacaklarını ayırıp birleştiriyor, kendi kendine anlamsız hecelerle mırıldanıyordu. Sesi öylesine hoştu ki, insan onun geveleddiklerini dinleyerek kendinden bile geçebilirdi.

Susan Calvin robota döndü. "Lenny— Lenny—-"

Bunu sabırla, ta ki Lenny başını ona çevirip soru sorar gibi bir ses çıkarıncaya kadar tekrarladı. Robopsikolog, yüzünde uçarı bir keyif ışıltısının belirip kaybol-

masına izin verdi. Robotun dikkati, gittikçe daha kısa zaman aralıkları içinde çekilebiliyordu.

"Elini kaldır, Lenny," dedi kadın. "El- yukarı. El- yukarı." Bunu söylerken kendi elini tekrar tekrar yukarı kaldırıyordu.

Lenny hareketi gözleriyle izliyordu. Yukarı, aşağı, yukarı, aşağı. Sonra robot kendi eliyle fazla hızlı bir hareket yapıp seslendi. "Eh-uh."

"Çok güzel, Lenny," dedi Susan Calvin ciddiyetle. "Tekrar dene. El- yukarı."

Çok yumuşak bir hareketle kendi elini uzattı, robotunkini tuttu, kaldırdı, indirdi. "El- yukarı. El- yukarı."

Ofisinden bir ses geldi ve araya girdi. "Susan?"

Calvin dudaklarını birbirine bastırarak durdu. "Ne var, Alfred?"

Araştırma müdürü içeriye girdi, duvardaki haritaya ve robota baktı. "Hâlâ uğraşıyor musun?"

"İşimin başında çalışıyorum, evet."

"Şey, biliyorsun, Susan..." Bir puro çıkardı, buna dik dik baktı, ve ucunu ısırıp koparmak için bir hareket yapar gibi oldu. Bunu yaparken gözleri, kadının onaylamayan sert bakışına takıldı; puroyu kaldırıp sözüne baştan başladı. "Şey, biliyorsun Susan, LNE modelinin üretimine geçildi."

"Ben de öyle duydum. Bununla ilgili olarak benden istediğin birşey mi var?"

"Yok canım. Yine de, onun üretimine geçilmiş ve iyi gidiyor olması, bu karmakarışık olmuş örnek üzerinde çalışmanın gereksiz olduğu anlamına geliyor. Onun hurdaya ayrılması gerekmez mi?"

"Kısacası, Alfred, benim o pek değerli vaktimi harcamam seni rahatsız ediyor. Rahatla. Zamanım boşa gitmiyor. Bu robotla çalışıyorum."

"Ama bu çalışmanın hiçbir anlamı yok."

"Buna ben karar veririm, Alfred." Sesi tehditkar ölçüde alçaktı, ve Lanning zemin değiştirmenin daha akıllıca olacağını düşündü.

Bana bunun ne anlamı olduğunu söyler misin? Örneğin şu anda onunla ne yapıyorsun?"

Sözlü emri duyduğunda elini kaldırmasını sağlamaya çalışıyorum. Sözcüğün sesini taklit etmesini sağlamaya çalışıyorum."

Lenny sanki işaret almış gibi, "Eh-uh," deyip elini sallayarak kaldırdı.

Lanning başını iki yana salladı. "Bu ses inanılmaz. Nasıl oluyor bu?"

"Tam olarak bilmiyorum," dedi Susan Calvin. "Normal bir ses vericisi var. Eminim ki normal biçimde konuşabilirdi. Ama her nedense bunu yapmıyor; pozitronik veriyollarındaki, henüz saptayamadığım birşeyin sonucu olarak böyle konuşuyor."

Eh, Cennet aşkına sapta onu. O tür konuşma işimize yarayabilir."

"Ah, demek Lenny üzerindeki çalışmalarımın bir işe yarama olasılığı var?"

Lanning utanarak omuzunu silkti. "Ah, şey, bu ufak bir nokta."

Öyleyse büyük noktaları göremediğin için üzgünüm," dedi Susan Calvin haşince, "zira onlar çok daha önemli, ama bu benim suçum değil. Şimdi lütfen gider ve işime devam etmeme izin verir misin, Alfred?"

Lanning purosuna sonunda, Bogert'in ofisinde kavuştu. "O kadın her geçen gün daha da garipleşiyor," dedi aksi aksi.

Bogert gayet iyi anlıyordu. B.D. Robotlar ve Mekanik Adamlar Şirketi'nde yalnızca bir tek "o kadın" vardı. "Hâlâ etrafta şu psödo-robotla mı dolaşıyor- şu Lenny'siyle?"

"Onu konuşturmaya çalışıyor, yardım et."

Bogert omuzunu silkti. "Durumu şirketin problemini gündeme getiriyor. Yani araştırma için kalifiye personel bulma konusunu. Başka robopsikologlarımız da olsaydı, Susan'ı emekliye ayırabilirdik. Tam lafı üstüne, yanılmıyorsam yarın için ayarlanan müdürler toplantısı tedarik sorununu görüşme amacına yönelik olacak, değil mi?"

Lanning başını salladı ve purosuna sanki tadı iyi değilmişçesine baktı. "Evet. Ama sorun nicelik değil, nitelik. Ücretleri belli bir başvuru oranı sağlayacak kadar artırdık- ön plandaki ilgisi paraya yönelik olanlar geliyor. İşin sırrı, ön planda robotikle ilgilenenleri bulmakta- Susan Calvin gibi birkaçını daha."

"Tanrım, hayır. Onun gibi olmasın."

"Eh, kişilik olarak onun gibi değil tabii. Ama kabul etmelisin ki, Peter, o robotlar konusunda sabit fikirli bir. Hayatta ilgilendiği başka hiçbir şey yok."

"Biliyorum. Ve zaten onu bu kadar dayanılmaz yapan da işte bu."

Lanning başını salladı. Susan Calvin'i kovabilse pek rahat edebileceği onca seferin sayısını bile unutmuştu. Onun zaman zaman şirketi kaybetmekten kurtardığı milyon dolarların sayısını da öyle. O tamamiyle vazgeçilmez bir kadındı, ve ölünceye kadar da öyle kalacaktı- ya da robotik araştırmalarıyla ilgilenen, onun yüksek kalibresinde kadın ve erkekler bulma probleminin üstesinden gelininceye kadar.

"Sanırım bu tur işini de sona erdireceğiz."

Peter omuz silkti. "Öyle diyorsan öyle olsun. Ama bu arada, gerçekten, Susan konusunda ne yapacağız? Kendini Lenny'le rahatlıkla sonsuza kadar oyalayabilir. İlginç bir problem olduğunu düşündüğü birşey bulduğunda nasıl olduğunu bilirsin."

"Yapabileceğimiz *ne* var ki?" dedi Lanning. "Eğer onu vazgeçirmek için fazla bastırırsak, sırf kadınca karşıtlık yüzünden ısrarlı kalacaktır. Sonuçta onu hiçbir şey yapmaya zorlayamayız."

Koyu renk saçlı matematikçi sırıttı. "Ben olsam onunla ilgili hiçbir şeye 'kadınca' sıfatını yakıştırmazdım."

"Ah, her neyse," dedi Lanning huysuzca. "En azından bunun kimseye gerçek bir zararı olmaz."

Başka hiçbir konuda olmasa bile, işte bunda yanılıyordu.

Acil durum sinyali, her büyük endüstriyel tesis için daima gerilim yaratan birşeydir. Bu tür sinyaller B.D. Røbot'un tarihinde bir düzine vakada yankılanmıştı- yangın, sel, kargaşa ve ayaklanma için.

Ama bütün bu zamanlar boyunca asla olmayan birşey vardı. "Kontrolden çıkmış robot" anlamına gelen o özel alarm sinyali asla duyulmamıştı. Bunu duymayı kimse beklemezdi, zaten yalnızca hükümetin ısrarı sonucu kurulmuştu. (Lanning bunu düşündüğü seyrek zamanlarda, "Şu lanet olası Frankenstein kompleksi yok mu," diye mırıldanırdı.)

Ve işte sonunda, cırlak siren sesi on saniyelik aralıklarla yükselip alçalıyordu, ve Yönetim Kurulu Başkanından en yeni kapıcı asistanına kadar hiçbir çalışan,

bu garip sesin ifade ettiği anlamı birkaç dakika boyunca tanıyamadı. O dakikalar geçtikten sonra, belirtilen tehlike bölgesinde silahlı muhafızlar ve tıbbi personelden oluşan büyük bir toplaşma oldu, ve B.D. Robot felce uğradı.

Charles Randow, hesap teknisyeni, kırık bir kolla hastane katına taşındı. Başkaca hasar yoktu. Daha doğrusu, fiziksel hasar yoktu.

"Ama moral hasarı," diye kükredi Lanning, "tüm tahminlerin ötesinde."

Susan Calvin onunla yüz yüze geldi. Öldürücü derecede sakindi. "Lenny'ye hiçbir şey yapmayacaksınız. Hiçbir şey. Anlıyor musunuz?"

"Peki ya *sen* anlıyor musun, Susan? O şey bir insana zarar verdi. Birinci Yasayı çiğnedi. Birinci Yasanın ne olduğunu bilmiyor musun?"

"Lenny'ye hiçbir şey yapmayacaksınız."

"Tanrı aşkına, Susan, Birinci Yasayı *sana* anlatmam gerekiyor mu? *Bir robot bir insana zarar veremez, ya da hareketsiz kalarak insanın zarar görmesine meydan veremez.* Bizim durumumuz tamamiyle Birinci Yasanın, hangi türden olursa olsun her robot tarafından kesif biçimde gözetilmesine bağlıdır. Eğer halk bir istisna olduğunu, tek bir istisna bile olsa, duyarsa, ki duyacak, biz işi tamamen kapatmak zorunda kalabiliriz. Hayatta kalmamızın tek yolu söz konusu robotun yok edildiğini ilan etmek, durumu anlatmak, ve halkın bunun bir daha asla olmayacağına ikna edilebileceğini ummak olabilir."

"Tam olarak ne olduğunu bulmak istiyorum," dedi Susan Calvin. "O sırada ben orada değildim, ve Randow denen çocuğun laboratuvarımda benim iznim olmadan tam olarak ne yapmakta olduğunu bilmek istiyorum."

"Olanların hangisinin asıl önemlisi olduğu ortada," dedi Lanning. "Senin robotun Randow'a vurdu ve o lanet budala da 'kontrolden çıkmış robot' düğmesine basıp olay çıkardı. Ama senin robotun ona vurdu ve kolunu kıracak düzeyde zarar verdi. Gerçek şu ki, senin Lenny Birinci Yasadan bile yoksun olacak kadar çarpık durumda, ve yok edilmesi gerekiyor."

"Birinci Yasadan yoksun *değil*. Beyin veriyollarını inceledim, ve ondan yoksun olmadığını biliyorum."

"Öyleyse nasıl olup da bir insana vurdu?" Umutsuzluk adamı alaycılığa itmişti. "Lenny'ye sor. Eminim şimdiye kadar ona konuşmasını öğretmişsindir."

Susan Calvin'in yanakları can yakıcı bir pembelikte kızardı. "Kurbanla konuşmayı yeğliyorum. Ve ben yokken, Alfred, çalışma odalarımın sıkıca kilitlenmesini istiyorum, ve Lenny içeride olacak. Ona kimsenin yaklaşmasını istemiyorum. Eğer ben yokken ona bir zarar gelirse, bu şirket bir daha hiçbir şart altında beni göremeyecek."

"Eğer Birinci Yasayı çiğnemişse, yok edilmesini onaylayacak mısın?"

"Evet," dedi Susan Calvin, "çünkü bunu yapmadığını biliyorum."

Charles Randow, kolu atellenmiş olarak yatakta yatıyordu. Onu hâlâ en çok rahatsız eden şey, bir robotun pozitronik beyninde öldürme düşüncesi taşıyarak üzerine geldiğini sandığı o kısa anın şokuydu. Başka hiçbir insanın, onun o sırada çektiği gibi bir direkt robotik zarar korkusu çekmek için nedeni olmamıştı. Adam eşine rastlanmayacak bir deneyim yaşamıştı.

Susan Calvin ve Alfred Lanning yatağının yanındaydı şimdi; onlarla yolda karşılaşmış olan Peter Bo-

gert de oradaydı. Doktorlar ve hemşireler dışarı kovalanmışlardı.

"Şimdi," dedi Susan Calvın, "neler oldu?"

Randow cesaretini kaybetmişti. "O şey koluma vurdu," diye mırıldandı. "Üzerime geliyordu."

"Öykünün daha erken bölümlerine gelin," dedi Calvin. "Yetkiniz olmadan laboratuvarımda ne yapıyordunuz?"

Genç hesapçı yutkundu, ve ince boynundaki Adem elması gözle görülür biçimde aşağı yukarı gidip geldi. Yüksek elmacık kemikleri olan biriydi, ve rengi anormal derecede soluktu. "Hepimizin robotunuzdan haberi var," dedi. "Ona bir müzik aleti gibi konuşmasını öğretmeye çalıştığınız söyleniyordu. Konuşup konuşamadığına dair bahislere giriliyordu. Bazıları sizin -ehm- bir kapı direğine bile konuşmasını öğretebileceğinizi söylüyordu."

"Bu herhalde bir kompliman olarak söylenmiştir," dedi Susan Calvin buz gibi. "Peki bunun sizinle ne ilgisi vardı?"

"Benim oraya girip sorulara yanıt getirmem gerekiyordu- bilirsiniz işte, robotum konuşup konuşmadığını görmeliydim. Sizin yerinizi açan bir anahtar aşırdık, ben siz gidene kadar bekledim ve içeri girdim. İşi kimin yapacağına dair piyango çektik. Ben kaybetmiştim."

"Sonra?"

"Onu konuşturmaya çalıştım ve bana vurdu."

"Konuşturmaya çalıştım derken neyi kastediyorsunuz? Nasıl çalıştınız?"

"Ben- ben sorular sordum, ama bana yanıt vermiyordu, ve ben de onu şöyle bir sarsmak zorunda kaldım, ve böylece bir tür- ona bağırdım, ve—"

"Ve?"

Uzun bir sessizlik oldu. Susan Calvin'in sarsılmayan bakışlarının altında kalan Randow, sonunda "Onu korkutarak birşey söylemesini sağlamaya çalıştım," dedi. Savunmaya geçerek ekledi. "Onu şöyle bir sarsmam gerekti."

"Onu nasıl korkutmaya çalıştınız?"

"Ona yumruk atıyormuş gibi yaptım."

"Ve o da kolunuzu kenara itti?"

"Koluma *vurdu.*"

"Pekala. Hepsi bu kadar." Lanning ve Bogert'e döndü. "Gelin, beyler."

Kapının üzerindeyken geriye, Randow'a döndü. "Ortalıktaki bahisleri halledebilirim, tabii hâlâ ilgileniyorsanız. Lenny birkaç kelimeyi gayet güzel konuşabiliyor."

Susan Calvin'in ofisine dönmeden önce hiçbir şey konuşmadılar. Ofisin duvarlarına Calvin'in, bir kısmını kendisinin yazmış olduğu kitapları dizilmişti. Ofis kadının kendi katı, dikkatle yönetilen kişiliğinin havasını hâlâ koruyordu. İçinde sadece bir sandalye vardı, ve Calvin oturdu. Lanning ve Bogert ayakta kaldı.

"Lenny yalnızca kendini korudu," dedi Calvin. "Bu Üçüncü Yasa'dır: *Bir robot kendi varlığını korumalıdır.*"

"*Ancak*," dedi Lanning sertçe, "*bunun için yapacakları Birinci ya da Ikinci Yasa ile çelişmediği sürece*. Bildirimi tamamla! Lenny'nin kendini bir insana, ne kadar küçük olursa olsun, zarar gelmesi pahasına korumaya hiçbir şekilde hakkı yoktu."

"Zaten bunu yapmadı da," diyerek geri püskürdü Calvin, "yani *bilerek* yapmadı. Lenny'nin engelli bir beyni vardı. Kendi gücünden veya insanların zayıflığından haberdar olmasının hiçbir yolu yoktu. Bir insa-

nın tehdit eden kolunu kenara itiverirken kemiğin kırılacağını bilemezdi. İnsan terimleriyle düşünürsek, iyi ile kötüyü ayırmayı gerçekten başaramayan bir bireye hiçbir ahlaki suçlama yapılamaz."

Bogert sakinleştirircesine araya girdi. "Bak, Susan, biz suçlama *yapmıyoruz*. Lenny'nin, insanca konuşmak gerekirse, bir bebeğin seviyesinde olduğunu biliyoruz, ve suçlama yapmıyoruz. Ama halk yapacaktır. B.D. Robot kapatılır sonra."

"Tam tersine. Bir pire kadar beynin olsaydı, Peter, bunun B.D. Robot'un beklediği fırsat olduğunu görebilirdin. Bunun problemlerini çözebileceğini."

Lanning beyaz kaşlarını çattı. Yumuşak bir ifadeyle sordu. "Hangi problemler, Susan?"

"Şirket araştırma personelimizi şu anki yüksek seviyesinde -Cennet yardımcımız olsun- tutmayı istemiyor muydu?"

"Elbette istiyoruz."

"Eh, peki müstakbel araştırmacılara ne vaadediyorsunuz? Heyecan? Yenilik? Bilinmeyene girişmenin heyecanı? Hayır! Onlara maaşlar ve hiçbir problem çıkmayacağına dair garanti vaadediyorsunuz."

"Hiçbir problem çıkmaması da ne demek?" diye sordu Bogert.

"Problem var mı ki?" diye yanıtladı Susan Calvin. "Ne tür robotlar üretiyoruz biz? Yapacakları işe uygun, tamamen gelişmiş robotlar. Bir endustri kolu bize neye ihtiyacı olduğunu anlatıyor; bir bilgisayar beyni tasarımlıyor; makineler robotu şekillendiriyor; ve robot hazır, hem de tamamlanmış ve işi bitmiş olarak. Peter, bir süre önce bana Lenny'nin ne işe yaradığını sormuştun. Hiçbir iş için tasarlanmamış bir robot ne işe yarar, de-

miştin bana. Şimdi de ben sana soruyorum- yalnızca bir tek iş için tasarlanmış bir robot ne işe yarar? Öylesi aynı yerde başlar ve biter. LNE modelleri boron madeni çıkarıyor. Berilyum gerektiğinde hiçbir işe yaramıyorlar. Boron teknolojisi yeni bir döneme girerse, hiçbir işe yaramayacaklar. İnsan böyle tasarımlanmış olsa, insanaltı bir yaratık olurdu. Böyle tasarlanan bir robot da robot-altı kalır."

"Değişken bir robot mu istiyorsun yani?" diye sordu Lanning inanamayarak.

"Neden olmasın?" dedi robopsikolog. "Neden olmasın? Bana beyni neredeyse tamamen engellenmiş bir robot verildi. Onu eğitiyorum, ve sen, Alfred, bana bunun ne işe yarayacağını sordun. Belki Lenny'nin kendisi söz konusuyken pek az işe yarayacak, zira o insan ölçüleriyle beş yaş seviyesinden daha öteye asla geçemeyecek. Ama bunun geneldeki yararı nedir? Eğer bunu robotların nasıl eğitileceğini öğrenmekle ilgili soyut problem üzerinde bir çalışma olarak düşünürseniz, çok fazla yararı var. Yeni veriyolları yaratmak için komşu veriyollarını kısa devreye sokma yöntemleri öğrendim. Daha fazla incelemeyle bunu yapmanın daha iyi, daha incelikli ve etkili teknikleri bulunabilir."

"Ee?"

"Diyelim ki işe tüm temel veriyollarının dikkatle belirlendiği, ama ikincillerin hiçbirine ilişilmediği bir pozitronik beyinle başladınız. Diyelim ki ikincilleri oluşturmaya ondan sonra koyuldunuz. Talimat almak üzere tasarımlanmış temel yapıda robotları satabilirsiniz; robotlar bir iş için uyarlanabilir, ve sonra eğer gerekirse bir başka iş için daha. Robotlar tıpkı insanlar kadar değişken hale gelebilir. *Robotlar öğrenebilir!*"

Öylece Calvin'e bakıyorlardı.

Calvin sabırsızca sordu. "Hâlâ anlayamıyorsunuz, değil mi?"

"Ne söylediğini anlıyorum," dedi Lanning.

"Peki ortada tamamiyle yeni bir araştırma alanı, geliştirilecek yepyeni teknikler, fethedilecek tamamiyle yeni bir bilinmeyen alan varken, gençlerin robotiğe girmek için yeni bir istek duyacaklarını anlamıyor musun? Dene ve gör."

"İzin verirsen," dedi Bogert sakince, "bunun tehlikeli olduğuna işaret edeceğim. Lenny gibi bilgisiz robotlarla işe başlamak insanın Birinci Yasaya asla güvenemeyeceği anlamına gelecek- tıpkı Lenny vakasında ortaya çıktığı gibi."

"Kesinlikle. Bu gerçeği reklam halinde açıklayın."

"Açıklamak mı!"

"Tabii. Tehlikeyi reklam edin. Eğer Arz halkı böyle bir şeyin Arz yüzeyinde devam etmesine izin vermemeyi seçerse, Ay üzerinde yeni bir araştırma enstitüsü kuracağınızı açıklayın, ve başvuranlara tehlikeyi tüm ayrıntılarıyla vurgulayın."

"Tanrı aşkına," dedi Lanning, "neden?"

"Çünkü tehlikenin tadı çekiciliği artıracak. Siz nükleer teknolojinin hiç tehlike içermediğini mi sanıyorsunuz, ya da uzay bilimlerinde hiç tehlike olmadığını? Kesin güvenlik vaadinin çekicilik oranı işinizi görmeyi başarabiliyor mu? Bunun hepinizin öylesine aşağı gördüğü Frankenstein kompleksinin üstesinden gelmenize yardımı oldu mu hiç? Öyleyse başka birşey deneyin, diğer alanlarda işe yaramış olan birşey."

Kapının dışından Calvin'in özel laboratuvarına gelen bir ses duyuldu. Bu Lenny'nin çıngırdayan küçük çanlarınkine benzeyen sesiydi.

Robopsikolog anında susarak dinlemeye başladı. "Izninizle," dedi. "Sanırım Lenny beni çağırıyor."

"Seni çağırabiliyor mu o?" dedi Lanning.

"Ona birkaç sözcük öğretmeyi başardığımı söylemiştim." Bir parça telaşla kapıya doğru adım attı. "Beni biraz bekleyebilirseniz—"

Onun çıkışını izlediler, ve bir an için sessiz kaldılar. Sonra Lanning sordu. "Sence söyledikleri işe yarar mı, Peter?"

"Belki de, Alfred," dedi Bogert. "Belki de olabilir. Konuyu müdürler toplantısında gündeme getirmeye ve onların ne diyeceğini görmeye yetecek kadarı var. Sonuçta yumurta kapıya *gerçekten* dayandı artık. Bir robot bir insana zarar verdi, ve bu halk tarafından biliniyor. Susan'ın dediği gibi, durumu kendi avantajımıza çevirmeyi pekala deneyebiliriz. Tabii onun bunu önermekteki nedenlerine pek güvenmiyorum."

"Nasıl yani?"

"Bütün söyledikleri mükemmelen doğru olsa bile, onu ilgilendirdiği kadarıyla bu sadece bir mantığa uydurma çabası. Bütün bunları şu robotu elinde tutma isteği için yapıyor. Onu sıkıştırsaydık," (ve matematikçi bu ifadenin içerebileceği münasebetsiz anlamı düşünerek gülümsedi) "bize bunun robotları eğitme tekniklerini öğrenmeye devam etmek için olduğunu söylerdi, ama sanırım Lenny için yeni bir kullanım alanı bulmuş. Tüm kadınlar arasında yalnızca Susan'a uygun düşecek, oldukça eşsiz birşey."

"Sözü nereye getirmek istediğini anlamıyorum."

Bogert sordu. "Robotun seslenirken ne dediğini duydun mu?"

"Şey, hayır," diye söze başladı Lanning, "tam olarak duyduğum söylene—" Kapı aniden açıldı, ve her iki adam da aynı anda sustu.

Susan Calvin tekrar içeri girdi, kararsızca etrafına bakındı. "Şeyi göreniniz oldu mu- eminim buralarda bir yerde bırakmıştım- Ah, işte burada."

Bir kitap dolabının köşesine koştu ve karmaşık metal ağ yapısına sahip, jimnastik ağırlığı şeklinde, içi boş bir nesneyi eline aldı. Bunun iki tarafındaki boşlukların içinde çeşitli şekillere sahip, ağsı yapıdan dışarı düşmeyecek irilikte metal parçaları vardı.

Calvin nesneyi kaldırdığında, içindeki metal parçaları harekete geçip birbirlerine çarparak hoş sesler çıkardı. Lanning bir anda nesnenin, bebek çıngırağının bir tür robotik versiyonu olduğunu kavrayıverdi.

Susan Calvin geçmek için kapıyı tekrar açtığında, Lenny'nin minik çanların ötüşüne benzeyen sesi yine içeriden duyuldu. Bu kez Lanning, robotu Susan Calvin'in kendisine öğrettiği sözcüklerle konuşurken açıkça duydu.

Robot cennetten geliyormuş izlenimi veren çelestemsi bir sesle, "Anne," diyordu, "yanıma gel. Yanıma gel, anne."

Ve Susan Calvin'in laboratuvar zemini üzerinde hevesle acele ederek, sahip olabileceği veya sevebileceği tek türden bebeğe doğru yürüyen ayak sesleri duyuluyordu.

Robotlar hakkında olduğu kadar, bilgisayarlar hakkında da öyküler yazdım. Aslına bakarsanız, hep robot öyküsü olarak algılanan bazı öykülerimde bilgisayarlar (ya da bilgisayara oldukça yakın şeyler) yer alır.

Yine de, ikisini ayıran çizginin nerede olduğuna karar vermek her zaman için o kadar kolay değildir. Bir robot, bir bakıma, yalnızca hareketli bir bilgisayardır; ve aynı şekilde bir bilgisayar da yalnızca hareketsiz bir robottur. Bu grup için seçtiğim öyküde bilgisayar, bir robottan ayırdedilmemesine yetecek ölçüde zekiydi, ve yeterince kişilik sahibiydi.

BAKIŞ AÇISI

Roger babasını aramaktaydı; bu biraz Pazar olduğu ve normalde babasının çalışmıyor olması gerektiği içindi, biraz da Roger herşeyin yolunda olduğundan emin olmak istediğindendi.

Roger'ın babasını bulmak zor değildi, zira dev bilgisayar Multivac ile çalışan herkes ailesiyle birlikte orada yaşıyordu. Kendi aralarında küçük bir kent oluşturuyorlardı, yani tüm dünyanın problemlerini çözen insanların yaşadığı o kenti.

Pazar günleri çalışan resepsiyonist Roger'ı tanıyordu. "Babanı arıyorsan," dedi kadın, "L Koridoruna indi, ama seninle görüşmek için çok meşgul olabilir."

Roger yine de şansını denedi. Kadın ve erkeklerin sesini duyduğu kapılardan birinden içeriye başını uzattı. Koridorlar hafta içi günlerde olduğundan çok daha boştu, ve böylece insanların çalışmakta olduğu yeri bulmak kolay oluyordu.

Babasını hemen gördü, ve babası da onu gördü. Babasının keyfi yerinde görünmüyordu, ve Roger herşeyin yolunda *olmadığına* karar verdi.

"Eh, Roger," dedi babası. "Korkarım epey meşgulüm."

Roger'ın babasının patronu da oradaydı, ve "Haydi Atkins, biraz mola ver," dedi. "Dokuz saattir bunun üzerinde çalışıyorsun ve artık yapabileceğin pek birşey kalmadı. Çocuğu kantine götürüp birşeyler yedir. Biraz uyu, sonra yine buraya dön."

Roger'ın babası bunu yapmak istiyormuş gibi görünmüyordu. Sağ elinde Roger'ın nasıl çalıştığından haberi olmasa da, bir akım-modeli analizörü olduğunu bildiği bir cihaz vardı. Çocuk Multivac'ın her tarafta tıkırdayıp vınladığını duyabiliyordu.

Ama sonra babası analizörü elinden bıraktı. "Pekala. Haydi Roger. Birer hamburger için oraya kadar seninle yarışalım, ve bırakalım buradaki zeki insanlar neyin ters gittiğini bensiz bulmaya çalışsın."

Yıkanmak için kısa bir süre durakladı, ve sonra ikisi de önlerinde koca hamburgerler, patates kızartmaları ve birer soda pop ile kantine yerleştiler.

"Multivac hâlâ bozuk mu, baba?" dedi Roger.

Babası keyifsizce yanıtladı. "Hiçbir ilerleme kaydedemediğimizi söyleyebilirim sana."

"Çalışıyormuş gibiydi ama. Yani ben sesini duyabiliyordum."

"Oh, çalışıyor tabii. Yalnızca her zaman doğru yanıtları vermiyor."

Roger onüç yaşındaydı, ve dördüncü sınıftan beri bilgisayar programcılığı dersleri görüyordu. Bazen bundan nefret ediyor, ve çocukların bu dersi görmediği 20. yüzyılda yaşamış olmayı istiyordu- ama yine de bazen babasıyla konuşurken işe yarıyorlardı.

"Eğer yanıtları yalnızca Multivac biliyorsa," diye sordu, "her zaman doğru yanıtlar vermediğini nasıl anlayabiliyorsunuz?"

Babası omuzlarını silkti, ve Roger bir an için onun yalnızca bunu anlatmanın çok zor olduğunu söyleyip konuşmayacağından korktu- ama babası neredeyse hiç bir zaman yapmazdı bunu.

"Evlat, Multivac büyük bir fabrika boyutunda bir beyne sahip olabilir, ama yine de," kendi başına tıp tıp

vurdu, "o burada sahip olduğumuz beyin kadar karmaşık değil. Bazen bize kendi başımıza bin yılda hesaplayamayacağımız bir yanıt verir, ama yine de kendi beyinlerimizde birşey uyanır ve 'Hop!' deriz, 'Burada bir yanlışlık var!' Sonra Multivac'a tekrar sorarız, ve *farklı* bir yanıt alırız. Anlayacağın, eğer Multivac yanılmasaydı, aynı soruya hep aynı yanıtı almamız gerekirdi. Farklı yanıtlar alıyorsak, biri yanlış demektir.

"Üstelik, evlat, Multivac'ın her hatasını yakaladığımızı nereden bileceğiz? Bazı yanlış yanıtların gözümüzden kaçmadığından nasıl emin olacağız? Verilerden birine güvenerek hareket edip bundan beş yıl sonra felakete yol açacak birşey yapabiliriz. Multivac'ın içinde ters giden birşey var, ve ne olduğunu bulamıyoruz. Ve bozuk olan her neyse, gittikçe daha kötüleşiyor."

"Neden daha kötüleşsin ki?" diye sordu Roger.

Babası hamburgerini bitirmiş, birer birer patateslerini yiyordu. "Bana öyle geliyor ki, evlat," dedi düşünceli düşünceli, "Multivac'ın zekasını yanlış oluşturmuş olabiliriz."

"Hı?"

"Bak şimdi Roger, Multivac bir insan kadar akıllı olsaydı, onunla konuşabilir ve ne kadar karışık olursa olsun sorunun nerede olduğunu bulabilirdik. Bir makine kadar akılsız olsaydı, yapacağı arızalar kolaylıkla yakalayabileceğimiz belli şeyler olurdu. Sorun şu ki, o *yarı*-akıllı, tıpkı bir embesil gibi. Çok karışık biçimlerde arıza yapabilecek kadar zeki, ama sorunun ne olduğunu bulmamıza yardım edebilecek kadar zeki değil. - Ve işte bu da yanlış türden bir zeka."

Epeyce endişeli görünüyordu adam. "Ama ne yapabiliriz ki? Onu daha akıllı yapmanın yolunu bilmiyo-

ruz- henüz değil. Ve daha aptal yapmaya da cesaret edemeyiz, zira dünyanın problemleri o kadar ciddileşti ve sorduğumuz sorular o kadar karmaşıklaştı ki, Multivac'ın yanıt verebilmek için tüm zekasına ihtiyacı var. Onun daha az akıllı olması bir felaket olurdu."

Roger sordu. "Peki Multivac'ı kapatıp baştan aşağı, çok dikkatle gözden geçirseniz-"

"Bunu yapamayız evlat," dedi babası. "Korkarım Multivac'ın günün ve gecenin her anında çalışır halde olması gerekiyor. İlgilenecek çok sayıda gecikmiş problemimiz var."

"Ama ya Multivac hatalar yapmaya devam ederse, baba? O zaman kapatılmak *zorunda* kalmayacak mı?" Yani eğer onun söylediklerine güvenemezseniz-"

Babası Roger'ın uzun saçlarını karıştırdı. "Eh, neyin ters gittiğini bulacağız şampiyon, sen endişelenme." Ama kendi gözleri yine de endişeli görünüyordu. "Haydi, yemeğimizi bitirip çıkalım buradan."

"Ama baba," dedi Roger, "dinle. Multivac yarı akıllıysa, bu neden onun bir embesil olduğu anlamına gelsin?"

"Ona talimat vermek için kullanmak zorunda kaldığımız yolu bilseydin, bunu sormazdın evlat."

"Olsun, yine de belki de olaya böyle bakmamak gerekiyordur baba. Ben senin kadar akıllı değilim: senin kadar çok şey bilmiyorum: ama *ben* bir embesil değilim. Belki Multivac da bir embesil gibi değildir, belki o da çocuk gibidir."

Roger'ın babası bir kahkaha attı. "Bak bu ilginç bir bakış açısı, ama ne fark eder ki?"

"Çok fazla şey farkedebilir," dedi Roger. "Sen embesil olmadığın için bir embesilin aklının nasıl çalışaca-

ğını anlayamıyorsun: ama ben çocuğum, ve belki de bir çocuğun aklının nasıl çalışacağını anlayabilirim."

"Sahi mi? Peki bir çocuğun aklı nasıl çalışır?"

"Şey, Multivac'ı gece gündüz meşgul tutmak zorunda olduğunuzu söylüyorsun. Bir makine bunu yapabilir. Ama bir çocuğa ödev verip saatler boyunca onunla uğraşmasını söylersen, fena halde yorulur ve hatalar yapmasına yetecek kadar kötü hisseder, hatta belki de bilerek hata yapacak kadar. -Bu yüzden Multivac'a problem çözmeden dinlenmesi için her gün bir-iki saatlik zaman tanımaya ne dersin- yani sırf kendi kendine istediği gibi tıkırdayıp vınlasın diye."

Roger'ın babası çok derin düşünüyormuş gibi görünüyordu. Cep bilgisayarını çıkarıp üzerinde birkaç kombinasyon denedi. Sonra "Biliyor musun Roger," dedi, "bu söylediğini alıp Platt-integrallerine çevirdiğimde belli bir mantığı olduğu görülebiliyor. Ve sonuçlardan emin olabildiğimiz bir yirmiiki saat, tamamen hatalı geçebilecek bir yirmidört saatten daha iyidir."

Başını salladı, ama sonra başını cep bilgisayarından kaldırıp, sanki uzman olan Roger'mış gibi sordu. "Roger, bundan emin misin?"

Roger *emindi*. "Baba," dedi, "bir çocuğun *oyun* da oynaması gerekir."

Bilimkurgu ile girişebileceğiniz en keyifli oyunlardan biri, insanlığın geleceğiyle ilgili ayrıntıları tahmin etmektir. Kendinizi 17. yüzyılda yaşayan ve sizin nasıl bir hayatınız olacağını kestirmeye çalışan, zeki ve hayalgücü geniş birinin yerine koyar, ve bilimkurgunun engin denizlerine açılıverirsiniz. İşte bu oyunu büyük bir ustalıkla oynayarak bilimkurgu edebiyatında bir evren yaratıcı ünvanını alan Isaac Asimov, insanlığın ileri geleceğinin olası bir senaryosunu tasarlayarak 'gelecek tarihi' diye adlandırılan bir altyapı oluşturmuştur. Robotlar, bu geleceğin bazı noktalarında olanca kalabalıklarıyla insanlığa eşlik etmişler, bazı süreçlerden ise büyük oranda elenmişlerdir. Kitabımız bizi işte bu tarihi akışın başına götürüyor, ve muhteşem yolculuğun ilk duraklarından birine uğruyoruz. Isaac Asimov'un kıvrak ve keyifli ürünlerinden derlenmiş olan "Robot Öyküleri Antolojisi"nde, onun henüz genç bir bilimkurgu yazarıyken kaleme aldığı ilk robot öyküleriyle karşılaşacaksınız.

ISBN-975-94002-1-9
9789759400217